

Politiek en de Olympische Spelen

Het beeld via kranten en publicatijschriften van het grootste sportevenement in Berlijn
(1936) en London (1948)

Naam: Sven Rutten

Faculteit: Erasmus School of History, Culture and Communication (ESHCC)

Studentnummer: 320118

Email: svenrutten7@gmail.com

Thesis begeleider: H.B. Harmsen

Inhoud

Inleiding	3
De vraagstelling	5
1. Berlijn en London, het verhaal achter de Spelen	8
1.1 De politiek en de Spelen	8
1.2 De Spelen van Hitler en Berlijn	10
1.3 Een sober London	15
1.4 Amerika en Nederland, de Olympische Spelen en hun achtergrond	21
2. Bronnen, theorieën en methoden	27
2.1 Bronnen	27
2.2 Theorie en Methoden	30
2.3 Operationalisering	31
3. Berlijn in de pers	34
3.1 De Amerikaanse artikelen	38
3.1.1 Doorgang van de Spelen	38
3.1.2 De Olympische gedachte	40
3.1.3 Het IOC	41
3.1.4 Politici	42
3.1.5 Overig met politieke insteek	44
3.1.6 De sport	45
3.2 De Nederlandse artikelen	46
3.2.1 Doorgang van de Spelen	47
3.2.2 De Olympische gedachte	49
3.2.3 Het IOC	49
3.2.4 Politici	51
3.2.5 Overig met politieke insteek	52
3.2.6 De sport	52
3.3 Conclusie	54
4. London in de pers	57
4.1 Het Amerikaanse beeld	61
4.1.1 Doorgang Spelen	62
4.1.2 Olympische gedachte	63

4.1.3 Het IOC	63
4.1.4 Politici	64
4.1.5 Overig met politieke insteek	65
4.1.6 De sport	65
4.2 Beeld Nederland	66
4.2.1 Doorgang Spelen	67
4.2.2 Olympische gedachte	67
4.2.3 Het IOC	68
4.2.4 Politici	69
4.2.5 Overig met politieke insteek	70
4.2.6 De sport	71
4.3 Conclusie	72
5. Fotoanalyse	75
5.1 Openingsceremonie	77
5.2 Sporters	79
5.3 Buiten het stadion	81
5.4 Conclusie	82
6. Conclusie	84
Literatuurlijst	88
Bijlage	100

Inleiding

De Olympische Spelen zijn het moment waar bijna elke sporter naar uitkijkt. Deze mensen willen eens in de vier jaar op de toppen van hun kunnen presteren, zodat deze prestaties in geschiedenisboeken kunnen. De Zomerspelen waren in 2012 in London en in 2016 worden ze georganiseerd in Rio de Janeiro.¹ Sport is het belangrijkste tijdens deze evenementen, maar politieke onderwerpen en andere niet sportgerelateerde zaken komen vaak ter sprake bij dit grote sportspektakel. Het idee van de moderne Spelen, zoals we die nu kennen, kwam van Fransman Pierre de Coubertin. Hij wilde met de Olympische Spelen internationale goodwill creëren, brede deelname van sporters bereiken en vooral dat de sport als belangrijkste onderdeel van dit evenement werd gezien, zonder politieke inmengingen.² Dit ideaalbeeld werd volgens historicus Auke Kok bij de eerste moderne Olympische Spelen in 1896 al niet bereikt.³ De sport en de Spelen werden in deze tijd door politieke leiders van deelnemende landen gebruikt om het leger te trainen en werden tegelijkertijd gezien als culturele, politieke en economische vooruitgang.⁴ In de jaren daarna raakten politiek en de Olympische Spelen steeds meer met elkaar verbonden, wat bijvoorbeeld duidelijk werd door na de beide wereldoorlogen de hoofdschuldigen hiervan niet uit te nodigen.⁵ De Coubertin droeg volgens sommige historici zelf bij aan de politisering van dit evenement door de Duitsers niet uit te nodigen voor de eerste Spelen en zo wraak te nemen op dit land, dat in 1870 de Frans-Duitse Oorlog van Frankrijk won.⁶ Volgens Kevin Wamsley waren vanaf dat moment politieke motieven aanwezig, waardoor het neutrale Olympische ideaal onrealistisch werd.⁷ Politieke leiders wilden tevens hun macht en kapitaal tonen aan de rest van de wereld, met als gevolg dat sport een graadmeter van culturele, politieke en economische vooruitgang werd.⁸ De Coubertin wilde met de oprichting van de moderne Spelen de atleten dichter bij elkaar brengen, waarbij internationaal respect en welwillendheid voor een betere en vreedzamere wereld moest worden gecreëerd.⁹ Historici constateren dat het opvallend is dat bij misstanden

¹ Olympische Spelen: <http://www.olympic.org/olympic-games> (17-12-2013).

² Kevin B. Wamsley, 'The Global Sport Monopoly: A Synopsis of 20th Century Olympic Politics', *International Journal* (2002) 395-410, aldaar 400.

³ Auke Kok, "'Spelen en Politiek zijn niet te scheiden'", *NRC*, 31 januari 2014.

⁴ Wamsley, 'The Global Sport Monopoly', 396.

⁵ Idem, 402.

⁶ Mark Golden, 'War and Peace in the Ancient and Modern Olympics', *Greece & Rome* (2011) 1-13, aldaar 13.

⁷ Wamsley, 'The Global Sport Monopoly', 396.

⁸ Idem, 396.

⁹ M. Berlioux, *The I.O.C. and its future. Proceedings of the International Olympic Academy* (Athene 1971) 97.

niet wordt ingegrepen door onder andere het Internationaal Olympische Comité (IOC), want dit evenement hoort om de sport te draaien en niet de politiek.¹⁰

In dit onderzoek ga ik twee Zomerspelen met elkaar vergelijken en kijken hoe deze verbintenis met de politiek terug komt. Zo wordt de Spelen van 1936 in Berlijn tegenwoordig bij sommige historici zoals Mario Kessler, getypeerd als de Spelen van Adolf Hitler.¹¹ De Zomerspelen van Berlijn trekken hierdoor mijn aandacht. Een reden waarom gekozen is voor het onderzoek naar de Spelen in Berlijn is de opvallende rol van de nazi's in de organisatie van de Spelen, met als gevolg een dreigende boycot vanuit de Amerikaanse sportbond.¹² In 1932 werd door het IOC besloten dat Duitsland de Spelen mocht organiseren, dit was voordat de nazi's aan de macht kwamen. Toen de nazi's in 1933 aan de macht kwamen, wilden zij deze Spelen gebruiken om hun ideeën ten toon te stellen aan de wereld, wat voor veel ophef bij andere landen zorgde. Bovendien waren dit ook de laatste Olympische Zomerspelen voor de Tweede Wereldoorlog. De Spelen van Berlijn vergelijk ik met de Spelen in London van 1948, de eerste Spelen na de Tweede Wereldoorlog. Dit waren tevens de eerste Zomerspelen die georganiseerd werden na de Spelen van Berlijn. In de twaalf jaar die tussen deze Spelen zaten, was veel gebeurd. Een van de belangrijkste gebeurtenissen was natuurlijk de Tweede Wereldoorlog met alle gevolgen van dien. De economie van Europa had grote klappen gekregen en moest worden hersteld. Tevens heerste na de Tweede Wereldoorlog onder een deel van de bevolking het idee terug te keren naar de periode van orde, fatsoen en rust van de jaren voor oorlog.¹³ Het organiseren van Olympische Spelen in een economisch moeilijke periode is voor geen enkele organisatie eenvoudig en kan daarom een politieke lading hebben. De Spelen in London kregen te maken met economische problemen en daarom moest de Britse overheid een extra helpende hand toesteken. In deze periode werd door het IOC en de Engelse regering besloten toch door te gaan met het organiseren van dit evenement, met als hoofdrede te laten zien dat het land niet verslagen was. Na de Tweede Wereldoorlog was het beeld van de wereld flink veranderd; de Geallieerden hadden gewonnen en een nieuwe periode, met een nieuwe start na deze oorlog brak aan.¹⁴ De Olympische Spelen in London waren volgens de politieke leiders in Engeland een mooi moment te laten zien dat, ondanks de

¹⁰ Wamsley, 'The Global Sport Monopoly', 398.

¹¹ Mario Kessler, 'Only Nazi Games? Berlin 1936: The Olympic Games between Sports and Politics', *Socialism and Democracy* 25 (July 2011) 125–143, aldaar 126.

¹² 'The movement to boycott the Berlin Olympics of 1936': <http://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10007087> (23 december 2013).

¹³ Bert Altena en Dick van Lente, *Vrijheid en Rede, Geschiedenis van Westerse samenlevingen 1750-1989* (Hilversum 2006, 2^e druk) 327.

¹⁴ Nicholas Crafts en Gianni Toniolo, *Economic Growth in Europe Since 1945* (Cambridge 2011) 2.

oorlog, niets de overwinnaars tegenhield.¹⁵ Deze politieke zaken maken de Spelen van Berlijn en London interessant voor onderzoek.

De vraagstelling

In deze masterthesis wordt onderzoek gedaan naar de Olympische Spelen van Berlijn en London. Centraal staat het beeld dat de lezers van deze beide evenementen via kranten en tijdschriften kregen aangereikt. Politiek en de Olympische Spelen zijn altijd met elkaar verbonden, dus de vraag is of dit terug te zien is in kranten en tijdschriften.

De Olympische Spelen zijn in de geschiedenis door politici en activisten vaak gebruikt tegen een bepaald regime of beleid. Maar wat is nu precies politiek? Onder het begrip politiek wordt in dit onderzoek de invloed van de overheden op de organisatie van de Olympische Spelen bedoeld. Daarbij wordt gekeken in hoeverre de politieke partijen, organisaties en leiders hun ideeën aan deze Spelen verbonden. Voorbeelden hiervan zijn een boycot of invloed op de organisatie door politici. Wanneer in deze scriptie over politiek wordt gesproken, gaat het over politici, overheden, politieke partijen, het IOC. Sport refereert in deze thesis aan sporters of sportgerelateerde evenementen.

Hoofdvraag van dit onderzoek is: wat is het beeld van de Olympische Spelen van Berlijn (1936) en London (1948) in Amerikaanse en Nederlandse publiekstijdschriften en kranten en waaruit valt dit te verklaren? De publiekstijdschriften en kranten voor dit onderzoek zijn *The New York Times* en *Time Magazine* voor het beeld in Amerika en het *Algemeen Handelsblad* en *Panorama* voor het beeld in Nederland. Voor de Spelen wordt gekeken naar de onderzoeksbladen uitgegeven in de periode van 1933 tot en met 1936, voor London van 1945 tot en met 1948. Voor deze periodes is gekozen omdat hierdoor goed gekeken kan worden naar welk beeld de lezers aangereikt kregen van beide Spelen. Ongeveer vier jaar voor een Olympische Spelen wordt door het IOC bekend gemaakt welk land dit evenement mag organiseren. Vanaf dat moment verschijnen artikelen over de organisatie en dit evenement. Om de hoofdvraag goed te kunnen beantwoorden zijn de volgende deelvragen nodig:

1. Wat is door historici geschreven over de Olympische Spelen van Berlijn en London?
2. In welke context werden de kranten en publiekstijdschriften uitgegeven?

¹⁵ Idem.

3. Welk beeld, zowel politiek als sport, van de Spelen van Berlijn kregen de lezers uit Amerika en Nederland in de artikelen aangereikt?
4. Welk beeld, zowel politiek als sport, van de Spelen van London kregen de lezers uit Amerika en Nederland in de artikelen aangereikt?
5. Welk beeld van de Spelen van Berlijn en London kregen de aan de hand van de foto's aangereikt?

In hoofdstuk 1 wordt de verbondenheid van de politiek en de Olympische Spelen uitgelegd. Hierin worden de deelvragen 1 en 2 beantwoord. Zo wordt de geschiedenis van de Spelen van Berlijn en London uiteengezet en wordt de context beschreven waarin de kranten en publiekstijdschriften zijn uitgegeven. In dit hoofdstuk wordt tot slot ook de maatschappelijke context waarin de Amerikaanse en Nederlandse kranten en tijdschriften zijn uitgegeven beschreven. De maatschappelijke situatie van een land geeft ook weer in welke omstandigheden lezers kranten en tijdschriften lezen. De economische situatie van een land kan van invloed zijn op de berichtgeving van journalisten. Dit kan niet met zekerheid gezegd worden, maar hier moet tijdens het zoeken naar verklaringen wel rekening mee worden gehouden. Hoofdstuk 2 gaat over de onderzoeksbronnen, de onderzoeksmethoden en theorieën en de operationalisering van dit onderzoek. De hoofdstukken 3 en 4 gaan over het onderzoek naar de beide Olympische Spelen in de onderzoeksbladen. In deze hoofdstukken staan de deelvragen 3 en 4 centraal. Hier worden artikelen geanalyseerd en naar verklaringen voor het beeld in de kranten en publiekstijdschriften gezocht. In hoofdstuk 5 wordt, aan de hand van deelvraag 5, een fotoanalyse van typerende foto's van beide Olympische Spelen gemaakt. Een fotoanalyse kan interessante inzichten bieden, want foto's laten aan de lezer mogelijk een ander beeld van dit evenement zien. De betekenis van een afbeelding wordt bepaald door de context van de lezers en het medium.¹⁶ In deze tijd was er nog geen televisie, waardoor de Olympische Spelen via de kranten en tijdschriften de huiskamers binnen kwamen. Het laat een gebeurtenis zien zonder woorden, dus blijft er ruimte over voor de interpretatie van de lezers.¹⁷

Een onderzoek naar deze specifieke Spelen met als onderzoeksbron kranten en tijdschriften is nog niet eerder gedaan. Dit geldt ook voor een onderzoek naar het Amerikaanse en Nederlandse beeld van deze evenementen. Op deze manier komen nieuwe inzichten over het beeld dat de lezers kregen aangereikt van beide Spelen naar voren. In

¹⁶ John Storey, *Cultural Studies and the Study of Popular Culture* (Edinburgh 2013) 113.

¹⁷ Idem, 109.

hoeverre was de politieke kant van beide Spelen terug te vinden in de kranten en tijdschriften? Deze manier van onderzoek geeft inzichten in wat de lezers aangereikt kregen over de Olympische Spelen, voor en op het moment dat dit evenement bezig was. Daarnaast is de vergelijking tussen beide Spelen door historici niet eerder gemaakt, waardoor nieuwe inzichten over deze evenementen kunnen ontstaan. In het verleden zijn de Spelen van Berlijn en London vaak apart onderzocht. Deze thesis laat zien welk beeld de lezers rond deze Spelen van rond de Tweede Wereldoorlog kregen aangereikt.

De vergelijking tussen de Spelen van Berlijn en Londen is interessant omdat hier twee verschillende Spelen tegenover elkaar staan. De Spelen van Berlijn staan bij historici bekend als een evenement met veel propaganda en invloed van politieke ideeën op de organisatie. De Spelen van London waren juist ingetogener, maar ook dit evenement had zijn politieke invloeden. Hierbij moet gedacht worden aan de rol van koning George VI en de buitensluiting door het IOC van Duitsland en Japan. Belangrijk is om te kijken hoe de politieke artikelen zich tegenover elkaar afzetten en welk beeld van beide Spelen werd aangereikt.

De vergelijking tussen Nederland en de Verenigde Staten is interessant om te kijken waar beide landen aandacht aan besteden. Beide landen waren succesvol op de Spelen en wonnen diverse gouden medailles. Amerika was voor de Spelen van 1936 in de ban van een mogelijke boycot actie en tijdens de Spelen van 1948 was het land politiek en economisch invloedrijk in Europa dankzij het Marshalplan. Een mogelijke boycot was in Nederland een individuele actie, terwijl in Amerika grote groepen tegen het beleid van Hitler en de Spelen waren. Tijdens de Spelen van 1948 toonde Nederland veel gelijkenissen, qua economische situatie en na-oorlogse periode, met organisator Groot-Brittannië. Interessant is om te onderzoeken welk beeld de lezers werd aangereikt en welk verschil er was tussen Amerika en Nederland.

Op papier is de achtergrond van de kranten en tijdschriften uit de verschillende landen gelijk, maar is dat ook terug te zien aan de berichtgeving? Welk beeld van de Spelen vonden de redacteuren het belangrijkste en in welk land was de meeste aandacht voor de politieke kanten van dit sportevenement?

1. Berlijn en London, het verhaal achter de Spelen

De Olympische Spelen zijn regelmatig onderworpen geweest aan onderzoek door onder andere historici, architecten, professoren van diverse vakgebieden en specialisten op het gebied van Internationale Betrekkingen. In dit hoofdstuk zal een overzicht worden gegeven van het belangrijkste wetenschappelijk onderzoek naar de Olympische Spelen van Berlijn en London en zal duidelijk worden gemaakt vanuit welke invalshoeken dat gebeurde. Tot slot zal in dit hoofdstuk worden gekeken in welke context de onderzoeksbladen in Amerika en Nederland werden uitgegeven, zodat mogelijke verklaringen voor het gevonden beeld kunnen worden gegeven.

1.1 De politiek en de Spelen

Sport en politiek zijn volgens Trevor Taylor, gespecialiseerd in Internationale Betrekkingen, altijd met elkaar verbonden. Volgens hem gaat sport nationale grenzen en regels voorbij. Dit internationale karakter van sport is er omdat regels moeten worden opgesteld door en voor sportbonden uit verschillende landen.¹⁸ Volgens Taylor worden nationale sportbonden gedomineerd door nationale overheden, daardoor worden sportbonden zoals de FIFA (voetbal) en IAAF (atletiek) indirect gedomineerd door nationale overheden.¹⁹ Taylor zegt dat het onmogelijk is dat politiek buiten de sport blijft. Sport is volgens hem een onderdeel van de samenleving en deze samenleving wordt zoals hij zegt bestuurd door de overheid.²⁰ Politieke verhalen over sport domineren steeds vaker de voorpagina's van de kranten.²¹ Volgens Taylor willen niet alleen overheden een stem in de sport, ook bijvoorbeeld multinationals en sponsors willen dit tegenwoordig.²² Het IOC valt ook onder de politieke categorie, zoals in dit onderzoek gespecificeerd, omdat deze organisatie de macht heeft landen buiten te sluiten van deelname. Dit doen zij op basis van uitkomsten van oorlogen of politieke conflicten tussen of in bepaalde landen, waarmee het IOC politiek bij dit evenement betrekken.²³

¹⁸ Trevor Taylor, 'Sport and World Politics: Functionalism and the State System', *International Journal; Sport in World Politics* (1988) 531-553, aldaar 532 en 533.

¹⁹ Idem, 552.

²⁰ Idem, 553.

²¹ Idem, 532.

²² Idem, 553.

²³ Idem, 553.

Door de geschiedenis heen zijn verschillende voorbeelden te benoemen waar overheden invloed hadden op de Spelen. Zo werd Duitsland na de Eerste Wereldoorlog niet uitgenodigd voor dit evenement in 1920 in Antwerpen.²⁴ Daarnaast konden verschillende Zomer- en Winterspelen niet doorgaan vanwege oorlogen.²⁵ De moderne Spelen, opgericht in 1896, werden juist gehouden in de hoop dat landen geld zouden stoppen in sport in plaats van oorlog. Dit evenement werd volgens Keith Suter, expert op het gebied van Internationale Betrekkingen, door het IOC gezien als internationale 'unifying factor'.²⁶ Het is volgens hem ironisch dat in 1916, 1940 en 1944 dit sportevenement niet door konden gaan vanwege een oorlog. Olympische Spelen zijn door overheden van verschillende landen diverse malen gebruikt voor eigen gewin. Historicus Kevin Wamsley stelt dat dit evenement en politiek steeds meer met elkaar verbonden raakten, zeker toen landen na oorlogen niet werden uitgenodigd voor deelname aan dit evenement.²⁷ Daarnaast zagen politici vooral na de Tweede Wereldoorlog het organiseren van dit evenement als een manier van promotie van hun land en stad.²⁸ Als gevolg hiervan moest soms koste wat het kost de organisatie binnen worden gehaald. Vervolgens konden de Olympische Spelen, en daarmee ook de stad, dan positief aan de buitenwereld worden gepresenteerd.

Olympische Spelen kunnen op diverse manieren door overheden en organisaties worden gebruikt. Volgens experts op het gebied van Internationale Betrekkingen Hannu Kyröläinen en Tapio Varis komt dit omdat Pierre de Coubertin vanaf het opzetten van de moderne Olympische Spelen niet voldaan heeft aan zijn eigen eis dit evenement los te zien van de politiek.²⁹ Zo nodigde de Fransman, als wraak voor de nederlaag van de Fransen tijdens de Frans-Duitse oorlog, Duitsland niet uit voor het eerste evenement.³⁰ Historicus Christopher Hill zegt ook dat hierdoor vanaf het begin de politiek verbonden raakte aan dit evenement.³¹ Het tonen van macht en kapitaal door de politieke leiders werd een van de belangrijkste punten bij dit sportevenement.³² Wamsley stelt dat prestaties op de Olympische Spelen altijd belangrijk zijn voor de nationale identiteit en dat deze worden gebruikt als

²⁴ Alfred Erich Senn, *Power, Politics and the Olympic Games. A History of the Power Brokers, Events, and Controversies that Shaped the Games* (Illinois 1999) 23.

²⁵ W.M. Hugill, 'Olympics Old and New', *Phoenix* (1949) 31-39, aldaar 38.

²⁶ Keith Suter, 'Best Olympics Money Can Buy', *The World Today* (2000) 40-41, aldaar 40.

²⁷ Wamsley, 'The Global Sport Monopoly', 402.

²⁸ Idem, 405.

²⁹ Hannu Kyröläinen en Tapio Varis, 'Approaches to the study of sports in International Relations', *Current Research on Peace and Violence* (1981) 55-88, aldaar 67.

³⁰ Idem, 67.

³¹ Christopher R. Hill, *Olympic Politics* (Manchester University 2004) 5.

³² Wamsley, 'The Global Sport Monopoly', 396.

markeerpunt voor de internationale positie van een land.³³ Jeugd werd in de beginjaren van de moderne Spelen door middel van trainingen door overheden gebruikt om diepe gevoelens van nationale identiteit op te roepen. Aan het begin van de 20^e eeuw was de competitie tussen landen belangrijk, wat vaak tot uiting kwam tijdens sportevenementen.³⁴ Landen zijn hierdoor volgens hem bereid veel geld en tijd in sporters en de Olympische Spelen te investeren.³⁵ Overheden en de bevolking konden verschillende middelen gebruiken om hun statement te maken tijdens de Spelen: demonstraties, boycotten en uitsluitingen.³⁶ De Coubertin wilde juist het tegenovergestelde bereiken.³⁷ Dankzij de invloed van politieke partijen was dit evenement voor grotendeels naar een politiek speelveld omgeslagen en historicus Mark Golden vindt dat de sporters hier de dupe van zijn geworden. Volgens hem konden zij zich niet meer alleen op het evenement en daarmee de sport concentreren. De sport moet volgens hem centraal staan, zoals De Coubertin dit voor ogen had met de oprichting van de moderne Olympische Spelen.³⁸ Het is echter wel zo dat in de beginjaren van de oprichting van de Spelen gelijkheid niet aanwezig was. Tijdens de eerste Olympische Spelen waren bijvoorbeeld vrouwen niet welkom als sporters en mochten alleen rijke mannen deelnemen.³⁹ De Coubertin wilde in de beginjaren ervoor zorgen dat dit evenement verliep zoals hij wenste, wat onder andere betekende dat mensen alleen in het IOC kwamen als ze door de Fransman werden uitgenodigd. Hierdoor kreeg deze organisatie volgens Hill een politieke lading, want zij moesten immers doen wat De Coubertin wilde, of dit nu politiekneutraal was of niet.⁴⁰

1.2 De Spelen van Hitler en Berlijn

Volgens historici als Mario Kessler en Michael Mackenzie hebben de Spelen van 1936 dankzij Adolf Hitler na de Tweede Wereldoorlog een grote politiek lading gekregen.⁴¹ Kessler heeft geschreven over het politieke spel van Hitler tijdens de Spelen in Berlijn.⁴² Duitsland was na de Eerste Wereldoorlog door het IOC uitgesloten van deelname aan de Spelen, omdat dit land werd gezien als aanstichter van deze oorlog. Dit argument zorgde ervoor dat politiek

³³ Wamsley, 'The Global Sport Monopoly', 396.

³⁴ Idem, 396.

³⁵ Wamsley, 'The Global Sport Monopoly', 410.

³⁶ Idem, 396.

³⁷ Berlioux, *The I.O.C. and its future*, 97.

³⁸ Golden, 'War and Peace in the Ancient and Modern Olympics', 13.

³⁹ Wamsley, 'The Global Sport Monopoly', 398.

⁴⁰ Idem, 399.

⁴¹ Michael Mackenzie, 'From Athens to Berlin: The 1936 Olympics and Leni Riefenstahl's Olympia', *Critical Inquiry* (2003) 302-336, aldaar 302.

⁴² Kessler, 'Only Nazi Games?', 125-143.

aan de Spelen werd verbonden. Deelname van Duitsland aan de Spelen werd immers geweigerd op basis van een politiek argument, stelt Kessler.⁴³ Vanaf 1925 mocht het land weer deelnemen aan de Olympische Spelen, omdat Duitsland volgens het IOC een evenwichtig en betrouwbaar land zou zijn nadat het verschillende maatschappelijke problemen in het verleden had overwonnen.⁴⁴ De verdeeldheid onder de bevolking in het land was verdwenen en volgens het Comité leek het weer een stabiele natie te worden. In 1931 wees het IOC de Olympische Spelen van 1936 aan Berlijn toe. Dit was voordat de nazi's de macht kregen in Duitsland.⁴⁵ Toen Adolf Hitler in 1933 aan de macht kwam liet hij al snel weten dat hij de Spelen liever niet wilde organiseren, want hij vond volgens sporthistoricus Arnd Krüger het vreedzame karakter van dit evenement maar niets.⁴⁶ Deze negatieve gedachten van Hitler over dit evenement veranderden toen de dreiging ontstond dat verschillende landen de Spelen zouden boycotten. Imago betekende veel voor de rijkskanselier en een verplaatsing van een groot sportevenement zou in zijn ogen niet goed zijn voor Duitsland.⁴⁷ Historicus Allen Guttman laat zien dat Hitler de Olympische Spelen vooral gebruikte om zijn macht aan andere landen te tonen. Het was volgens hem een indrukwekkende manier van vertoon van propaganda.⁴⁸ Nooit eerder was een politieke partij zo nauw betrokken bij de organisatie van dit evenement. Hitler was een van de eersten die zijn machtspositie gebruikte zodat hij met de organisatie de Spelen naar zijn hand kon zetten.⁴⁹ Guttman vraagt zich af of dit een gevolg was van de visie van De Coubertin, of dat het botste met deze Olympische ideeën. Volgens Guttman was het dankzij deze visie dat er ruimte lag voor Hitler om zijn propaganda te laten zien. Dit kwam mede omdat de eerste Olympische Spelen ook politieke invloeden bevatten, want De Coubertin sloot Duitsland bij deze Spelen op basis van een politiek argument buiten. De controle op de politieke invloeden bij de Spelen was hier al afwezig. Een echte uitleg van dit standpunt geeft Guttman verder niet, maar hij zegt wel dat als het 'Olympisme' en nazisme worden vergeleken en dat hiertussen zowel overeenkomsten en verschillen zijn.⁵⁰ Het is voor Guttman wel duidelijk dat landen als Amerika en Groot-Brittannië zich negatief uitlieten over het feit dat Hitler aan de macht

⁴³ Idem, 127.

⁴⁴ Idem, 125.

⁴⁵ Mackenzie, 'From Athens to Berlin', 302.

⁴⁶ Arnd Krüger en William Murray, *The Nazi Olympics Sport, Politics, and Appeasement in the 1930s* (Illinois 2003) 18.

⁴⁷ Idem, 19.

⁴⁸ Allen Guttman, 'Sport, Politics and the Engaged Historian', *Journal of Contemporary History* (2003) 363-375, aldaar 370.

⁴⁹ Krüger en Murray, *The Nazi Olympics Sport*, 15.

⁵⁰ Allen Guttman, *The Games Must Go On: Avery Brundage and the Olympic Movement* (New York 1984) 372.

kwam. Het grootste bezwaar om niet naar Duitsland te gaan voor deze Spelen was het groeiende racisme en antisemitisme in dit land. Het overtuigende argument voor landen toch deel te nemen aan dit evenement was het feit dat de nazi's beloofden dat propaganda en discriminatie niet op de Spelen te zien zouden zijn, zodat de Spelen voor het publiek politiek neutraal zouden blijven.⁵¹

De macht van Hitler en zijn politieke ideeën zorgden ervoor dat vanuit Amerika al snel een boycot van deze Spelen werd geopperd. Op het moment dat Hitler in 1933 aan de macht kwam, vroeg naast Amerika ook de Franse regering zich af of de Spelen in Duitsland wel door zouden moeten gaan. Op 1 april 1933 verkondigden de nazi's namelijk een boycot van joden af, waarbij joodse producten en mensen steeds minder rechten in de Duitse samenleving kregen.⁵² Daarnaast werden Duitse joodse sporters buitengesloten van goede faciliteiten en zelfs deelname aan de Olympische Spelen in eigen land. Een voorbeeld hiervan was de Duitse joodse hoogspringer Gretel Bergmann, die misschien zelfs goud had kunnen winnen voor Duitsland op de Spelen van 1936. Hij werd door de Nazi partij buitengesloten van deelname op basis van zijn joodse afkomst.⁵³ Na deze bekendmaking volgde vanuit Amerika een reactie. Mensen zoals Avery Brundage, president van het Amerikaanse Olympisch Comité, vonden dat de Spelen toebehoorden aan de sporters en niet aan de politiek. Dat was volgens hem de reden dat de Spelen van 1936 geboycot moesten worden.⁵⁴ Hitler zou zich in de ogen van de boycotbeweging niet houden aan de Olympische idealen van Pierre de Coubertin en de Spelen mochten alleen doorgang vinden als ze gehouden werden zoals deze oorspronkelijk bedoeld waren: zonder inmenging van de politiek en waarbij internationaal respect voor een betere en vreedzamere wereld het belangrijkste was.⁵⁵ Hitler sloot Duitse sporters buiten van deelname, waardoor mensen als Brundage zich genoodzaakt voelden hier tegen op te treden.

Een echte boycot kwam echter nooit van de grond. Politicus Marlene Goldsmith zegt dat een boycot wordt gebruikt bij grote evenementen, omdat deze economisch zeer belangrijk zijn en een boycot een sterk statement kan maken.⁵⁶ Een belangrijk punt waarom deze boycot door historici steeds wordt aangehaald is omdat de grondbeginselen van de moderne Spelen genegeerd werden en dat hiermee de politieke invloed op de organisatie van de Olympische Spelen te groot werd. Verklaringen voor het niet doorgaan van de boycot van Berlijn worden

⁵¹ Idem, 65.

⁵² Kessler, 'Only Nazi Games?', 126.

⁵³ Idem, 130.

⁵⁴ 'The movement to boycott the Berlin Olympics of 1936': <http://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10007087> (23 december 2013).

⁵⁵ Berlioux, *The I.O.C. and its future*, 97.

⁵⁶ Marlene Goldsmith, 'Sporting Boycotts as a Political Tool', *The Australian Quarterly* (1995) 11-20, aldaar 13 en 14.

door historici wel gegeven. Richard Lapchick, expert op het gebied van sportgerelateerde problemen, zegt dat het IOC de protesten vanuit Amerika negeerde en dat daarom de Spelen gewoon door konden gaan.⁵⁷ Volgens het IOC waren de gemaakte afspraken tussen Hitler en de organisatie voldoende bewijs dat deze Spelen onder normale omstandigheden gehouden konden worden. Historicus Susan Bachrach stelt dat het duidelijk is dat na het uitblijven van steun vanuit het Olympisch Comité de boycot geen doorgang zou vinden.⁵⁸ Als deze organisatie achter een boycot zou hebben gestaan, dan was volgens haar de kans groot dat de Spelen niet in Duitsland plaats zouden vinden. Doordat de nazi's zich van het IOC aan een aantal zaken moesten houden en ze dat tot op zeker hoogte deden, viel de eventuele steun van dit Comité voor de boycot weg. Hitler beloofde onder andere geen politieke toespraken te houden tijdens de Spelen, dat fanatieke uitspraken van nazi's niet getolereerd zouden worden en dat antisemitische teksten uit het openbare straatbeeld zouden worden verwijderd. Door deze beloftes en flink wat debatten, waren veel landen ervan overtuigd dat deze Spelen wel politiek neutraal georganiseerd konden worden. Ondanks de beloftes, was de invloed van Hitler en zijn politieke partij op de organisatie van de Spelen nog steeds groot.⁵⁹ Zo moest volgens Kessler op voorspraak van Hitler het Olympisch stadion vergroot worden om op die manier de macht van Duitsland aan de rest van de wereld tentoon te stellen.⁶⁰

Mario Kessler heeft uitgebreid onderzoek gedaan naar de politieke standpunten van Duitsland op het gebied van propaganda en machtsvertoon tijdens deze Olympische Spelen. Zijn onderzoeken laten zien hoe Hitler en zijn regime van de Spelen gebruik maakten om hun populariteit te vergroten bij het eigen volk. In het artikel 'Only Nazi-Games' onderzoekt Kessler of de Spelen in Berlijn "nazi-Spelen" waren, of dat er aanvullende typering zijn te ontdekken.⁶¹ De term "nazi-Spelen" werd bedacht door de Amerikaanse arbeidersbeweging uit de jaren dertig en veertig omdat zij vonden dat de nazi's de Spelen gebruikten voor hun eigen doeleinden.⁶² Wat Kessler als eerste noemt is dat de nazi's alles gedaan hebben om de Spelen tot een succes te maken en dit evenement groots op de kaart te zetten. In principe gebeurt dit bij elke Spelen, maar de nazi's wilden hier volgens Kessler zichzelf en hun idealen presenteren aan de rest van de wereld. Zo moesten alle mogelijke fouten worden voorkomen,

⁵⁷ Richard E. Lapchick, 'The Olympic Movement and Racism: An Analysis in Historical Perspective', *Africa Today* (1970) 14-16, aldaar 16.

⁵⁸ Susan D. Bachrach, 'The Nazi Olympics, Berlin 1936':

<http://www.ushmm.org/exhibition/olympics/?content=germany&lang=en> (17-01-2014).

⁵⁹ B. Chalkley and S. Essex, 'Urban development through hosting international events: a history of the Olympic Games', *Planning Perspectives* 14 (1999) 369-394, aldaar 377.

⁶⁰ Kessler, 'Only Nazi Games?', 125-143, aldaar 125

⁶¹ Idem, 125.

⁶² Idem, 126.

de gasten moesten allemaal netjes worden behandeld en bezoekers moesten van dit evenement onder de indruk zijn.⁶³ In andere jaren was dit ook het geval, alleen moesten de Spelen dit maal alles overtreffen. Elke land wil zich met de Spelen op zijn eigen manier presenteren en Hitler wilde laten zien dat zijn land het machtigste land ter wereld was. Historicus Bachrach noemde deze Spelen van 1936 ook "nazi-Spelen", omdat zij de rol van Hitler in de organisatie groot vond in dit evenement.⁶⁴ Kessler komt tot de conclusie dat de Spelen van 1936 op de kruising van politiek en sport stonden. Redenen hiervoor waren volgens hem het regime van Duitsland tijdens de Spelen, de rol van het IOC en de falende boycot van onder andere de Amerikanen.⁶⁵ Maar de Spelen waren volgens Kessler niet alleen maar de politieke Spelen van de nazi's. Veel bezoekers faalden volgens hem in het doorprikken van de façade die de Duitsers ophielden.⁶⁶ Volgens Kessler was tijdens dit evenement een grote rol weggelegd voor de nazi's, maar daarnaast zijn ook andere momenten die het herinneren waard zijn. Zo werd in 1936 door de Duitsers een nieuwe traditie tijdens de openingsceremonie, de fakkeltocht, geïntroduceerd. Daarnaast wonnen ook joodse en Afro-Amerikaanse sporters Olympische medailles en daarom hebben deze Spelen nog steeds veel betekenis voor Afro-Amerikaanse sporters.⁶⁷ Deze Spelen werden tevens, volledig in strijd met de bedoeling van de nazi's, een springplank voor een minderheid op weg naar maatschappelijke emancipatie.⁶⁸

Historicus David Large vindt dat de Spelen fantastisch georganiseerd waren, perfect verliepen en vol nieuwe ideeën zaten.⁶⁹ Het is dankzij Adolf Hitler dat bij historici dit evenement een zwarte schaduw heeft gekregen.⁷⁰ Dit komt omdat de Duitse leider volgens historicus Allen Guttman vooral negatieve bijbedoelingen had met deze Spelen.⁷¹ Zo wilde Hitler volgens hem met de Spelen zijn macht aan de wereld laten zien en dit evenement daarmee misbruiken. Deze Spelen kunnen volgens Large organisatorisch echter als voorbeeld gebruikt worden voor andere evenementen. Zo was volgens hem bijvoorbeeld de organisatie van deze Spelen perfect geregeld en hadden de toeschouwers niets te klagen.⁷² Adolf Hitler heeft er volgens Large alles eraan gedaan om van de Spelen een succes te maken. Hij deed dit echter wel met de gedachte de grootsheid van het Derde Rijk te laten zien.⁷³ Ondanks het feit

⁶³ Idem, 136.

⁶⁴ Bachrach, 'The Nazi Olympics, Berlin 1936'

⁶⁵ Kessler, 'Only Nazi Games?', 143.

⁶⁶ Idem, 139.

⁶⁷ Idem, 143.

⁶⁸ Idem, 143.

⁶⁹ David Clay Large, *Nazi Games: the Olympics of 1936* (2007) 3-6.

⁷⁰ Idem, 16.

⁷¹ Guttman, 'Sport, Politics and the Engaged Historian', 364.

⁷² Large, *Nazi Games: the Olympics of 1936*, 3-6.

⁷³ Idem, 3-6.

dat Hitler aan het IOC beloofde geen politieke propaganda te laten zien in het stadion, stak Hitler veel geld in propaganda en hing onder andere de stad vol met propagandistische uitingen. Large stelt dat sport en politiek inherent met elkaar verbonden zijn en noemt de Spelen van Berlijn een voorbeeld hiervan.⁷⁴ Daarnaast werden Arische Duitsers geholpen door middel van nieuwe trainingscomplexen en financiële hulpmiddelen, zodat zij een betere kans hadden medailles te halen voor Nazi-Duitsland. Tijdens de opening van de Olympische Spelen was volgens Kessler de propaganda van Hitler duidelijk terug te vinden, ook in het stadion. Op het moment van de openingsceremonie zaten 110.000 mannen en vrouwen in het stadion en hingen in de stad hakenkruisvlaggen en klonken het *Deutschland über alles* en het *Horst Wessellied*.⁷⁵ Menig sporter bracht tijdens het binnenlopen van het stadion de nazi-groet richting het erepodium met hooggeplaatste politici.⁷⁶

Uit dit alles blijkt dat Hitler en zijn politieke partij een grote rol speelden bij de organisatie van deze Spelen. Niet alleen tijdens de Spelen, maar ook in de voorbereidingen draaide de propagandamachine van Hitler op volle toeren. Hij gebruikte dit evenement om de macht van Duitsland aan de rest van de wereld te laten zien. De vraag is hoe de propaganda en de rol van Hitler terug te zien waren in de tijdschriften uit deze periode. Welke visie over dit evenement was terug te vinden in de kranten en tijdschriften? Was er ook aandacht voor racisme en de aankleding van de stad Berlijn? Met andere woorden, welk politieke beeld kregen de lezers van deze Spelen aangereikt? Hoeveel aandacht was er voor de sport? Tevens wordt gekeken naar het mogelijke verschil of overeenkomsten tussen de onderwerpen van de artikelen en de toon van deze artikelen in Amerika en Nederland.

1.3 Een sober London

Na de Tweede Wereldoorlog werden afspraken gemaakt tussen grote landen als Engeland, Frankrijk en de Verenigde Staten zodat een grote oorlog niet opnieuw plaats zou vinden. Duitsland werd als hoofdschuldige van de oorlog door het IOC buitengesloten van deelname voor de Spelen van 1948. Volgens historicus Jeffrey Diefendorf wilden de politici de economieën herstellen, want deze mensen hoopten op welvaart en economische zekerheid.⁷⁷ Europese steden moesten worden hersteld, evenals de economie van de getroffen landen. Een belangrijk aandachtspunt voor het Engelse parlement was volgens Diefendorf de financiering

⁷⁴ Idem, 5 en 6.

⁷⁵ Kessler, 'Only Nazi Games?', 139 en 140.

⁷⁶ Idem, 140.

⁷⁷ Jeffrey M. Diefendorf, 'Urban Reconstruction in Europe After World War II', *Urban Studies* (1989) 128-143, aldaar 128.

van de Olympische Spelen, want door de slechte economische situatie was het nog maar de vraag of de Spelen wel door konden gaan.⁷⁸ De Spelen van 1948 in London waren namelijk de eerste na de Tweede Wereldoorlog, in de jaren daarvoor (1940 en 1944) werden deze afgelast omdat deze oorlog toen bezig was. De herstelwerkzaamheden van de oorlog waren nauwelijks begonnen of de organisatie van de Olympische Zomerspelen van London stond voor de deur.⁷⁹ Net zoals de Spelen in Berlijn, had ook dit evenement zijn eigen geschiedenis en politieke invloeden. Maar wat is hiervan terug te vinden en wat is geschreven over de Spelen van 1948 in London?

Nadat zowel Tokyo en Helsinki om verschillende redenen de Spelen van 1940 niet konden organiseren, gingen deze Spelen uiteindelijk helemaal niet door als gevolg van de Tweede Wereldoorlog. In 1939 kreeg London de Spelen van 1944 toegewezen, maar dankzij de oorlog vonden deze ook geen doorgang.⁸⁰ Dankzij deze afgelasting was London topkandidaat om in 1948 de Spelen wel te organiseren. Een deel van de Engelse bevolking twijfelde over een mogelijke organisatie van deze Spelen, maar het was de Engelse koning George VI die vond dat de Olympische Spelen een uitgelezen mogelijkheid bood bovenop de zware oorlog en zijn nasleep te komen. De Britse koning had in zijn regeerperiode, die begon in 1936, dankzij de Tweede Wereldoorlog een negatief beeld bij hem achtergelaten. Hij zag in de organisatie van de Olympische Spelen de mogelijkheid zijn eigen regeerperiode glans te geven.⁸¹ De Britse journalist George Orwell vond dat dankzij de Spelen landen bij elkaar konden worden gebracht en dat daarom de Spelen van London een goed idee waren.⁸² Daarnaast dacht de Engelse regering dat de stad wel hersteld zou zijn en met het oog op mogelijke groei van toerisme en handel wilden de Britten de Spelen naar hun stad halen.⁸³ In oktober van 1945 ging de voorzitter van het Britse Olympisch Comité naar Stockholm en kwam daar tot de conclusie dat London bij het IOC een belangrijke kandidaat was voor de organisatie, waarop in Groot-Brittannië een volledig plan voor deze Spelen werd uitgewerkt. Nadat bleek dat de organisatie haalbaar was, moest de toenmalige burgemeester van London gaan solliciteren voor de organisatie.⁸⁴ In maart van 1946 werd door het IOC door middel van

⁷⁸ Idem, 128 en 129.

⁷⁹ Sefryn Penrose, 'London 1948: the sites and after-lives of the austerity Olympics', *World Archaeology* (1998) 306–325, aldaar 306.

⁸⁰ 'Olympic Bids': <http://www.gamesbids.com/eng/past.html> (28 december 2013).

⁸¹ Peter Beck, 'The British Government and the Olympic movement: The 1948 London', *The International Journal of the History of Sport* (2008) 615–647, aldaar 616.

⁸² George Orwell, 'The Sporting Spirit', *Tribune* (1945) 10–11.

⁸³ Beck, 'The British government and the Olympic movement', 617.

⁸⁴ *Organising Committee for the XIV Olympiad London 1948* (1951) 17.

stemming besloten dat London de Zomerspelen mocht organiseren.⁸⁵ Toen dit eenmaal bekend werd gemaakt, ontstond in diverse landen een groot debat of het organiseren van Olympische Spelen überhaupt wel verantwoord was, stelt historicus Jennifer Rosenberg. Europa lag immers nog in puin en de Tweede Wereldoorlog had diepe wonden achter gelaten.⁸⁶ Niet alleen waren steden verwoest, ook duizenden mensen hadden geen of weinig voedsel en konden niet voor zichzelf zorgen. Uiteindelijk werd door Britse politici de knoop doorgehakt en zouden de Spelen toch doorgang vinden, echter met wat aanpassingen. Vanwege economische problemen werd besloten dat de deelnemers hun eigen voedsel mee zouden nemen, zodat Groot-Brittannië niet alle verantwoordelijkheid hiervoor op zich hoefde te nemen. Daarnaast werd door verschillende ziekenhuizen voedsel gedoneerd aan de atleten.⁸⁷ Toen de Spelen in 1948 op het punt van beginnen stonden, hadden de organisatoren volgens historicus Mike Rowbotham gehoopt dat de herstelwerkzaamheden verder waren dan dat dit daadwerkelijk het geval was.⁸⁸ De sportonderdelen vonden plaats in oude stadions, hallen, banen, universiteitssportvelden en ook legerfaciliteiten werden omgebouwd tot plaatsen waar sporters konden sporten. Het opbouwen van een nieuw Olympisch dorp werd door de Britse regering te duur geacht, waardoor atleten werden ondergebracht in bestaande accommodaties.⁸⁹ De Spelen van London kreeg van de eigen organisatie daarom na dit evenement de naam de 'Spelen van de soberheid'.⁹⁰ Historicus Janie Hampton hanteert deze benaming vooral vanwege de economische omstandigheden tijdens de Spelen, want hierdoor konden onder andere grote feestelijkheden niet plaatsvinden.⁹¹ Dankzij de matige resultaten van de grote Britse delegatie tijdens de Spelen, was duidelijk dat het land nog veel moest doen om ook in sportief opzicht weer terug te komen.⁹² Naast de sport, stonden ook deze Spelen volgens historicus Llewellyn in het teken van politieke invloed, politieke veranderingen en politieke ideeën.⁹³ Naast de uitsluiting van Duitsland besloot de Sovjet-Unie niet mee te doen

⁸⁵ Idem.

⁸⁶ Jennifer Rosenberg, 'The 1948 Olympic Games in London, Kingdom': <http://history1900s.about.com/od/fadsfashion/a/olympics1948.htm> (24-12-2013).

⁸⁷ Idem.

⁸⁸ Mike Rowbotham, '1948 Olympics: "We had much more fun and a greater sense of achievement than modern athletes do": <http://www.independent.co.uk/sport/olympics/1948-olympics-we-had-much-more-fun-and-a-greater-sense-of-achievement-than-modern-athletes-do-497866.html> (27-12-2013).

⁸⁹ Beck, 'The British government and the Olympic movement', 617.

⁹⁰ 'British Olympic Movement':

<http://web.archive.org/web/20080408094923/http://www.olympics.org.uk/contentpage.aspx?page=307> (27-12-2013).

⁹¹ Janie Hampton, *The Austerity Olympics: When the Games Came to London in 1948* (London 2008) 5.

⁹² Penrose, 'London 1948', 323.

⁹³ M. P. Llewellyn, 'A British Olympics', *The International Journal of the History of Sport* (2011) 669–687, aldaar 670.

aan dit evenement.⁹⁴ Dit kwam mede omdat de communistische Russen niet deel wilden nemen aan dit kapitalistische evenement.⁹⁵

De buitensluiting van Duitsland door het IOC was het gevolg van de rol van dat land tijdens de Tweede Wereldoorlog. Deze Spelen kregen hierdoor ook een politieke lading, omdat de buitensluiting door het IOC werd opgelegd op basis van een politieke beslissing. Aan de andere kant stonden de Spelen van London bekend vanwege de hulp van de particuliere sector als medeorganisator. Door middel van sponsoring, iets dat ook al gebeurde in Los Angeles in 1932, konden de Spelen toch doorgaan. Daarnaast werden grote podia en locaties, zoals het Wembley Stadion en Empire Pool, door de organisatie in bruikleen genomen.⁹⁶ Het succes van deze Spelen, volgens professor aardrijkskunde John Gold en professor business en recht Margaret Gold, kwam dankzij de grote omvang en reikwijdte van de media, waardoor voldoende publiciteit was en veel toeschouwers aanwezig waren.⁹⁷

Hui Liao en Adrian Pitts, een professor in leiderschap en management en een professor in duurzame architectuur, vinden dat de Olympische Spelen over meer gaan dan alleen de sporten en de show.⁹⁸ Steden waar grote evenementen worden gehouden, karakteriseren volgens Liao en Pitts zo'n evenement met een speciale identiteit. Deze historici beweren dat dit evenement in London een onderbreking waren van een ontwikkeling in de Olympische Spelen die te zien was in de andere jaren. Dit hield in dat de Olympische Spelen steeds groter werden en daarom nieuwe gebouwen moesten worden gebouwd om de sporters onder te kunnen brengen en de evenementen te organiseren. In London was dit volgens Liao en Pitts echter niet het geval, wat grotendeels kwam vanwege de economische situatie.⁹⁹ In tegenstelling tot wat Liao en Pitts beweren, waren volgens Hampton weldegelijk vernieuwingen aanwezig bij deze Spelen. Zo werden door de organisatoren pictogrammen bedacht voor elke sport en werd door de Britse BBC-televisie de openingsceremonie en meer dan 60 uur live beelden van de diverse onderdelen uitgezonden. De BBC betaalde £1000 voor de uitzendrechten.¹⁰⁰ De aandacht van de media voor dit evenement was belangrijk, omdat de

⁹⁴ Penrose, 'London 1948', 323.

⁹⁵ Harm Hazewinkel, 'Sport, buitenlandse politiek en mensenrechten', *Internationale spectator*, (2001) 509-515, aldaar 510.

⁹⁶ Penrose, 'London 1948' 313.

⁹⁷ J.R. Gold en M.M. Gold, *City Agendas, Planning, and the World's Games, 1896–2016* (London 2011) 1.

⁹⁸ H. Liao en A. Pitts, 'A brief historical review of Olympic urbanization', *The International Journal of the History of Sport* (2006) 1232–1252, aldaar 1232.

⁹⁹ Idem, 1238.

¹⁰⁰ 'Landmarks in the history of Media and the Olympics': <http://www.bl.uk/sportandsociety/exploresocsci/sportsoc/media/articles/landmarks.pdf> (27-12-2013).

kans groot is dat hierdoor ook veel in de tijdschriften geschreven werd.¹⁰¹ Dankzij deze groei werden nationale trots en prestige belangrijker voor de deelnemende landen en dankzij de media kon dit worden getoond aan het thuisland.¹⁰²

De opening van de Spelen in London werd door Koning George VI en Koningin Elizabeth verricht. In het stadion zaten ongeveer 85.000 toeschouwers toen de koning zijn toespraak hield. Daarin zei hij onder andere dat, na een wereldwijde strijd waarin de overwinnaars aanwezig waren bij deze Spelen, een nieuwe periode was aangebroken. Hierin verwees hij volgens de Britse journalist Carl Wilkinson duidelijk naar de Tweede Wereldoorlog en de overwinnaars, die tijdens deze Spelen zouden laten zien dat niemand hen kon verslaan.¹⁰³ Volgens het officiële rapport van het IOC over de opening verliep deze soepel en was het de geboorte van nieuwe Spelen vol spanning en intensieve sportmomenten.¹⁰⁴ Opvallend was dat de fakkeltocht, die voor het eerst door de nazi's werd geïntroduceerd in Berlijn, opnieuw werd georganiseerd.¹⁰⁵ Wamsley verwachtte dat deze tocht niet meer zou terug zou komen, omdat hij bedacht was door de nazi's en hierdoor een politieke lading had gekregen. Dr. Heather Prendergast en historicus Sefryn Penrose noemen deze tocht en de Olympische vlam echter de 'vlam van de vrede', omdat hij werd georganiseerd in een periode na de oorlog en symbool moest staan voor de vrede.¹⁰⁶ Tijdens de openingsceremonie van de Spelen van London werd door koning George VI gesproken over de 'warme vlam van hoop voor een beter begrijpende wereld, omdat dit tot een dieptepunt was gedaald.'¹⁰⁷

Wamsley zegt dat na de Tweede Wereldoorlog de Spelen steeds meer in het teken van politiek kwamen te staan. Politieke leiders gebruikten dit evenement vaker om hun geschillen met andere landen uit te vechten. Zo werden bijvoorbeeld tijdens de Koude Oorlog politieke problemen en onenigheden uitgevochten rond en tijdens de Olympische Spelen.¹⁰⁸ Ook de Spelen van London kregen volgens hem te maken met politieke invloed. Het feit dat onder andere Duitsland niet werd uitgenodigd voor de Spelen van London is volgens Goldsmith een

¹⁰¹ Alan Tomlinson en Christopher Young, *National Identity and Global Sports Events: Culture, Politics, and Spectacle in the Olympics and the Football World Cup* (2006) 3.

¹⁰² Idem, 3.

¹⁰³ C. Wilkinson, 'Things that go pump in the night', *The Observer* (2003) 12.

¹⁰⁴ 'Official Report 1948 Olympics': <http://library.la84.org/6oic/OfficialReports/1948/OR1948.pdf> (28-12-2013).

¹⁰⁵ Wamsley, 'The Global Sport Monopoly', 396.

¹⁰⁶ H.M. Prendergast, T. Bannen, T.B. Erickson en K.R. Honor, *The toxic torch of the modern Olympic Games* (Chicago 2003) 34.

¹⁰⁷ *Organising Committee for the XIV Olympiad London 1948* (1951) 221.

¹⁰⁸ Wamsley, 'The Global Sport Monopoly', 402 en 403.

van de maatregelen die vanuit het IOC werden opgelegd. Een andere belangrijke boodschap vanuit de koning was dat de Spelen het volk weer hoop moest geven na de donkere periode van de Tweede Wereldoorlog.¹⁰⁹ De Spelen kwamen op deze manier als politiek symbool te staan, want de koning ging zich persoonlijk bemoeien met de organisatie van dit evenement. Bij historici overheerst het idee van de soberheid vanwege de slechte economische situatie en het slechte weer. Dankzij de slechte economische positie van Engeland kon er minder geld worden uitgegeven voor feestelijkheden, waardoor extra hulp van de overheid nodig was. Daarnaast werden Duitsland en Japan door het IOC niet uitgenodigd voor deze Spelen, zodat ook deze Spelen weldegelijk politieke invloeden hadden. De vraag is in hoeverre deze beelden terug te zien zijn in de kranten en tijdschriften. Welke verhalen willen de auteurs van de artikelen over de Spelen vertellen aan de lezers?

Tijdens de Spelen van Berlijn was volgens veel historici duidelijk dat Adolf Hitler met zijn politieke propaganda grote invloed had op de organisatie van de Spelen. Hierdoor werd vooraf al met een boycot bedreigd, maar na maanden van dreiging werd duidelijk dat de Spelen toch gewoon doorgingen. Dit kwam mede doordat Hitler beloftes deed aan het IOC zich aan de Olympische gedachte te houden en de Spelen toegankelijk te houden voor iedereen. Dit evenement moest echter nog steeds de grootsheid van het Derde Rijk en het Aarische volk aantonen en alles was dan ook tot in den top georganiseerd, waardoor deze Spelen door onder andere Bachrach en Muns de nazi-Spelen worden genoemd. Hitler probeerde met dit evenement internationaal aanzien te winnen.¹¹⁰ Het is echter dankzij de overwinningen van joden en Afro-Amerikaanse sporters dat deze Spelen volgens Kessler veel meer waren dan nazi-Spelen. Allen Guttman zegt dat de Spelen in 1936, dankzij de nazi's, één van de succesvolste openbare politieke propaganda momenten waren.¹¹¹ Dit alles kwam niet overeen met de visie van de grondlegger van de moderne Olympische Spelen Pierre de Coubertin.¹¹² Volgens de Fransman moesten de Spelen een moment van neutraliteit zijn, waarin individuele sporters streven naar hun beste prestaties.

De Spelen van London waren na de Tweede Wereldoorlog vanwege de economische moeilijke tijden sober en simpel. Voorafgaande aan deze Spelen werden geen nieuwe accommodaties gebouwd, de hulp van sponsoren werd ingeroepen en sporters zouden zelf zorgen voor extra voedsel zodat het evenement toch doorgang kon vinden. In de tijd dat

¹⁰⁹ Marlene Goldsmith, 'Sporting Boycotts as a Political Tool', 11.

¹¹⁰ Krüger en Murray, *The Nazi Olympics Sport, Politics*, 56.

¹¹¹ Guttman, 'Sport, Politics and the Engaged Historian', 372.

¹¹² Wamsley, 'The Global Sport Monopoly', 396.

Europa nog aan het herstellen en opbouwen was, vonden enkele Britse politici het niet verantwoord om een duur evenement als de Olympische Spelen te houden. Maar dankzij de hulp van sponsors, het leger en ziekenhuizen waren de Spelen toch een succes. Daarnaast waren op deze Spelen Duitsland, Japan en de Sovjet-Unie vanwege diverse redenen afwezig. De vraag is hoe de economische worsteling van de Britten en de buitensluiting van Duitsland en Japan terug te zien zijn in de kranten en tijdschriften.

1.4 Amerika en Nederland, de Olympische Spelen en hun achtergrond

Amerika is een van de succesvolste landen aller tijden op de Olympische Spelen.¹¹³ Volgens Amerikaanse historicus Mark Dyreson gingen de groei en triomf van de natie Amerika hand in hand met de evolutie en spreiding van de sport.¹¹⁴ Hij stelt dat sport en nationalisme in de Verenigde Staten niet los van elkaar te zien zijn. Bij elke sport gaat het vooral om de nationale trots en de Olympische Spelen zijn de ideale plek om macht te laten zien en zich te vergelijken met andere landen.¹¹⁵

Historicus David Reynolds legt in zijn boek *America, Empire of Liberty* in het kort uit hoe de Verenigde Staten in de jaren 30 economisch en politiek gezien ervoor stonden. Hierdoor wordt duidelijk onder welke omstandigheden de kranten en tijdschriften verschenen, die in deze thesis worden onderzocht. In 1933 was de Grote Depressie in Amerika en het enige land dat er economisch gezien net zo slecht voor stond was Duitsland.¹¹⁶ In de Verenigde Staten moest president Franklin D. Roosevelt ervoor zorgen dat deze crisis werd opgelost en dat de Amerikaanse economie zich weer zou herstellen. Zijn bekendste oplossing was volgens historicus Carol Berkin de New Deal.¹¹⁷ Mede dankzij deze economische crisis trok Amerika zich weer terug in het isolationisme, wat volgens historicus Patterson als gevolg had dat de Europese en Aziatische conflicten werden genegeerd.¹¹⁸ In 1936 werd Roosevelt herkozen en hij zag in die tijd dat Hitler en Mussolini in Europa machtiger werden.¹¹⁹ Tot 1938 werden door het Congres veel banen gecreëerd, waardoor het land economisch weer sterker moest worden.¹²⁰

¹¹³ Mark Dyreson, *Crafting Patriotism for Global Dominance: America at the Olympics* (2015) 1.

¹¹⁴ Idem, 1.

¹¹⁵ Idem, 1.

¹¹⁶ David Reynolds, *America, Empire of Liberty* (London 2010) 343.

¹¹⁷ Carol Berkin, *Making America: A History of the United States: Since 1865* (Boston 2011) 629–632.

¹¹⁸ James T. Patterson, *America's Struggle against Poverty, 1900-1980* (Cambridge 1981) 76 en 77.

¹¹⁹ Reynolds, *America, Empire of Liberty*, 351.

¹²⁰ Idem, 347.

Vanaf 1933, vlak nadat Adolf Hitler aan de macht kwam in Duitsland, ontstond een anti-nazi beweging in Amerika.¹²¹ Door deze beweging werden goederen en services van Duitse afkomst geboycot en als gevolg werd in Amerika door een aantal sportcommissarissen het idee van een boycot van de Spelen in Berlijn geopperd.¹²² Voornamelijk katholieke en joodse organisaties probeerden de Amerikaanse atleten uit Berlijn te houden. Er was echter ook vanuit Duitsland kritiek op de Amerikanen. Zij zouden immers Afro-Amerikanen discrimineren, waardoor de Amerikanen zich ook niet hielden aan de regels van het IOC. Als gevolg hiervan konden zij door dit comité ook gediskwalificeerd worden van de Olympische Spelen. Deze beschuldiging werd echter genegeerd door de Amerikaanse middenklasse.¹²³ In 1945, aan het einde van het Derde Rijk van Hitler en de Tweede Wereldoorlog, probeerden de Amerikanen, Sovjets, Britten en Fransen een democratie van Duitsland te maken.¹²⁴ Hier was echter wel een tweestrijd: de Sovjet-Unie en Frankrijk wilden Duitsland zwak houden, de Amerikanen en Britten wilden dit niet. De Engelstalige bondgenoten waren bang dat de geschiedenis zichzelf zou herhalen als Duitsland economisch zwak werd gehouden en dat dit weer de weg vrij zou maken voor een nieuwe dictator. In de periode na de Tweede Wereldoorlog raakte Amerika al snel in conflict met de Sovjet-Unie. De meeste Amerikanen wilden uit het leger en weer terug naar hun gewone leven, maar dankzij dit conflict met de Sovjet-Unie konden veel van deze Amerikanen dit niet.¹²⁵ Historicus Walter Mead zegt dat Amerika na de Tweede Wereldoorlog veel rijke Europese landen achter zich kreeg en daardoor een goed blok kon vormen tegen de Sovjet-Unie.¹²⁶ Harry Truman, president van Amerika van 1945 tot 1953, en zijn regering trokken een strengere grens op tegen de Sovjet-Unie.¹²⁷ Dit werd versterkt doordat de Britten in 1947 geen geld meer hadden om anticommunistische troepen in Griekenland te steunen. Niet alleen Groot-Brittannië had het economisch moeilijk, heel Europa lag in puin.¹²⁸ Hierdoor zag Jozef Stalin zijn kans daar om de macht in Europa over te nemen.¹²⁹ De Amerikanen probeerden dit te voorkomen, dus wilden zij Europa helpen om uit de crisis te komen met behulp van het Marshallplan. Vanaf 1948 werd dit plan in werking gesteld, waarbij Europese landen geld leenden en goederen en

¹²¹ Moshe Gottlieb, 'The Anti-Nazi Boycott Movement in the United States: An Ideological and Sociological Appreciation', *Jewish Social Studies* (1973) 198-227, aldaar 198.

¹²² John Hoberman, 'Think Again: The Olympics', *Foreign Policy* 167 (2008) 22-28, aldaar 26.

¹²³ Gottlieb, 'The Anti-Nazi Boycott Movement in the United States', 199.

¹²⁴ Arnd Krüger, 'United States of America: The Crucial Battle', *Nazi Olympics* (2012) 44-69, aldaar 48 en 49.

¹²⁵ Reynolds, *America, Empire of Liberty*, 380.

¹²⁶ Walter Russell Mead, 'The American Foreign Policy Legacy', *Foreign Affairs* (2002) 163-176, aldaar 168.

¹²⁷ Reynolds, *America, Empire of Liberty*, 379.

¹²⁸ Idem, 381.

¹²⁹ Idem, 381.

grondstoffen uit de Verenigde Staten kregen.¹³⁰ Ten tijde van de Olympische Spelen was ook het conflict tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie begonnen. Berlijn was het middelpunt geworden van het conflict tussen Amerika, Groot-Brittannië en Frankrijk aan de ene kant en de Sovjet-Unie aan de andere kant.¹³¹ Reynolds zegt dat Amerikanen de Britten op de hoogte hielden van hun nieuwe beleid ten opzicht van de Sovjets.¹³² Mead stelt dat het buitenlandbeleid van de Amerikanen altijd belangrijk is geweest in de Amerikaanse politiek, zeker na de Tweede Wereldoorlog.¹³³

Maarten van Bottenburg deed onderzoek naar het topsportklimaat vanaf 1900 in Nederland en concludeert dat in Nederland dit al die tijd niet aanwezig is geweest zoals in Amerika.¹³⁴ Feit blijft dat de Nederlandse sporters de Olympische Spelen wel belangrijk achten, maar dat dit niet zo groots is als in Amerika. Dit komt omdat de sport in Nederland niet zo'n grote rol heeft in de samenleving als dit vergeleken wordt met Amerika.¹³⁵ De Olympische Spelen in Berlijn waren volgens historicus Janet Cahill voor het Nederlands Olympisch Comité echter wel interessant omdat de nazi's de Olympische vlam, die tijdens de Spelen van Amsterdam in 1928 werd geïntroduceerd, een grotere rol gaven.¹³⁶ Twaalf jaar later werd dit in London ook gedaan, waardoor Nederland aan de basis stond van dit moment.

Nederland was in de jaren '20 en '30 politiek gezien opvallend stabiel. Dit kwam volgens historici Mulder, Doedens en Kortlever omdat de burgers zich niet veel met de politiek bemoeiden en zij ook binnen hun eigen zuil leefden.¹³⁷ De Nederlandse bevolking was in deze periode opgedeeld in verschillende zuilen: de katholieken, de protestanten, de socialisten en de liberale zuil.¹³⁸ De term verzuiling werd pas gegeven na de Tweede Wereldoorlog, maar vanaf de negentiende eeuw werd dit proces al ingezet.¹³⁹ Net als in een groot deel van de wereld had ook de wereldcrisis van 1929 invloed op de politiek en de economie van Nederland. Vooral de vrije handel, waar de open Nederlandse economie veel

¹³⁰ Diego Comin en Bart Hobijn, 'Technology Diffusion and Postwar Growth', *NBEER Macroeconomics Annual* (2011) 209-246, aldaar 217.

¹³¹ Reynolds, *America, Empire of Liberty*, 383.

¹³² Idem, 383.

¹³³ Mead, 'The American Foreign Policy Legacy', 174.

¹³⁴ Maarten van Bottenburg, *Het topsportklimaat in Nederland* (s-Hertogenbosch 2000) 5.

¹³⁵ Idem, 31 en 32.

¹³⁶ Janet Cahill, 'The Olympic Flame and Torch: Running Towards Sydney 2000', *Fourth International Symposium for Olympic Research* (2000) 181-190, aldaar 182.

¹³⁷ Liek Mulder, Anne Doedens en Yolande Kortlever, *Geschiedenis van Nederland, van prehistorie tot heden* (Baarn 2008) 219.

¹³⁸ David O. Moberg, 'Social Differentiation in the Netherlands', *Social Forces* (1961) 333-337, aldaar 333.

¹³⁹ Mulder, *De Geschiedenis van Nederland*, 220.

baat bij had, was de dupe van deze crisis.¹⁴⁰ Dit was het gevolg van de dalende waarde van de buitenlandse munten, waardoor uiteindelijk bijna een derde van de koopvaardijvloot uit de vaart werd genomen en de werkloosheid in Nederland steeg van 50.000 in 1929 naar ruim 400.000 in 1936.¹⁴¹ Als reactie hierop werden door de overheid diverse werkverschaffingen gecreëerd in de hoop dat de crisis langzaam over zou gaan. In 1935 was dertig procent van de beroepsbevolking werkloos.¹⁴² Het Nederlands kabinet kreeg in de twee jaren voor de Olympische Spelen van Berlijn te maken met financieel-economische problemen en internationale spanningen. Dankzij de NSB kregen deze internationale spanningen ook landelijk gevolgen. De bezetting door Duitsland van het Rijnland zorgde in 1936 voor extra aandacht bij de overheid en in de media, mede door de stijging van agressie en spanning.¹⁴³ Het feit dat Duitsland zich hierdoor niet meer aan het verdrag van Locarno hield, zou gelijk moeten staan aan een vijandige beweging. Een reactie vanuit Europa bleef echter uit, waardoor Hitler hiermee wegwam. Minister Colijn nam ook afstand van deze actie, omdat Nederland volgens hem geen directe bemoeienis had met dit conflict.¹⁴⁴ Hij vond dat de vrede moest worden gehandhaafd, maar erkende wel dat er spanningen waren in Europa.¹⁴⁵ Deze neutraliteit kan ook terug te zien zijn in de Nederlandse kranten en tijdschriften.

De Nederlandse overheid was verdeeld betreft het steunen van een boycot van de Olympische Spelen.¹⁴⁶ Volgens historicus André Swijtink was in de Nederlandse pers deze tweedeling ook te zien. Aan de ene kant was vooral de sportieve relatie tussen Nederland en Duitsland belangrijk en werd daarom over een mogelijke boycot of protest tegen Adolf Hitler niet geschreven.¹⁴⁷ Vooral in de kranten werd deze boycot niet benoemd omdat deze volgens atleet Wim Peters niet aan de orde was, want de boycot kwam volgens hem vooral vanuit individuen.¹⁴⁸ In de sportkranten werd echter wel geschreven over de rol van de nazi's en de gevolgen voor de Olympische Spelen, zonder dat deze individuen werden genoemd. Omdat de boycot in Nederland een individuele actie was, deden enkele Nederlandse sporters niet mee aan de Spelen van Berlijn. Zo weigerde joodse bokskampioen Ben Bril naar Berlijn te gaan, net als Nederlandse sprintkampioene Tollien Schuurman.¹⁴⁹ Zij weigerden, zo zeggen zij

¹⁴⁰ Idem, 223.

¹⁴¹ Idem, 224.

¹⁴² 'Kabinet Colijn II': http://www.parlement.com/id/vh8lnhrp8wrv/kabinet_colijn_ii_1933_1935 (9-05-2015).

¹⁴³ 'Kabinet Colijn III': http://www.parlement.com/id/vh8lnhrp8wrz/kabinet_colijn_iii_1935_1937 (9-05-2015).

¹⁴⁴ VPRO, http://www.vpro.nl/speel.WO_VPRO_711390.html

¹⁴⁵ Idem.

¹⁴⁶ Krüger, Murray en Swijtink, *The Nazi Olympics; Sport, Politics, and Appeasement in the 1930s*, 210.

¹⁴⁷ Idem, 211.

¹⁴⁸ Het spoor terug; 'Sport en oorlog 1: het voorspel' (4 oktober 1987) via http://www.vpro.nl/speel.POMS_VPRO_382226.html (10-12-2015).

¹⁴⁹ Idem.

achteraf, deel te nemen aan de propaganda Spelen van nazi-Duitsland.¹⁵⁰ Interessant is te kijken hoe dit in de Nederlandse kranten en tijdschriften werd beschreven. Een grote boycotactie werd in Nederland niet opgezet, daarom kunnen juist deze individuele verhalen vertellen over hoe zij de rol van de nazi's zagen. De invloed in de organisatie van de Spelen was voor deze sporters een belangrijke reden om niet mee te doen aan dit evenement. In de kranten en tijdschriften leek alsof deze Nederlandse media over het algemeen vrede hadden met de invloed van Hitler op de organisatie, zo stelt Peters.¹⁵¹

Op 5 mei 1945 was Nederland officieel bevrijd van de Duitse bezetting. Naast de vele oorlogsslachtoffers, was er ook veel materiële schade in Nederland. In ons land was een groot woningtekort ontstaan.¹⁵² Behoeftte aan verhalen van joodse slachtoffers uit concentratiekampen was er niet in Nederland, de blik moest op de toekomst vonden de burgers.¹⁵³ Een belangrijke taak was het opruimen van de overblijfselen uit de bezettingstijd. Tevens was er een gebrek aan alles, van levensmiddelen tot kleding.¹⁵⁴ Nederland was economisch net zo gehavend als Groot-Brittannië, waardoor beide landen hulp kregen van de Amerikanen in de vorm van het Marshallplan. Omdat Nederland zelf met een economische crisis te maken kreeg, kon het de Britten niet helpen tijdens de Olympische Spelen. Het is een 'koninklijk' kabinet, benoemd door koningin Wilhelmina, wordt ook wel een 'noodkabinet' genoemd. Dit kabinet moest na de bezetting het land de infrastructuur en economisch herstellen. In deze periode moesten de foute Nederlanders berecht worden. Tevens werd het culturele leven, met onder andere de pers en de omroepen, weer genormaliseerd.¹⁵⁵ Na de eerste naoorlogse verkiezingen werd het kabinet-Beel gevormd en zij ging verder met de wederopbouw van Nederland. Veel infrastructuur in Nederland was vernietigd en moest worden hersteld. Omdat Nederland economisch grotendeels afhankelijk was van het een snel herstel van de Duitse economie, was het Marshallplan belangrijk.¹⁵⁶ In deze periode werden de eerste stappen richting de verzorgingsstaat gezet.¹⁵⁷ Belangrijkste speerpunt van de naoorlogse regeringen was eensgezindheid creëren na de Tweede Wereldoorlog.¹⁵⁸ De

¹⁵⁰ Idem.

¹⁵¹ Idem, 211.

¹⁵² Mulder, *De Geschiedenis van Nederland*, 242.

¹⁵³ Idem, 242.

¹⁵⁴ Idem, 243.

¹⁵⁵ 'Kabinet Schermerhorn Drees':

http://www.parlement.com/id/vh8lnhronvwl/kabinet_schermerhorn_drees_1945_1946 (9-05-2015).

¹⁵⁶ Mulder, *De Geschiedenis van Nederland*, 242.

¹⁵⁷ 'Kabinet Beel I': http://www.parlement.com/id/vh8lnhronvwk/kabinet_beel_i_1946_1948 (9-05-2015).

¹⁵⁸ Mulder, *De Geschiedenis van Nederland*, 242.

Olympische Spelen konden in deze tijd mogelijk zorgen voor een versterking van dit gevoel en zorgen voor een positief beeld na de donkere oorlog.¹⁵⁹

In kranten en publiekstijdschriften wordt geschreven over de Olympische Spelen. Niet alleen het evenement zelf, maar ook de vraag of sporters moesten deelnemen en het verloop van de voorbereidingen op dit evenement worden besproken. Deze artikelen zijn interessant omdat zo onderzocht kan worden hoe door journalisten tegen dit evenement werd aangekeken en welk beeld de lezers kregen aangereikt. Deze masterthesis laat naast het onderzoek naar het beeld, ook de beleving van dit grote sportevenement in de Verenigde Staten en Nederland zien.

¹⁵⁹ ‘Het gaat om sport, niet om marketing’, *Algemeen Dagblad*, 23 januari 2009.

2. Bronnen, theorieën en methoden

2.1 Bronnen

David Rowe, een Brits historicus, geeft aan dat sport en media altijd met elkaar verbonden zijn.¹⁶⁰ Het is zelfs zo dat de één niet meer zonder de ander kan: sport en de media hebben elkaar nodig.¹⁶¹ Voor dit onderzoek zijn kranten en publicatiestijdschriften de belangrijkste onderzoeksbronnen. Een belangrijke reden waarom hiervoor gekozen is omdat kranten en tijdschriften regelmatig werden uitgegeven en daardoor een belangrijke informatiebron voor lezers waren. Het laat zien welke onderwerpen belangrijk werden gevonden in de tijd van uitgaven. Tevens laten de columns en opiniestukken zien hoe door journalisten tegen dit evenement werd aangekeken en welk beeld de lezers kregen aangereikt.¹⁶² Een belangrijk punt voor dit onderzoek is hoe het beeld van een groot evenement als de Olympische Spelen de lezers werd aangereikt. Het nieuws kwam via deze tijdschriften en kranten de woonkamers binnen, wat kwam mede doordat er toentertijd nog geen televisie was. Vooral dankzij de foto's die in de bladen stonden, waren zij de vensters op de wereld.

De reden waarom gekozen is voor een onderzoek naar het Amerikaanse beeld is omdat vanuit het Amerikaans Olympisch Comité voor het eerst grote protesten ontstonden tegen de Spelen in Duitsland.¹⁶³ Historicus Moshe Gottlieb stelt dat deze boycot verder reikte dan de sport alleen, met als gevolg dat dit evenement werd betrokken bij andere zaken die niets met de sport te maken hadden.¹⁶⁴ Een voorbeeld hiervan was de mogelijke boycot van de Spelen van Berlijn. Daarnaast steunden de Amerikanen na de Tweede Wereldoorlog veel landen in Europa, onder andere dankzij het Marshallplan, zodat ook tijdens de Spelen van London de rol van Amerika in dit continent groot was.¹⁶⁵ Dit is interessant voor het beeld van de Olympische Spelen omdat deze landen mogelijk positiever werden beschreven.

Voor een invalshoek vanuit Nederland is gekozen omdat tijdens de Spelen van Berlijn Nederland, net als een groot deel van de wereld, in een economische crisis zat.¹⁶⁶ Daarnaast

¹⁶⁰ David Rowe, *Sports, culture and media* (Berkshire 2004) 4.

¹⁶¹ Idem, 4.

¹⁶² Idem, 94.

¹⁶³ Hoberman, 'Think Again', 22.

¹⁶⁴ Gottlieb, 'The Anti-Nazi Boycott Movement in the United States', 198.

¹⁶⁵ Comin en Hobijn, 'Technology Diffusion and Postwar Growth', 217.

¹⁶⁶ Mulder, Doedens en Kortlever, *Geschiedenis van Nederland*, 213.

was Nederland als doorvoerland afhankelijk van de Oosterburen en daarom verwacht ik dat de kritiek op de Duitsers beperkt zal zijn. De Spelen waren een moment waarop de Nederlanders aan iets anders dan de crisis konden denken. Daarnaast was Nederland economisch ook getroffen door gevolgen van de Tweede Wereldoorlog en had daarin met Groot-Brittannië een medestander.

Het beeld van de Olympische Spelen wordt onderzocht aan de hand van artikelen over en foto's van de Olympische Spelen. Voor beide Spelen is gekozen voor een onderzoeksperiode van vier jaar. Zo worden bij de Spelen van Berlijn de artikelen van januari 1933 tot en met december 1936 onderzocht en voor London zijn dit de artikelen van januari 1945 tot en met december 1948. Voor deze periode is gekozen omdat in 1933 en 1945 werd bepaald wie de Spelen mochten organiseren en daarmee een beeld van het organiserende land bij het publiek ontstond.

Omdat de keuze uit tijdschriften groot is, beperk ik mij voor dit onderzoek tot een aantal kranten en tijdschriften, namelijk: *The New York Times*, *Time Magazine*, *Algemeen Handelsblad* en *Panorama*. Voor *The New York Times* is gekozen omdat deze krant veel werd gelezen tijdens beide Spelen. Deze liberale krant werd op 18 september 1851 voor het eerst uitgegeven.¹⁶⁷ Net als deze krant, werd ook het tijdschrift *Time* veel gelezen, waardoor veel mensen eenzelfde beeld over de Olympische Spelen aangereikt kregen.¹⁶⁸ De verhalen en afbeeldingen werden in ieder geval door veel mensen gelezen en gezien.¹⁶⁹ *Time* is een Amerikaans tijdschrift dat voor het eerst verscheen op 3 maart 1923.¹⁷⁰ Hierdoor krijg ik een goed overzichtelijk beeld van wat de Amerikaanse lezers te weten kregen over de Spelen. Kranten werden dagelijks gepubliceerd, waardoor discussies vaak terug kwamen.

Voor het Nederlandse beeld moet gelijkwaardig onderzoeksmateriaal geselecteerd worden. Daarom is hier gekozen voor de bladen *Panorama* en *Algemeen Handelsblad*. *Time* en *Panorama* zijn beide tijdschriften en deze zijn redelijk gelijkwaardig als het gaat over het beeld dat zij neer proberen te zetten. *Panorama* werd voor het eerst uitgegeven in 1913. *Panorama* verscheen tot aan de Tweede Wereldoorlog tweemaal per week, maar tijdens deze oorlog werd dit verlaagd tot eens in de veertien dagen. Hierna verscheen het blad eens per week. Dit tijdschrift werd regelmatig gelezen in gezinnen en was in de jaren vijftig groter dan

¹⁶⁷ Tess Stynes, 'USA Today Remains Top Newspaper by Circulation', *The Wall Street Journal* (28 oktober 2014).

¹⁶⁸ Edwin Diamond, *Behind the Times: Inside the New New York Times* (Chicago 1995) 4-6.

¹⁶⁹ 'The American Century', *Life Magazine* (17 februari 1941).

¹⁷⁰ Dylan Byers, 'Time Magazine still on top in circulation', <http://www.politico.com/blogs/media/2012/08/time-magazine-still-on-top-in-circulation-131349.html> (12-02-2015).

De Telegraaf.¹⁷¹ Zowel de Amerikaanse als Nederlandse krant zijn redelijk liberaal van aard. De eerste editie van *Algemeen Handelsblad* kwam op 5 januari 1828 uit. Twee jaar later werd het een dagelijks verschijnende krant.¹⁷² Tijdens de bezetting van Nederland door de Duitsers was het *Handelsblad* in eerste instantie tegen de bezetters en verschenen diverse anti-Duitse uitingen. In 1941 eisten de bezetters dat de krant aan hun eisen moest voldoen zodat zij nog kon verschijnen. De krant ging op de eisen in en hierna veranderde de krant van karakter omdat op de belangrijke redactieposten pro-Duitse medewerkers werden aangesteld. Na de Tweede Wereldoorlog werden een aantal Nederland kranten en tijdschriften dankzij een papierschaarste beperkt in hun uitgaven.¹⁷³ Daarnaast werd het *Algemeen Handelsblad* gestraft voor hun rol tijdens de Tweede Wereldoorlog. Het Algemeen Handelsblad werd tijdens de oorlog overgenomen door de bezetters, en om deze reden publiceerde de krant pro-Duitse artikelen. Na de bevrijding kreeg deze krant, net als veel andere kranten en tijdschriften, hierdoor een kort publicatieverbod. Na een aantal maanden werd dit verbod opgeheven en mocht het *Algemeen Handelsblad* weer uitgeven worden.

De Amerikaanse en Nederlandse onderzoeksbladen komen wat betreft achtergrond overeen, wat het eenvoudiger maakt om een vergelijking toe te passen. Doordat beide landen ook geen organisator zijn, kunnen zij redelijk objectief over de organisatie van beide Spelen schrijven. Om deze vergelijking beter te kunnen verklaren, wordt ook de context van beide onderzoeksbladen en landen uitgelegd. Net als Duitsland, hadden ook Nederland en Amerika te maken met een economische crisis in de periode voor de Tweede Wereldoorlog. In Duitsland moest deze donkere periode na de Tweede Wereldoorlog hadden Engeland en Nederland veel last van de nasleep van deze oorlog. Amerika daarentegen probeerde juist veel landen achter zich te krijgen, zodat een blok kon worden gevormd tegen de Sovjet-Unie.¹⁷⁴ De Britten moesten een van deze bondgenoten zijn.

¹⁷¹ Dick van Lente, 'Een getemde feeks? Het atoom in *Panorama*, 1946-1960' in F.J. Meijman, S. Snelders, O. de Wit (red.), *Leonardo voor het publiek. Een geschiedenis van de wetenschaps- en techniekcommunicatie* (Amsterdam: VU University Press, 2007) 135-158.

¹⁷² 'Algemeen Handelsblad', <http://www.isgeschiedenis.nl/toen/ontstaan-en-ontwikkeling-van-het-algemeen-handelsblad> (12-01-2015).

¹⁷³ Veldman en van Gelderen, 'Schisma 1944 in geschriften. Bibliografie over de geschillen in de Gereformeerde Kerken in Nederland (1936-1952)', *Nederlands Archief voor Kerkgeschiedenis* (Kampen 1994) 118-119, aldaar 118.

¹⁷⁴ Mead, 'The American Foreign Policy Legacy', 168.

2.2 Theorie en Methoden

Artikelen kunnen per lezer verschillend overkomen. Dit komt omdat iedereen teksten anders interpreteert. John Storey beschrijft onder andere de theorieën van Hans-Georg Gadamer, die schrijft over het begrijpen van teksten. Gadamer legt uit dat het begrijpen van een tekst verschilt per lezers verschilt vanwege een verschil van perspectief.¹⁷⁵ Iedere lezer en tekst hebben namelijk eigen sociale en historische "locaties" waardoor een tekst altijd wordt gelezen met vooronderstellingen en vooroordelen. Dit betekent dat een tekst begrijpen subjectief is. Tekst en lezer zijn volgens Gadamer altijd historisch geplaatst en daardoor is de ontmoeting hiertussen altijd een samensmelting van verschillende historische horizonnen. De ontdekking naar de ware betekenis van een tekst is volgens hem daarom nooit klaar.¹⁷⁶ Hans Robert Jauss vindt dat de ontmoeting tussen tekst en lezer historisch gebonden is. Hierdoor moet de onderzoeker ook weten in welke historische context een verhaal is geschreven, zodat hij meer begrijpt van de achtergrond van de tekst.¹⁷⁷ Dit heeft als gevolg dat een lezer bepaalde verwachtingen van een tekst heeft, want een tekst wordt gelezen met de informatie die deze lezer heeft gekregen uit eerdere en andere teksten.¹⁷⁸ Een lezer gaat altijd met een bepaalde verwachting een tekst in en leest dus nooit volledig blanco een verhaal, waardoor elke betekenis plaatsgebonden is en dus geproduceerd is in een specifieke situatie. Dit betekent dat een betekenis niet voor iedereen gelijk is, want geen enkele achtergrond is volledig hetzelfde. Geen enkele tekst heeft een eigen betekenis, want de lezers zijn volgens Fiske beïnvloed door andere teksten. Hij noemt dit fenomeen intertekstualiteit.¹⁷⁹ Hierdoor kan een onderzoeker nooit exact weten hoe een boodschap overkwam op de verschillende lezers van het artikel.

Storey zegt dat kranten en tijdschriften populair zijn mede dankzij de foto's en afbeeldingen bij de artikelen.¹⁸⁰ Bij deze afbeeldingen staan vaak bijschriften waarin wordt uitgelegd wat op de foto te zien is. De lezers worden hierdoor naar een bepaald beeld gestuurd door de redacteurs.¹⁸¹ Daarnaast is de context van een krant of tijdschrift ook bepalend voor het beeld van een afbeelding. Door de jaren heen kunnen ideeën van mensen volgens Joost Tennekes veranderen. Dit kan komen door de maatschappij die in deze tijd veranderd is, maar

¹⁷⁵ Storey, *Cultural Studies*, 47.

¹⁷⁶ Idem, 49.

¹⁷⁷ Idem, 52.

¹⁷⁸ Idem, 53.

¹⁷⁹ Idem, 166.

¹⁸⁰ Idem, 109.

¹⁸¹ Idem, 113 en 114.

ook nieuwe mogelijkheden spelen hierin een rol. Deze cultuurverandering noemt hij internalisatie.¹⁸²

Voor mijn onderzoek wil dat zeggen dat elk artikel over de Olympische Spelen voor elke lezer een andere betekenis heeft. Daarom wordt ook niet gekeken naar de betekenis, maar naar het beeld dat van deze Spelen werd aangereikt. Om de teksten beter te begrijpen, is ook onderzoek gedaan naar de historische achtergronden van de artikelen.

De teksten en afbeeldingen worden eerst geselecteerd op basis van onderwerp, ze moeten over de Olympische Spelen gaan. Vervolgens wordt gekeken welke onderwerpen deze artikelen bevatten, sport en/of politiek. Dit wordt gedaan door de artikelen kort te scannen en vervolgens dit artikel in een categorie te plaatsten. Politieke artikelen gaan over politici, bestuursorganen of overheidsinstanties die zich met de Spelen bemoeit. Sport zijn de verhalen over resultaten, de voorbereiding of achtergrond van sporters of geschiedenisverhalen van de sport. Het kan zijn dat een artikel allebei de onderwerpen bevat, in dat geval wordt het artikel in beide categorieën geplaatst. Als dit gedaan is worden de resultaten door de tijd heen uiteengezet, zodat gekeken kan worden wanneer over bepaalde onderwerpen gepubliceerd is. Met behulp van de context kunnen al verklaringen gegeven worden waarom over bepaalde onderwerpen geschreven is. Daarna wordt gekeken waar de politieke artikelen exact over gaan. Hierdoor krijg ik inzicht in welk beeld het publiek kreeg van de beide Olympische Spelen.

De foto's worden vervolgens apart bekeken. Hier wordt ook eerste gekeken wat te zien is op de afbeeldingen en in verschillende categorieën geplaatst. Daarna worden een aantal foto's uitgezocht op basis van deze resultaten en deze worden dan geanalyseerd. Aan de hand van de literatuur wordt gekeken naar deze foto's en verklaringen gegeven voor dit beeld. Uiteindelijk worden deze foto's ook vergeleken met de analyse uit de teksten.

2.3 Operationalisering

Voor dit onderzoek zijn op basis van de gelezen literatuur over de Spelen verschillende categorieën gemaakt. Het doel van dit onderzoek is erachter te komen welk beeld het publiek van de Olympische Spelen van Berlijn en London kreeg aangereikt. Daarbij wordt ook

¹⁸² Joost Tennekes, *De onbekende dimensie. Over cultuur, cultuurverschillen en macht* (Apeldoorn 1990) 19-46, aldaar, 24.

gekeken in hoeverre de politieke inmengingen en invloed terug te zien was in deze bladen. Allereerst wordt gekeken naar de artikelen.

De onderwerpen van de artikelen in de kranten en tijdschriften in zowel Amerika als Nederland kwamen redelijk overeen, vandaar dat deze als gelijke worden behandeld. Dat wil zeggen dat tijdens het onderzoek geen onderscheid tussen kranten en tijdschriften gemaakt wordt. Mocht er wel een duidelijk verschil te vinden zijn in het beeld dat de kranten en tijdschriften aanreiken, dan wordt dit genoemd in de analyse. Omdat sommige artikelen meerdere onderwerpen kunnen bevatten, worden de artikelen op de volgende manier onderzocht. Als eerste wordt gekeken of een artikel over de sport en/of politiek gaat. Als één artikel meerdere onderwerpen heeft, dan worden deze artikelen in meerdere categorieën geplaatst. Politieke onderwerpen zijn onderverdeeld in subcategorieën, welke vanuit de literatuur naar voren kwamen. De subcategorieën zijn: politici, doorgang Spelen, Olympische gedachte, IOC of overig. Gaat een artikel over een politiek actief persoon die zich bemoeit met de Olympische Spelen, dan komt dit artikel in de categorie 'politici'. Het kan zijn wanneer een koning, prins of prinses zich bemoeide met dit evenement, dan komt het artikel ook in deze categorie. Uit de literatuur bleek dat tijdens beide Spelen politici zich bemoeiden met de organisatie van deze twee evenementen. Als in het artikel geschreven wordt over andere personen dan diegene die net besproken zijn, dan komen zij niet in deze categorie. Als een artikel gaat over mensen van het IOC of een nationaal Olympische Comité, dan komt dit artikel in de categorie 'IOC'. Het kan ook zijn dat mensen van nationale sportbonden centraal staan in een artikel, ook dan komt het artikel in deze categorie. Journalisten, coaches of sporters met een mening vallen niet in deze categorie, omdat deze mensen niet afhankelijk zijn van het IOC. Het IOC speelt altijd een belangrijke rol bij de Olympische Spelen. Zij zijn de organisatie die het evenement aan bepaald land en diens organisatie toewijzen. De volgende categorie gaat over de doorgang van de Spelen. Hierin komen de artikelen waarin over een boycot werd gesproken of dat bijvoorbeeld de Spelen moesten worden teruggegeven zodat een ander land ze kon organiseren. Dit geldt ook voor artikelen over propaganda, deelname van landen of sporters. In beide jaren verwacht ik, op basis van de literatuur, de meeste artikelen met dit onderwerp. Deze categorie zegt namelijk veel over de politieke invloed op de beide Spelen. Wordt in een artikel expliciet gesproken over de Olympische gedachte of Pierre de Coubertin, dan valt dit artikel in de categorie 'Olympische gedachte'. Als gesproken wordt over gelijke behandeling voor de sporters of mensen, dan valt het artikel ook in deze categorie. Deze categorie is gekozen omdat bleek dat Hitler bepaalde sporters buitensloot. Tijdens de Spelen van London werden Duitsland en Japan door het IOC niet

uitgenodigd, wat op basis van deze gedachte niet zou mogen. Mocht een artikel over de politiek gaan, maar in geen enkele van de bovenstaande categorieën passen, dan wordt deze geplaatst in de 'overige' categorie. Het kan zijn dat een artikel meerdere van de bovenstaande onderwerpen heeft. Artikelen komen dan in beide categorieën. Bij de artikelen met een sport onderwerp wordt verder geen onderscheid in onderwerpen gemaakt, omdat vooral gekeken wordt naar het politieke beeld van de Olympische Spelen. Bij de categorie sport wordt gekeken op welke manier over de sporters en de onderdelen wordt geschreven. Opvallende koppen van artikelen worden besproken, zodat het beeld over deze Spelen kan worden neergezet.

Vervolgens worden de foto's apart bekeken. Eerst worden alle foto's over de Olympische Spelen verzameld en gecategoriseerd. Ik bekijk hier de in de gehele onderzoeksperiode alle kranten en tijdschriften voor dit onderzoek. Bij de relevante foto's wordt eerst gekeken wat op deze afbeelding te zien is. Aan de hand van wat te zien is op de foto, wordt deze in een categorie geplaatst. Hier zijn de volgende categorieën gemaakt: sporters, buiten het stadion, politieke leiders, politiek statement, openingsceremonie en overig. Deze categorieën zijn gemaakt omdat deze afbeeldingen veelvuldig terug kwamen in de onderzoeksbladen. Dankzij deze categorieën kan ook worden gekeken hoeveel aandacht er was voor de politiek. Een foto met een sporter erop, poserend of in actie, komt in de categorie sporters. Een foto van buiten de stad zelf wordt geplaatst in de categorie buiten het stadion. Andere afbeeldingen van buiten het stadion, zoals in het zwembad of op een sportveld, vallen niet in deze categorie. Foto's van het Olympisch dorp worden wel in hierin geplaatst omdat het gaat over een Olympisch terrein, waar de sporters tijdelijk wonen. Een foto met een politiek leider, politiek actief persoon, koning of prins valt in de categorie politici. Hooggeplaatste sportbondleiders zijn geen politici en vallen daarom niet in deze categorie. Een foto tijdens de openingsceremonie of sluitingsceremonie, maakt niet uit op welke locatie, komt in de categorie openingsceremonie. Is op de foto niets van de bovenstaande punten te zien, dan komt deze afbeelding in de categorie overig. Het kan zijn dat een foto meerdere beelden bevat. Is dit het geval, dan komt de foto in meerdere categorieën. De resultaten van deze foto's worden in percentages weergegeven een pie-chart, zodat een vergelijking eenvoudiger te maken is. Aan de hand van deze resultaten worden gelijksoortige foto's geanalyseerd en vergeleken. Op deze manier wordt gekeken welk beeld werd neergezet met behulp van deze afbeeldingen, waarna ook verklaringen voor dit beeld worden geven. Bij deze analyse worden in totaal zes verschillende foto's vergeleken en gekeken welk beeld zij neerzetten voor de lezers.

3. Berlijn in de pers

"De Olympische beloftes worden nageleefd..."¹⁸³ Dat was het antwoord van Jeremiah T. Mahoney, de voorzitter van het Duitse Olympisch Comité, op de vraag of iedereen onder gelijke omstandigheden aan de Olympische Spelen in Berlijn deel konden nemen.

Verschillende Amerikaanse sportbonden betwijfelden openlijk of de Duitse organisatie zich zou houden aan de Olympische gedachtes. In 1933 kwamen dan ook diverse vragen vanuit sportbonden uit met name Amerika of bijvoorbeeld joden door deze organisatoren ten opzichte van andere mensen wel gelijk werden behandeld. In dit hoofdstuk worden de resultaten over het beeld van deze Spelen in Berlijn in de Amerikaanse en Nederlandse kranten en tijdschriften besproken.

Het Amerikaanse beeld is onderzocht aan de hand van de krantenartikelen uit *The New York Times* en *Time magazine*. Voor het Nederlandse beeld is gebruik gemaakt van het *Algemeen Handelsblad* en *Panorama*. Uit deze 723 artikelen kwamen de volgende resultaten naar voren.

	<i>New York Times</i> en <i>Time Magazine</i> (625 artikelen)	<i>Algemeen Handelsblad</i> en <i>Panorama</i> (198 artikelen)
Sport	65%	73%
Politiek	25%	15%
Overig	20%	21%

Tabel 1. Resultaten artikelen kranten en tijdschriften over Spelen van Berlijn (1933-1936).

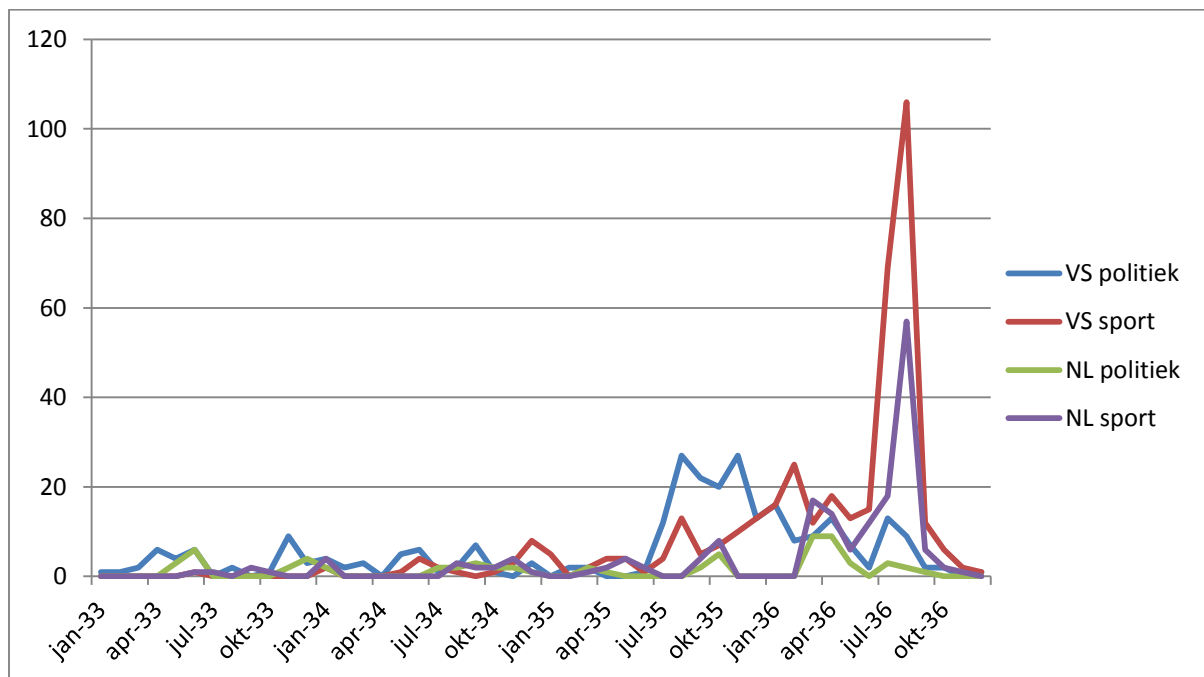
In de tabel hierboven staat weergegeven hoeveel procent van de artikelen over sport en/of politiek gaat, waaruit blijkt dat zowel in Amerika als Nederland het grootste gedeelte van deze artikelen in de categorie sport valt. Van alle Amerikaanse artikelen heeft een kwart een politiek onderwerp, in Nederland is dat 15 procent. Verklaringen en uitleg over deze percentages worden hieronder gegeven. De artikelen die in de 'overige' categorie zijn geplaatst gaan over theatershows, films en andere zaken tijdens de Olympische Spelen. In deze periode werden deze overige onderwerpen gezien als een belangrijk moment van de Spelen. Zo werd een aantal jaar voor de Spelen gemeld dat de nazi's poëzie op de Olympische agenda wilden, omdat de oude Grieken dit ook hadden bij hun Spelen.¹⁸⁴ Dit is echter geen

¹⁸³ 'Sport: Olympic Wrath', *Time* (4 november 1935) 85.

¹⁸⁴ 'Nazi's want drama on Olympic card', *The New York Times*, 5 mei 1933.

artikel over sport, dus vandaar dat de voorbeschouwingen op dit soort onderdelen in de overige categorie worden geplaatst.

Uit de tabel blijkt dat in Nederland de aandacht voor de sport groter was dan in Amerika. In het diagram later in dit hoofdstuk wordt besproken waar de politieke artikelen precies over gaan. Daarnaast werd uit de literatuur duidelijk dat in Amerika de boycot beweging werd gestart, waardoor de aandacht voor de politieke artikelen verklaard kan worden.

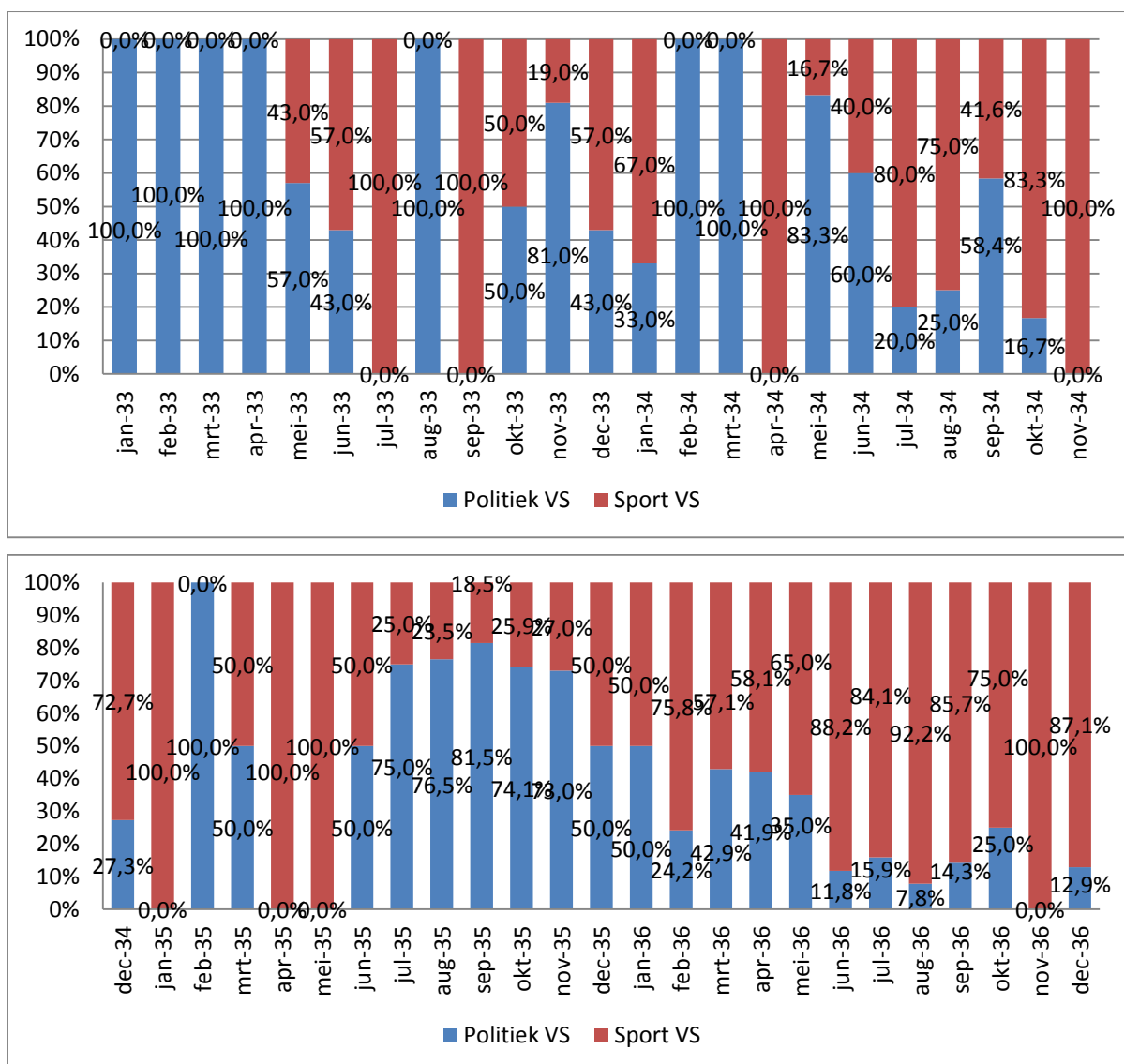

Figuur 1. Absoluut aantal artikelen over politiek en sport over de Spelen van Berlijn; Nederland en de Verenigde Staten uiteengesplitst (januari 1933-december 1936).

Figuur 1 laat zien in absolute aantallen zien in welke periode artikelen over de politiek en sport verschenen. Zo is te zien dat in de Amerikaanse bladen op verschillende momenten meer aandacht voor de politiek is. De eerste "politieke piek", rond april 1933, komt omdat Hitler op dat moment aan de macht kwam in Duitsland. De schrijvers van de kranten en tijdschriften in Amerika waren toen al bang dat hij de Spelen zou gaan gebruiken voor eigen gewin. Dit werd ondersteund door een protest van Amerikaanse sportbestuurder Avery Brundage. In Nederland verschenen dit soort artikelen minder vaak, maar er werd wel over de roemoer in Amerika gepubliceerd. De volgende pieken, in november 1933 en september en december 1934, komen omdat op dat moment diverse Amerikaanse en Europese politici opteerden voor een boycot. In deze periode verschenen in Amerika uitgebreidere artikelen over deze onderwerpen, de Nederlandse kranten en tijdschriften lieten wel zien dat een boycot

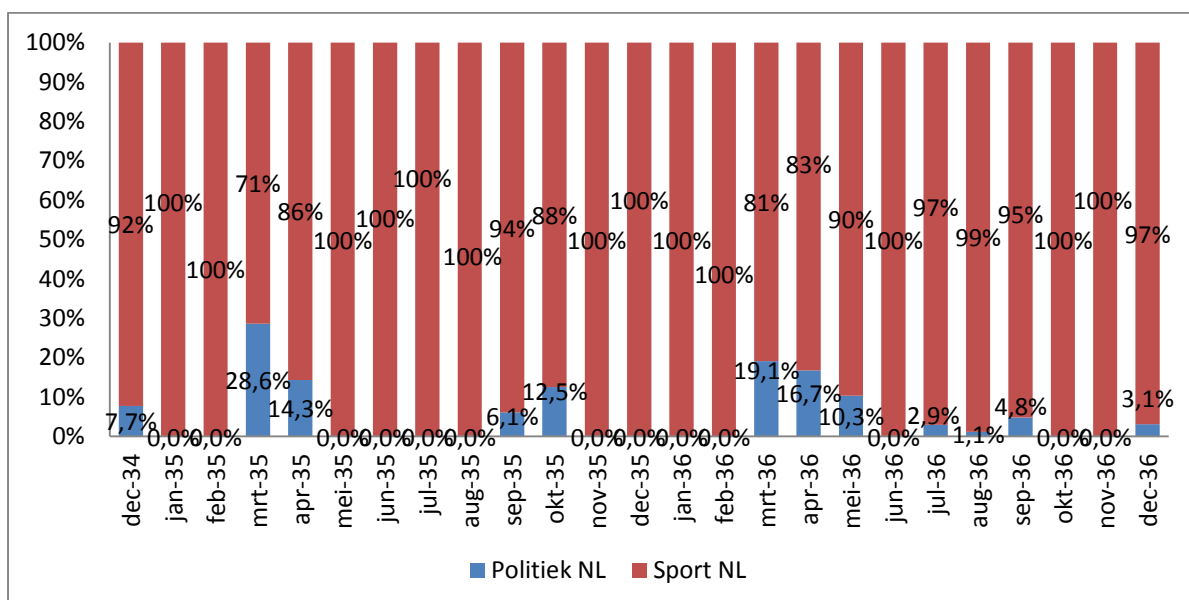
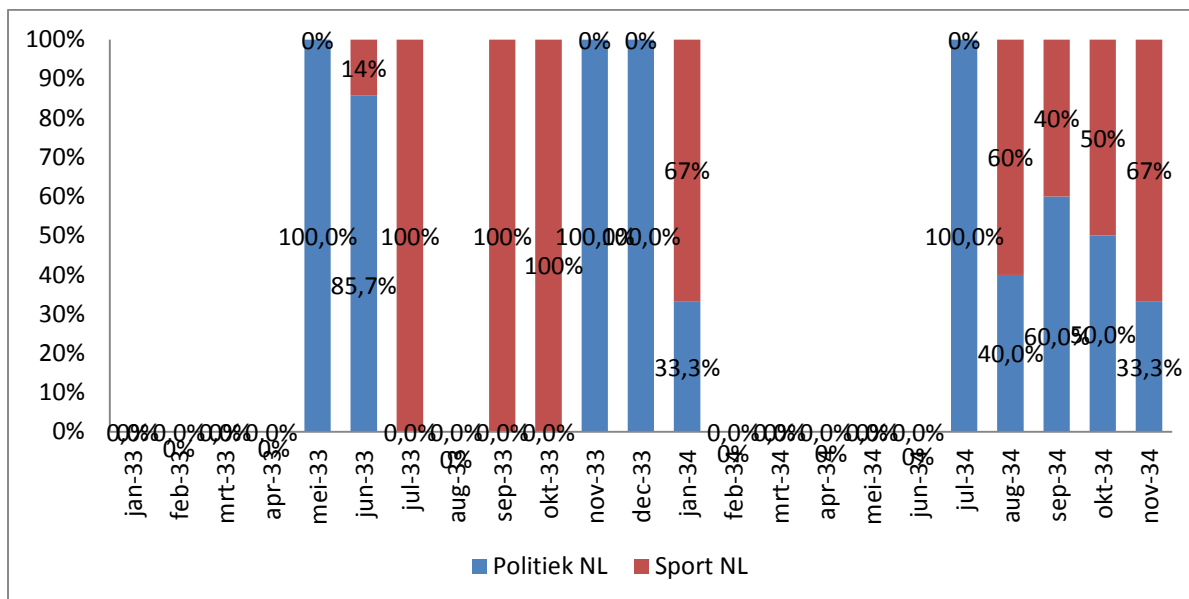
nog steeds speelde. De laatste piek met politieke onderwerpen voor de Spelen is tijdens de Winterspelen in februari 1936. Hier constateren diverse schrijvers dat Hitler zich nog niet aan de afspraken met het IOC heeft gehouden.¹⁸⁵ De inhoud van deze artikelen wordt verder in dit hoofdstuk uitgebreider uitgelegd.

Een overeenkomst tussen de Nederlandse en Amerikaanse artikelen is de aandacht voor de sport. In de periode naar de Spelen toe is een stijging te zien in het aantal artikelen over de sport. Deze stijging kan worden verklaard omdat er diverse kwalificaties zijn en landen bekendmaken welke sporters naar de Spelen gaan. Tijdens de Spelen van Berlijn is logischerwijs de meeste aandacht voor de sport in de kranten en tijdschriften.

Figuur 2. Percentage aantal artikelen (relatief) over politiek en sport in Amerika van de Olympische Spelen Berlijn (1933-1936).

¹⁸⁵ Arthur Daley, 'Brundage Expects Complete U.S. Representation in Berlin Olympic Events', *The New York Times*, 25 januari 1936.

Figuur 3. Percentage aantal artikelen (relatief) over politiek en sport in Nederland van de Olympische Spelen Berlijn (1933-1936).

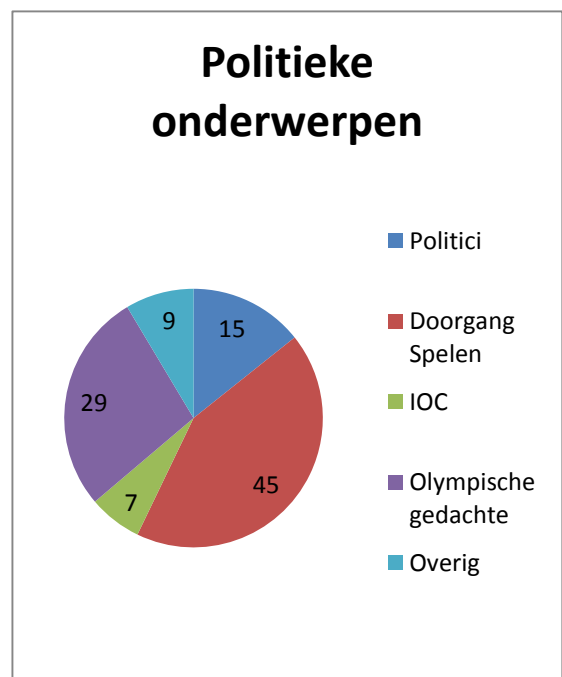
Omdat in Amerika veel meer artikelen uitkwamen, moet gekeken worden of in Amerika verhoudingsgewijs ook daadwerkelijk meer aandacht voor politieke onderwerpen is. Figuur 2 laat zien hoeveel procent van de artikelen een politiek onderwerp bevatten. Uit de grafiek valt af te lezen dat tot het jaar van de Spelen in verhouding veel artikelen met een politiek onderwerp over de Olympische Spelen verschenen. De Amerikaanse lezers kregen, in vergelijking met de Nederlandse lezers, meer over de politieke kanten van dit evenement aangereikt. Er waren maar 4 maanden dat in Nederland meer artikelen met politieke onderwerpen verschenen. Dit geeft aan dat de Nederlandse lezers in verhouding minder aangereikt kregen over de politieke kanten van de Spelen.

Er zijn twee momenten in 1933 waarop in Nederland meer artikelen over sport verschenen dan in Amerika. Verder waren in Amerika over het algemeen verhoudingsgewijs meer artikelen over sport en politiek. De aandacht in Nederland voor de Olympische Spelen was pas echt groot in het jaar van de Spelen. De meeste artikelen over sport, zowel in Amerika als Nederland, waren voorbeschouwingen op de sporters die aan de komende Spelen mee zouden doen, of gingen over de bevestigingen van deelnames van diverse landen. Zo werd in december 1933 in Amerika gemeld dat alle landen officieel een uitnodiging ontvangen hebben van deelname aan de Spelen van 1936.¹⁸⁶ In dit artikel werd niets gezegd over een mogelijke boycot, waardoor het leek alsof de Spelen gewoon door zouden gaan. In Nederland verscheen een soortgelijk artikel een dag later, met dezelfde mededeling.¹⁸⁷

Ondanks dat in 1936 de meeste aandacht naar de sport uitging, verschenen ook nog steeds artikelen met een politiek onderwerp. Over de inhoud van deze artikelen wordt hieronder uitgebreid uitleg gegeven.

3.1 De Amerikaanse artikelen

Figuur 1 laat zien dat vooral tijdens de Spelen de artikelen over sport gaan. De verdeling van de politieke onderwerpen is te zien in figuur 3. Van januari 1933 tot en met december 1936 verschenen in totaal 156 artikelen met een politiek onderwerp met betrekking tot de Spelen van Berlijn in de Amerikaanse onderzoeksbladen. Per categorie wordt uitgelegd welk beeld de lezers kregen van deze artikelen.

Figuur 4. Resultaten Amerikaans beeld politieke onderwerpen Spelen Berlijn in percentage. Totaal 156 artikelen.

3.1.1 Doorgang van de Spelen

De meeste artikelen met een politiek onderwerp gingen over de doorgang van de Spelen en verschenen nadat Hitler in 1933 aan de macht kwam in Duitsland. De auteurs lieten zien dat er openlijk twijfel was of de Spelen wel politiek neutraal zouden zijn en dat er onder een deel

¹⁸⁶ 'All Nations Invited Officially to Olympics', *The New York Times*, 21 december 1933.

¹⁸⁷ 'Sport. Olympische Spelen 1936 Berlijn, Uitnodigingen verzonden', *Algemeen Handelsblad*, 22 december 1933.

van de bevolking angst heerste over mogelijke ongelijke behandeling van Joodse sporters door de nazi's.¹⁸⁸ Tijdens protesten van tegenstanders van de Duitse organisatie ontstonden in Amerika ook gewelddadige protesten waar de politie hardhandig moest ingrijpen. Met een titel als 'Protests Berlin Games' zette *The New York Times* het beeld neer dat geweld het gevolg was van de rol van de nazi's.¹⁸⁹ In dit artikel werd beschreven hoe verschillende demonstranten tegen het beleid van Hitler en zijn inmenging in de organisatie van de Spelen waren. In dit artikel werd door de Amerikaanse schrijvers openlijk aan de neutraliteit van de nazi's tijdens de Olympische Spelen getwijfeld. Dit kwam omdat volgens een publicatie van 'Observer of Jews' vooral joodse sporters benadeeld werden door de nazi's.¹⁹⁰ De Duitsers waren, zo was te lezen in *The New York Times*, verbaasd over deze boycot beweging.¹⁹¹ Dit kwam omdat zij naar hun eigen weten handelden volgens de regels. Deze Amerikaanse krant meldde dat joodse sporters werden buitengesloten en dat daarom deze boycot weldegelijk gerechtvaardigd zou zijn. Een reactie van de Duitsers bleef in deze krant achterwege, waardoor vooral de Amerikaanse kant van het verhaal werd getoond.

Daarnaast verschenen ook artikelen waarin de discussie over deze boycot werden beschreven. Uit de literatuur kwam naar voren dat deze boycot vooral vanuit Amerika werd geopperd. In de Amerikaanse kranten en tijdschriften werd dat beeld bevestigd, want de journalisten schreven in deze artikelen voornamelijk over de argumenten van de Amerikanen voor deze boycot.¹⁹² Het belangrijkste argument was echter de mogelijk ongelijke behandeling van de joodse sporters, want bijna iedere journalist kwam hierop terug. Toen de Amerikanen besloten toch aan de Spelen deel te nemen, werd gezegd dat zij verwachten dat de nazi's zich zouden houden aan de afspraken met het IOC en dat alle sporters gelijk zouden worden behandeld. Na dit bericht verschenen in de Amerikaanse kranten artikelen over de Duitse kranten en dat zij positief over de Amerikaanse beslissing berichtten. In de Amerikaanse krant viel bijvoorbeeld te lezen dat volgens de Duitsers dit de beste beslissing was die de Amerikanen konden maken.¹⁹³ Dit werd ook uitgebreid in *The New York Times* besproken door diverse voorbeelden van Duitse artikelen aan te halen.

¹⁸⁸ 'Anti-semitic paper closed for Olympics; Anti-Jewish World Alliance's Organ Expected to Resume After Visitors Leave', *The New York Times*, 19 mei 1936.

¹⁸⁹ 'Protests Berlin Games; Celler Asserts Olympics There Would Not Be Fair to Jews', *The New York Times*, 13 september 1933.

¹⁹⁰ 'Anti-semitic paper closed for Olympics; Anti-Jewish World Alliance's Organ Expected to Resume After Visitors Leave', *The New York Times*, 19 mei 1936.

¹⁹¹ 'Germany stunned by boycott move', *The New York Times*, 22 november 1933.

¹⁹² 'Sherrill explains view on Olympics', *The New York Times*, 1 december 1933.

¹⁹³ 'Some Nazi Newspapers Announce U.S. Acceptance Under Banner Headlines', *The New York Times*, 28 september 1934.

De schrijvers van de artikelen over de doorgang van de Spelen leken bang dat Hitler de Spelen zou gebruiken voor zijn eigen gewin. De politieke ideeën van de Duitse leider waren voor de journalisten de voornaamste reden van de kritische berichtgeving. Doordat sportbonden om een boycot riepen, werd hier in Amerika veel over gepubliceerd. Voorstanders van een boycot, zoals Avery Brundage, wilden graag dat iedereen een eerlijke kans zou krijgen tijdens deze Spelen en kregen ruim baan in de diverse artikelen. Journalisten van *The New York Times* en *Time Magazine* steunden hem in zijn strijd voor de gelijke behandeling van alle sporters.

3.1.2 De Olympische gedachte

De Olympische gedachte werd vaak aangehaald bij de artikelen over de boycot. In principe is dit een van de belangrijkste punten waar een organiserend land zich aan moet houden. Dat deze gedachte ook een politieke lading kan hebben, wordt hieronder uitgelegd. In 29 procent van de artikelen werd over de gelijke behandeling van de deelnemers geschreven.¹⁹⁴

Vlak voor de Spelen kregen de lezers te lezen dat 100 anti-nazi demonstranten in New York protesteerden tegen de Olympische Spelen in Berlijn.¹⁹⁵ Op de locatie van de demonstratie werd geld ingezameld voor de sporters die naar Berlijn zouden gaan. De demonstranten waren hier tegen, want zij vonden dat de Olympische Spelen niet door mochten gaan vanwege de rol van de nazi's. Zij vonden dat de Olympische regels en de Olympische gedachte nageleefd moesten worden.

Tijdens de Spelen zelf werd echter ook geschreven over deze gedachte van De Coubertin. Hier werd gesproken over het feit dat geen enkel land de Spelen kon winnen, maar dat dit wel belangrijk werd geacht door diverse sportbonden. In eerste instantie werd door de journalist kritisch gekeken naar verschillende deelnemende landen. De schrijver was van mening dat de manier van meten van de prestaties niet juist was. Hij pleitte echter niet voor een ander systeem, maar noemde wel de ideeën van De Coubertin. Een paar zinnen later was deze kritiek alweer verdwenen en werd gezegd dat de Amerikanen de grootste kans hadden om deze Spelen te winnen.¹⁹⁶ Hier krijgen de lezers een gemixt beeld van de Olympische gedachte. Aan de ene kant werd verteld dat de Spelen niet te winnen waren, maar het was wel

¹⁹⁴ 'Boycot into Protest', *Time* (4 december 1933) 52.

¹⁹⁵ 'Protest is staged at Olympic Rally', *The New York Times*, 14 juni 1936.

¹⁹⁶ 'Sport: Olympic Wrath', *Time* (11 april 1935) 85.

belangrijk dat deze Spelen gewonnen werden door de Amerikanen. Het grootste aantal gouden medailles was namelijk heel belangrijk voor journalisten, zo blijkt uit dit artikel.¹⁹⁷

Veel van de artikelen over de Olympische gedachte gingen over de gelijke behandeling van de sporters. De Amerikaanse journalisten vroegen zich elke keer af of dit bij de Spelen van Berlijn wel het geval zou zijn. De lezers kregen hierdoor te zien dat er een angst bestond dat Hitler zich hier niet aan zou houden, waardoor hij de Olympische gedachte zou negeren.

3.1.3 Het IOC

Uit de literatuur kwam naar voren dat het IOC een grote rol zou spelen tijdens de Spelen van Berlijn. Het was namelijk deze organisatie die ervoor zorgde dat Hitler zich aan de Olympische gedachte zou houden en dat dit evenement door kon gaan. Het IOC werd echter in maar in zeven procent van de artikelen besproken, waardoor de rol in de kranten en tijdschriften marginaal was. Deze organisatie werd het meest besproken tijdens de bekendmaking voor de keuze van Berlijn. In 1933 werd deze organisatie geroemd voor de keuze van de stad Berlijn.¹⁹⁸ In maar één artikel werd het IOC genoemd bij de boycot. In de literatuur werd gezegd dat de boycot niet doorging, mede omdat het IOC geen steun verleende aan een boycot en zij achter hun keuze voor Berlijn stond. De rol van deze organisatie was in de kranten en tijdschriften vooral van belang tijdens de discussies over de gelijkheid van de sporters.

Eind 1935 beloofde Adolf Hitler aan de voorzitter van het IOC Henri Baillet-Latour, dat hij alle nazi uitingen en anti-joden borden zou verwijderen tijdens de Spelen.¹⁹⁹ Baillet-Latour hoopte hiermee dat de Duitse politiek tijdens de Olympische Spelen op de achtergrond zou blijven. Mede dankzij dit artikel lieten de journalisten aan de lezers zien dat Hitler weldegelijk zijn best deed het IOC tevreden te houden. Het Comité liet zien dat zij politieke inmenging tijdens dit sportevenement niet zou tolereren. Vervolgens werd over het IOC niets meer gezegd, ook niet tijdens de Spelen.

¹⁹⁷ Idem, 86

¹⁹⁸ 'Nazi's seek to oust 1936 Olympic head', *The New York Times*, 4 april 1933.

¹⁹⁹ 'Anti-Jewish signs down for Olympics', *The New York Times*, 7 november 1935.

3.1.4 Politici

In vijftien procent van de artikelen hebben politici een belangrijke rol in het verhaal. Deze artikelen gaan over de rol van politici bij de organisatie van dit evenement. Tijdens de Spelen van Berlijn werd voornamelijk Adolf Hitler besproken in de onderzoeksbladen, wat ook te verwachten was op basis van de literatuur. Uit dezelfde literatuur kwam naar voren dat de rol van Hitler tijdens de Spelen niet groot was en dit beeld werd bevestigd in de Amerikaanse kranten en tijdschriften. Tijdens de Spelen werd niet direct geschreven over de propaganda van de Rijkskanselier en zijn rol tijdens de Spelen werd ook niet uitgebreid beschreven. Dit kwam mede omdat hij zich tijdens het evenement rustig hield en bijna niet in het openbaar sprak. Vlak voor de Spelen werd door de journalisten gehoopt dat het evenement vreedzaam zou verlopen.²⁰⁰

In een artikel met de titel 'Boycot into Protest' werd geschreven over de mogelijke boycot en de rol van de Amerikaanse sportbond hierin.²⁰¹ Dit artikel is exemplarisch voor de manier waarop geschreven werd over de relatie tussen de sportbond en de boycot. Deze sportbond was echter niet overtuigd om deze boycotplannen, die werden geopperd vanuit de politiek, snel uit te voeren. Het was echter wel zo dat de leider van deze sportbond wel een boycot wilde accepteren. In het artikel dat verscheen in 1933 werd namelijk gezegd dat veel joodse sporters in Duitsland al buitengesloten waren van deelname aan sportevenementen. Tijdens een conferentie in Wenen beloofde de nazi's echter dat zij zouden controleren dat alle sporters gelijk zou worden behandeld. In het artikel 'Germany pledges no discrimination', dat verscheen in 1934, werd door de *New York Times* nogmaals uitgelegd dat de nazi's zich aan de gedachte van Pierre de Coubertin zouden houden. Hierin werd door de schrijver beweerd dat de Spelen onder 'gewone omstandigheden' plaats zouden vinden.²⁰² In het artikel 'Hitler has other means', dat in 1935 verscheen, schreven de journalisten over mogelijke andere plannen van Hitler die niets met de Olympische Spelen te maken hadden.²⁰³ In dit artikel werd verwezen naar de beloftes van de leider van Duitsland, waarin hij zei dat de Spelen neutraal zouden zijn. Hierin werd echter ook gezegd dat Hitler de afspraken van Versailles, die gemaakt waren na de Eerste Wereldoorlog, zou breken.²⁰⁴ De lezers kregen mede dankzij dit artikel een gemengd beeld van Hitler aangereikt. Doordat Hitler de Spelen mogelijk wilde

²⁰⁰ '11th Olympics Open Today In Gay and Crowded Berlin', *The New York Times*, 1 augustus 1936.

²⁰¹ 'Boycott into Protest', *Time* (4 december 1933) 52.

²⁰² 'Germany pledges no discrimination', *The New York Times*, 19 april 1934.

²⁰³ 'Hitler has other means', *Time* (14 oktober 1935) 26.

²⁰⁴ Idem.

gebruiken voor eigen gewin en niet iedere sporter een gelijke kans te gunnen, verschenen dit af en toe negatieve artikelen over de Duitse leider. Dit beeld kwam overeen met de literatuur.

Voor de Spelen werd hier gesproken over de grote rol van de Duitse leider, vooral in de organisatie van de Spelen. De aandacht voor Hitler tijdens de Spelen gaf aan dat de schrijvers van de artikelen de Rijkskanselier tijdens de Olympische Spelen nog steeds als belangrijk persoon van dit evenement zagen, ondanks het feit dat hij zich tijdens de Spelen op de achtergrond hield. De leider van Duitsland werd tijdens de Spelen genoemd omdat hij 'een sleutelpersoon' was van de Spelen.²⁰⁵ In dit artikel in *The New York Times* werd door de journalist positief geschreven over de rol die Hitler op zich nam om dit sportevenement tot een succesvol einde te brengen. Vooral de organisatie en het de hoge bezoekers aantallen kon op veel bewondering rekenen van de Amerikaanse schrijvers. Dankzij deze artikelen was het beeld van Hitler tijdens de Spelen positiever dan in de periode daarvoor.

Joseph Goebbels werd besproken in een van de artikelen op het moment dat hij zich ging bemoeien met de organisatie van de Olympische Spelen.²⁰⁶ Hier werd verteld dat deze minister van propaganda de campagne van dit sportevenement op zich zou nemen. Het was een informatief klein stuk, maar liet wel zien dat Hitler de Spelen serieus nam. Of Goebbels tijdens de Spelen voor de aankleding van de stad had gezorgd, staat in geen enkel artikel. Met uitzondering van dit artikel werd Goebbels niet genoemd in de artikelen. Het is opvallend dat na de Spelen, toen bleek dat Hitler zich niet aan alle afspraken met het IOC had gehouden, niets over dit onderwerp meer verscheen. Logischerwijs verdwijnt de aandacht voor dit grote evenement als dit klaar is. Aangezien de rol van de nazi's voor deze Spelen zo uitgebreid werd beschreven, had ik verwacht dat na dit evenement hier ook over na zou worden gesproken.

Andere politici werden tijdens de Spelen in de Amerikaanse bladen weinig besproken. Deze politici werden wel genoemd in de debatten die ontstonden bij de mogelijke boycot, waar kort werd verteld wat zij vonden van deze kwestie. Zij probeerden te voorkomen dat de nazi's de Spelen zouden misbruiken voor hun eigen gewin. In mei 1936 verscheen echter een artikel waarin werd gezegd dat het Duitse Rijk de Spelen zou gebruiken om andere landen te overtuigen van de goede bedoelingen.²⁰⁷ Omdat de nazi's vooraf veel klachten hadden gekregen van andere landen, wilden zij juist nu alles eraan doen om andere landen te overtuigen dat dit niet het geval was. In een artikel dat op 1 september 1936 verscheen werd gezegd dat de toekomstige deelname van de Amerikanen aan de Olympische Spelen door de

²⁰⁵ 'Fuhrer key man in Olympic show', *The New York Times*, 2 augustus 1936.

²⁰⁶ 'Goebbels take over Olympic publicity', *The New York Times*, 20 januari 1935.

²⁰⁷ Albion Ross, 'Reich using Olympics to win world's favor', *The New York Times*, 31 mei 1936.

overheid bepaald moest worden.²⁰⁸ Amerikaanse kolonel John Kilpatrick, president en directeur van de Madison Square Garden, vond dat de overheid in de toekomst de keuze moest maken of het land mee zou doen met de Olympische Spelen. De overheid moest volgens hem deze beslissing maken omdat zij het beste dreigingen konden schatten.²⁰⁹ Nu was het zo dat de sportbond het voor het grootste gedeelte voor het zeggen had wat er zou gebeuren, al werd voor de lezers in de artikelen niet duidelijk gemaakt hoe dat proces verliep.²¹⁰

Aan het einde van 1935 werd vol bewondering geschreven over het feit dat de Duitsers al bijna klaar waren met de voorbereidingen.²¹¹ Hierin werd ook voor het eerst geschreven over de Olympische vlam. In *The New York Times* werd, in tegenstelling tot in *Time*, positiever geschreven over deze gebeurtenis. In dit artikel werd duidelijk dat Hitler deze tocht bedacht had om zijn macht te laten zien aan de rest van de wereld.

Hitler was niet alleen degene die deze Spelen opende, voordat dit evenement begonnen was, werd veel over hem geschreven. De lezers kregen vooral te lezen hoe hij zijn politieke ideeën en propaganda wilden tonen op dit sportevenement. De journalisten wilden aantonen dat de Duitse leider gevaarlijk kon zijn en dat er alles aan gedaan moest worden deze Spelen onder normale omstandigheden te organiseren. Opvallend is wel dat na de Spelen de lezers niets meer te zien kregen over de rol van Hitler tijdens de Spelen. Ondanks afspraken met het IOC had hij namelijk weldegelijk propaganda getoond ten tijde van het sportevenement. Dit geeft aan dat na de Spelen de aandacht in de Amerikaanse kranten en tijdschriften ergens anders lag, waardoor de lezers van de politieke kanten op de Spelen weinig meer te zien kregen.

3.1.5 Overig met politieke insteek

Artikelen met overige onderwerpen gingen over bijvoorbeeld de openingsceremonie, waar sporters en publiek de Hitlergroet deden. Zo werd in een artikel dat over de openingsceremonie ging bijvoorbeeld gezegd dat het gehele publiek de Hitlergroet deed bij binnenkomst van de sporters.²¹² Tevens werden de Oostenrijkse sporters, naast de Duitse, onder het grootste gejuich verwelkomd. Dit kwam omdat, zo schreef de auteur, deze sporters

²⁰⁸ 'Urges early start on Olympic plans', *The New York Times*, 1 september 1936.

²⁰⁹ Idem.

²¹⁰ Idem.

²¹¹ 'Germany's Olympics Plans', *The New York Times*, 24 november 1935.

²¹² '100,000 Hail Hitler', *The New York Times*, 2 augustus 1936.

met de Hitlergroet het stadion binnen kwamen.²¹³ Door de auteur werd hier geen oordeel over gegeven, maar het is wel opvallend dat dit hier werd genoemd en dat hier geen oordeel over werd gegeven. In een ander artikel over de openingsceremonie werd gezegd dat de nazi's de Spelen openden met een groot spektakel. Dat ging volgens de schrijver misschien het doel van dit evenement voorbij, want hij vond namelijk dat andere Olympische Spelen niet een zodanig groot spektakelstuk maakten van de openingsceremonie.²¹⁴ In elk van deze artikelen werd geschreven over de macht en superioriteit op het gebied van sport van de Amerikanen, dus ook voor dat de Spelen waren begonnen. De aandacht voor dit onderwerp kan worden verklaard omdat, volgens historicus Alan Tomlinson, dat de media door de landen werden gebruikt om de nationale trots en prestige te laten zien.²¹⁵ Sport is voor Amerikanen heel belangrijk en daarom wordt dit vaak via de media getoond.

3.1.6 De sport

Tijdens het evenement werd de aandacht logischerwijs gevestigd op de sport. In 1936 werden onder andere de Amerikaanse trials, de kwalificaties voor de Spelen en de sporters zelf besproken.²¹⁶ Daarnaast werden mogelijke kanshebbers op medailles aangehaald en kort verteld wie zij zijn en aan welke onderdelen zij mee zouden doen, zodat de lezers wisten op wie zij moesten letten. Vooral de Amerikaanse sporters kregen veel aandacht in de Amerikaanse kranten en tijdschriften. Negatieve klanken over niet-Amerikaanse en zelfs Duitse sporters waren in de kranten en tijdschriften niet te vinden. Het chauvinisme van de Amerikanen was echter wel te herkennen doordat over de Amerikaanse atleten veelal positief werd geschreven.²¹⁷

In de diverse artikelen tijdens de Spelen was de aandacht niet alleen gericht op de Amerikaanse sporters, ook over bijvoorbeeld de Duitse en Oostenrijkse handballers werd geschreven.²¹⁸ Elke sporter die niet Amerikaans was, werd op dezelfde manier beschreven, dat wil zeggen vriendelijk en positief. In het artikel 'Blacks to Berlin' gaat het alleen over de Afro-Amerikaanse sporters die voor Amerika deel zouden nemen aan de Spelen van Berlijn.²¹⁹ In dit artikel werd overzichtelijk weergegeven aan welke onderdelen deze Afro-

²¹³ 'Olympic Games', *Time* (14 augustus 1936).

²¹⁴ 'Nazi's start Olympics as gigantic spectacle', *The New York Times*, 26 juli 1936.

²¹⁵ Tomlinson en Young, *National Identity and Global Sports Events*, 1.

²¹⁶ Arthur Daley, 'U.S. Is Favored to Gain Major Honors in Berlin Olympics Opening Saturday', *The New York Times*, 26 juli 1936.

²¹⁷ Idem.

²¹⁸ 'Olympic highlights in events yesterday', *The New York Times*, 7 augustus 1936.

²¹⁹ 'Blacks to Berlin', *Time* (juni 1936) 42.

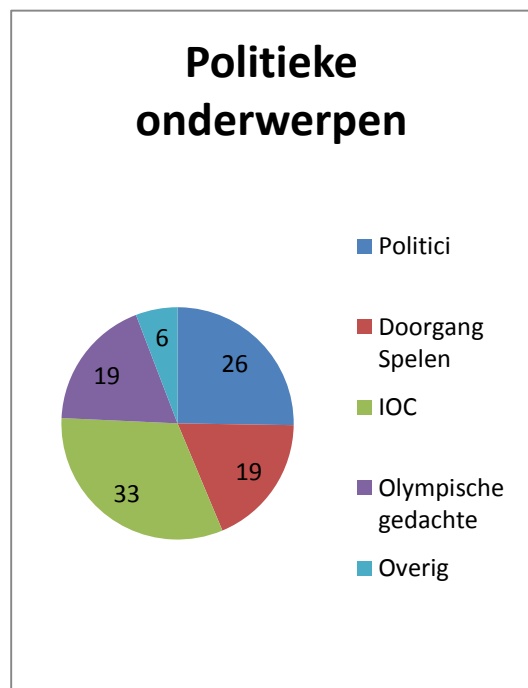
Amerikaanse sporters mee zouden doen. Dit was tevens het enige artikel dat over dit onderwerp ging. In de rest van de gevallen werden de Afro-Amerikaanse sporters beschreven in de algemene artikelen over de resultaten. In de Amerikaanse bladen verscheen geen soortgelijk artikel over joodse sporters. Deze sporters werden alleen besproken in de verhalen over de gelijke behandelingen, rond 1933 en 1935.

In de artikelen die verschenen tijdens de Spelen over de resultaten van de onderdelen werd vooral over de Amerikaanse sporters gesproken. Elke dag verscheen in *The New York Times* een terugblik van de onderdelen die de dag daarvoor plaats hadden gevonden. Hierdoor kregen de lezers een goed beeld van wat gebeurde bij de diverse onderdelen en wie de medailles wonnen. Het chauvinisme was wel te proeven in een groot deel van de artikelen, maar zonder al te diep in details te treden werden de lezers wel geïnformeerd over het verloop van dit evenement. Elke sporter werd op dezelfde manier beschreven, waardoor de lezers geen gekleurd beeld kregen van bepaalde atleten. Over de joodse sporters werd hetzelfde geschreven als over de niet-joodse sporters. Kortom, ondanks het feit dat achtergronden van sporters werden genoemd, was dit niet doorslaggevend voor het beeld over deze sporters.

3.2 De Nederlandse artikelen

Voor het Nederlandse beeld wordt gekeken naar het *Algemeen Handelsblad* en *Panorama*, waar in totaal 194 artikelen in de periode 1933 tot en met 1936 onderzocht zijn. Uit de tabel (pagina 34) blijkt dat de aandacht voor de politieke verhalen van deze Spelen in de Nederlandse kranten en tijdschriften veel kleiner is dan in de Amerikaanse tegenhangers. Omdat veel minder artikelen verschenen over dit onderwerp, is de aandacht voor artikelen over de sport en de Olympische Spelen relatief gezien groter.

Maar wat vertellen de politieke artikelen exact en welk beeld kregen de lezers hierbij? Figuur 3 geeft de verdeling van de Nederlandse artikelen betreft politieke onderwerpen aan. In deze Nederlandse kranten waren veel artikelen kort, hooguit twee of drie zinnen. Vaak werd dan

Figuur 5. Resultaten artikelen met politiek onderwerp in Nederlandse onderzoeksbladen in percentage. Totaal 29 artikelen.

een politicus kort genoemd, maar wel bij naam. Vooral in de periode rond het aanstellen van Hitler werden veel van deze artikelen met een politiek onderwerp gepubliceerd.

Door deze korte artikelen werd niet veel informatie gegeven over een bepaald onderwerp, maar kregen de lezers wel mee wat speelde in de politiek en de Olympische Spelen. Veel van deze artikelen hadden als titel 'Olympisch Nieuws' zodat de lezers echt de artikelen moesten lezen om te weten wat het nieuws was. Ondanks de vele korte artikelen, verschenen ook enkele langere artikelen.

3.2.1 Doorgang van de Spelen

In vergelijking met Amerika, was in Nederland veel minder aandacht voor de doorgang van de Spelen. Dit komt in eerste instantie omdat de boycot vanuit Amerika werd geopperd en in Nederland deze boycot niet leefde. Daarnaast bleek uit de literatuur dat de schrijvers van het *Algemeen Handelsblad* tegen een boycot waren en dat hier daarom weinig over geschreven werd. Daarnaast werd in Nederland vooral vanuit individuen geopperd voor een boycot. Het was echter wel zo dat in 1933, vlak nadat Berlijn de organisatie van de Spelen kreeg toegewezen, een artikel verscheen over de toelating van joden. Dit was een kritisch artikel en beschrijft een sportcongres in Wenen waar over de kwestie Duitsland werd gesproken.²²⁰ Dit artikel schreef over de hoop dat Duitsland zich aan de regels van de Olympische Spelen zou houden, zodat dit evenement gewoon door konden gaan. Het was namelijk al bekend dat de nazi's joodse sporters achter stelden.²²¹ Vlak voor het begin van de Spelen verscheen echter wel een artikel met de titel 'Boycot van de Olympische Spelen te Berlijn?'. Dit was echter een kort artikel, waarin alleen werd gezegd dat verschillende landen twijfelden over het sturen van vertegenwoordigers naar Berlijn.²²² In Nederland waren auteurs ook bang dat de Spelen niet politiek neutraal zouden zijn. Het was zo dat ook de eventuele Amerikaanse boycot werd besproken, alleen werd dit minder uitgebreid gedaan dan in Amerika.²²³ Hier werd echter wel kort bediscussieerd of Nederland wel naar de Spelen zou gaan. Nederland zou pas achter de boycot van de Amerikanen staan als duidelijk werd dat deze ook echt doorgang zou vinden, vandaar dat de aandacht hiervoor redelijk beperkt was. Verder wordt over de reden van uitblijven van steun voor een boycot niets meer geschreven. Bij deze discussie werden diverse mensen van het IOC genoemd en werd vooral geschreven over de Amerikaanse kant van de

²²⁰ 'De vage Duitse verklaring over toelaten joden', *Algemeen Handelsblad*, 11 juni 1933.

²²¹ Idem.

²²² 'Boycot van de Olympische Spelen te Berlijn?' *Algemeen Handelsblad*, 10 maart 1936.

²²³ 'De Olympische Spelen te Berlijn, Amerika duldt geen Joden-uitsluiting', *Algemeen Handelsblad*, 9 augustus 1935.

boycot.²²⁴ Dit waren voornamelijk korte artikelen, niet meer dan een paar zinnen waardoor niet inhoudelijk op deze zaak werd ingegaan. Toen eenmaal duidelijk werd dat de Spelen gewoon doorgang zouden vinden, werd dit onderwerp in de Nederlandse bladen bijna niet meer besproken. De rol van Goebbels bij de organisatie van de Spelen kwam echter nog wel ter sprake in het *Algemeen Handelsblad*.²²⁵ Hij werd genoemd vanwege zijn propaganda en politieke ideeën die hij tijdens de Spelen wilde tonen aan de wereld. In het artikel werd hier kritisch naar gekeken, mede omdat Goebbels deze uitspraken deed tijdens de dreiging van de mogelijke boycot. Ook in het jaar van de Spelen verschenen nog enkele artikelen met de vraag of Nederland wel naar de Spelen zou gaan.²²⁶ De lezers kregen op deze manier wel te zien dat delegaties van diverse Volkenbond landen discussieerden over een mogelijke boycot. Grote artikelen over dit onderwerp bleven echter uit, waardoor de lezers niet heel veel over dit onderwerp te lezen kregen.

Na de Olympische Winterspelen in het Duitse Garmisch-Partenkirchen werd door voorzitter van het Nederlands Olympisch Comité baron Schimmelpenninck van der Oye gezegd dat deze Duitse organisatie goed was.²²⁷ De belangrijkste vraag voor de journalisten betrof vooral de maatschappelijke situatie in Duitsland. In dit artikel werd gezegd dat het nog niet duidelijk was of de voetbalploeg naar de Spelen zou gaan.²²⁸ Hierna verscheen over de voetbalploeg geen artikel meer. Daarnaast kwam ook uit de literatuur naar voren dat een deel van de Nederlandse pers de rol van de nazi's niet als gevaarlijk zag en om deze reden niet kritisch schreef over hen. De steun voor een boycot kwam daarnaast alleen van individuen, zodat grootschalige steun uitbleef.

Het beeld over de doorgang van de Spelen was anders in Nederland dan in Amerika, want in het *Algemeen Handelsblad* en *Panorama* was de boycot veel minder belangrijk dan in de Amerikaanse bladen. Dit verschil komt omdat in Amerika een grootschalige opstand tegen de invloed van Hitler in de organisatie van de Spelen werd opgezet. In Nederland kwam de steun voor een boycot nooit echt op gang en het erop alsof de sportbond wilde afwachten of een boycot überhaupt door zou gaan. Het feit dat vooral individuen zich tegen de Spelen van Berlijn keerden, was echter niet terug te lezen in de Nederlandse kranten en tijdschriften. Dit had als gevolg dat de aandacht voor een mogelijke boycot in de Nederlandse kranten en tijdschriften beperkt was. De literatuur liet zien dat Nederlandse sporters zich tegen de

²²⁴ 'Olympisch nieuws; Amerika en de Spelen', *Algemeen Handelsblad*, 15 december 1933.

²²⁵ 'Olympisch nieuws; Olympische Spelen Berlijn', *Algemeen Handelsblad*, 20 januari 1934.

²²⁶ 'Gaat Nederland nog wel naar Berlijn?', *Algemeen Handelsblad*, 5 april 1936.

²²⁷ 'NOC voorzitter over Olympische Spelen', *Algemeen Handelsblad*, 2 maart 1936.

²²⁸ Idem.

invloed van Hitler uitspraken, maar de lezers kregen dit beeld niet te lezen. De combinatie van een individuele actie en het feit dat het *Algemeen Handelsblad* tegen een boycot was, leek ervoor te zorgen dat de Nederlandse lezers vooral artikelen met een sport onderwerp te lezen kregen.

3.2.2 De Olympische gedachte

De Olympische gedachte werd in de Nederlandse artikelen niet zo uitgebreid besproken als in de Amerikaanse kranten en tijdschriften. In het *Algemeen Handelsblad* en *Panorama* werd alleen gesproken over de gelijke behandeling van de sporters. In de krant werd gezegd dat er protesten tegen de toewijzing waren omdat politiek teveel in de sport was vermengd.²²⁹ Aan de andere kant was het IOC overtuigd dat de Olympische geest, zoals het *Algemeen Handelsblad* zegt, bij deze Spelen aanwezig zouden zijn.²³⁰ Het artikel over de toelating van joodse sporters ging ook over de Olympische gedachte. Hierin werd gezegd dat nazi-Duitsland zich zou houden aan de Olympische gedachte zodat joodse sporters mee zouden kunnen doen. Het was echter volgens de schrijver zo dat Duitsland nog drie jaar de tijd had zich aan te passen aan de regels van het IOC.²³¹ In dit artikel werd ook uiteengezet waar de Olympische Spelen voor stonden en waar de deelnemers aan moesten voldoen. Zo moesten de deelnemers de Olympische eed afleggen en onder eerlijke en gelijke omstandigheden kunnen meedoen. Zo werd voor de lezers duidelijk wat de Nederlandse journalisten van de Olympische gedachte vonden.

Het beeld dat in de Nederlandse kranten en tijdschriften verscheen over de Olympische gedachte was redelijk gelijk aan dat van de Amerikanen. Na de belofte van Hitler om zich aan gemaakt afspraken met het IOC te houden, verdwenen artikelen over dit onderwerp. De Nederlandse lezers kregen echter wel weinig over de Olympische gedachte te lezen, want de hoeveelheid artikelen was beperkt. Hierdoor leek het erop alsof de Olympische gedachte voor de Nederlandse journalisten niet heel belangrijk was, mede omdat Hitler bepaalde beloftes had gedaan.

3.2.3 Het IOC

²²⁹ 'Olympische Spelen 1936', *Algemeen Handelsblad*, 1 mei 1933.

²³⁰ 'Olympisch Comité voor Berlijn', *Algemeen Handelsblad*, 8 juni 1933.

²³¹ 'De vage Duitse verklaring over toelaten joden', *Algemeen Handelsblad*, 11 juni 1933.

Het grootste gedeelte van de politieke artikelen in Nederland gaan over het IOC. Dit kwam grotendeels omdat deze organisatie werd genoemd in de artikelen over landen die hun deelname aan de Spelen bevestigden. Het aantal artikelen over het IOC was groter dan in de Amerikaanse bladen. Het IOC had een grote rol in de toewijzing van de Spelen aan Berlijn, dat in het *Algemeen Handelsblad* was te lezen. Deze organisatie werd veelvuldig genoemd in de artikelen hierover. Na deze toewijzing werden ook de congressen besproken waar de Spelen en de sport ter sprake kwamen.²³² Het IOC wilde dat Duitsland zich aan de regels van de Olympische Spelen en Pierre de Coubertin zou houden. Op het congres in Wenen, georganiseerd door deze organisatie, werd dit besproken.²³³ In een ander artikel werd gemeld dat het IOC de Spelen in Berlijn graag door wilden laten gaan.²³⁴ De organisatie was ervan overtuigd dat dit evenement kon worden georganiseerd in de Olympische geest. Dit was het laatste artikel over een boycot en het IOC in het *Algemeen Handelsblad*, waarmee de rol van het IOC bij de boycot in Nederland veel beperkter was dan in Amerika. Het comité werd alleen genoemd, zonder dat hier door de journalisten verder op in werd gegaan.

Tijdens de Spelen was de rol van het IOC in de Nederlandse bladen beperkt. De organisatie werd alleen besproken in de periode van de toewijzing en bij een mogelijke boycot. In de periode vlak voor de Spelen werd wel gezegd dat leden van het IOC naar de Spelen zouden gaan.²³⁵ Dit was weer een kort en informatief artikel waar verder niets over een boycot of werd gezegd en hetzelfde gold voor een artikel waarin tijdens een congres werd besproken of tennis een Olympische sport zou worden.²³⁶ De verbinding tussen de boycot en het IOC was daarmee na 1933 verdwenen waarna deze organisatie opnieuw alleen informatief werd genoemd.

Over het IOC werd geen oordeel gegeven door de schrijvers van de Nederlandse bladen. Dit was hetzelfde in de Amerikaanse bladen, waar het IOC ook puur informatief werd beschreven. Net als in de Verenigde Staten, werd het IOC alleen besproken in de periode voor de Spelen. De voorzitter van het NOC, Baron Schimmelpenninck van der Oye zei dat de organisatie van de Winterspelen goed was en dat daarom Nederland gewoon mee kon doen aan de Zomerspelen in Berlijn.²³⁷ Hierdoor kregen de lezers te zien dat het NOC achter de beslissing van de Spelen in Berlijn stond en de atleten gewoon naar Berlijn konden gaan.

²³² 'Sport en Wedstrijden', *Algemeen Handelsblad*, 11 juni 1933.

²³³ Idem.

²³⁴ 'Olympisch Comité voor Berlijn', *Algemeen Handelsblad*, 8 juni 1933.

²³⁵ 'IOC-leden naar Berlijn', *Algemeen Handelsblad*, 10 maart 1936.

²³⁶ 'Lawntennis geen Olympisch tennis', *Algemeen Handelsblad*, 13 maart 1936.

²³⁷ 'NOC voorzitter over Olympische Spelen', *Algemeen Handelsblad*, 2 maart 1936.

3.2.4 Politici

In 26 procent van de artikelen in de Nederlandse kranten en tijdschriften werd geschreven over politici. In Amerika was hier meer aandacht voor, wat kwam omdat vanuit Nederland vanuit de politiek werd gekeken of de steun van een mogelijke boycot nuttig was. Veel politici werden bij naam genoemd in korte artikelen. Zo waren bij een congres in Wenen een prins, diverse baronnen en twee generaals aanwezig. Zij werden niet bij naam genoemd, maar de lezers kregen wel te zien dat politici aanwezig waren op een sportcongres, waar beslissingen over de Olympische Spelen werden genomen. De lezers kregen op deze manier wel te zien dat ook mensen van regeringen en van buiten de sport aanwezig en betrokken waren bij de organisatie van de Olympische Spelen.

In Nederland werd de rol van Hitler ook kort besproken. In een artikel dat verscheen na de bekendmaking van de Spelen aan Berlijn werd gezegd dat hij de leider zou zijn van de Spelen.²³⁸ Hierin werd niets gezegd over een mogelijke desinteresse in de Spelen van de Duitse machthebber. Dit kwam wel naar voren in de literatuur over de Spelen van Berlijn, maar is dus niet terug te vinden in de kranten en tijdschriften. In andere artikelen kreeg de lezer te zien dat politici discussieerden over de rol van Hitler.²³⁹ Deze artikelen waren echter heel kort en deze politici werden niet bij naam genoemd.

De aandacht voor politici in de Nederlandse bladen was procentueel groter, maar uiteindelijk werden in korte artikelen vaak alleen politici bij naam genoemd. Hierdoor was de informatie over politici vaak beperkt en kregen de lezers niet veel over de invloed van deze mensen te lezen. De rol van Hitler in het *Algemeen Handelsblad* en *Panorama* was veel kleiner dan die in Amerika. In artikelen daarna werd gesproken over de Duitse organisatie in het algemeen, waardoor de lezers geen negatieve verhalen lazen over Hitler en de Olympische Spelen. Na zijn beloftes aan het IOC de regels van de Olympische Spelen te respecteren verschenen geen artikelen over Hitler en lag de aandacht in Nederland voornamelijk bij de sport. Dankzij het informatieve karakter van de artikelen kregen de lezers ook geen meningen van columnisten te zien, met als gevolg dat er een redelijk neutraal beeld over politici werd aangereikt. Een verklaring voor dit beeld kan zijn omdat weinig politici zich uitspraken over de Olympische Spelen. In de literatuur was te zien dat er een tweedeling in het Nederlandse parlement was, maar in de kranten en tijdschriften is hier bijna niets van terug te lezen.

²³⁸ 'Olympische Spelen 1936', *Algemeen Handelsblad*, 1 mei 1933.

²³⁹ 'De vage Duitse verklaring over toelaten joden', *Algemeen Handelsblad*, 11 juni 1933.

3.2.5 Overig met politieke insteek

In de Nederlandse bladen was de aandacht voor de openingsceremonie significant anders dan in de Amerikaanse bladen. Hierin werd niet genoemd dat grote groepen sporters de Hitlergroet deden, wat wel gebeurde in de Amerikaanse bladen. De openingsceremonie werd vooral informatief besproken. In het artikel 'De Olympische Spelen' werd echter ook een oordeel gegeven, door te zeggen dat de Duitsers voor een strakke en goede organisatie hadden gezorgd.²⁴⁰ De schrijver van het artikel in *Panorama* was vooral onder de indruk van de organisatie door de nazi's.

3.2.6 De sport

Het grootste gedeelte van de verschenen artikelen in de kranten en tijdschriften in Nederland ging over sport, wat vergelijkbaar is met het Amerikaanse beeld. In de periode voorafgaande aan de Spelen werden diverse deelnemers besproken, niet alleen de Nederlandse sporters maar ook andere sporters van de deelnemende landen. In 1935 verscheen een artikel over de plannen van de Duitse organisatie met het Olympische programma.²⁴¹ Daarin werd duidelijk dat golf geen onderdeel zou zijn tijdens dit evenement, maar veel meer over de Spelen zelf werd niet gemeld.²⁴² Tijdens de Spelen was de aandacht vooral gericht op de Nederlandse sporters en alle medaillewinnaars. In deze periode werd ook niets anders besproken dan resultaten en verslagen van de diverse onderdelen. Elke sporter werd op een gelijkwaardige manier beschreven, zowel in de kranten als in de tijdschriften. Tijdens deze Spelen werden de Nederlandse successen genoemd en kort na dit evenement werden deze winnaars nog even besproken. Over deze Nederlandse successen werd positiever geschreven, wat blijkt het volgende citaat: 'door dit schitterende resultaat, kan de Hagenaar zich terecht Europees kampioen noemen.'²⁴³ Dit verscheen nadat de Nederlander Osendarp derde werd op de 100 meter sprint, achter de Amerikanen Owens en Metcalfe. In vergelijking met de Verenigde Staten was dit iets minder chauvinistisch.

De aandacht voor de Nederlandse sporters was logischerwijs het grootst in de Nederlandse kranten en publiekstijdschriften. Zo verschenen tijdens de voorbereidingen op deze Spelen artikelen over de zwemploeg, want volgens de journalisten van het *Algemeen*

²⁴⁰ 'De Olympische Spelen', *Panorama* (13 augustus 1936) 18.

²⁴¹ 'Duitse plannen voor 1936', *Algemeen Handelsblad*, 18 september 1935.

²⁴² Idem.

²⁴³ 'De Olympische Spelen', *Panorama* (13 augustus 1936).

Handelsblad vreesden de Amerikaanse zwemmers de Nederlandse zwemploeg.²⁴⁴ De Amerikaanse coach Ray Daughters zei dat hij gevaar zag in Willy den Ouden en Rie Mastenbroek.²⁴⁵ Over de overige sporters en hun voorbereidingen verschenen ook artikelen. Zo verscheen in juni 1935 een artikel over de atleten, het Olympisch dorp en de Spelen van Berlijn. Hier werd voor de lezers een korte impressie gegeven van het Olympisch stadion en hoe de sporters het zouden hebben tijdens de Spelen.²⁴⁶ In oktober van datzelfde jaar verscheen een artikel over de technische voorbereiding op dit evenement, met de vraag hoeveel vertegenwoordigers door de diverse sportbonden naar Berlijn worden gestuurd.²⁴⁷

Een groot deel van de sportartikelen waren korte berichten over de bevestiging van deelname van landen aan de Olympische Spelen. Zo werd gemeld dat de grote sportlanden hun deelname aan dit evenement in Berlijn bevestigden. In december 1933 viel te lezen dat alle uitnodigingen door de Duitse organisatie waren verstuurd.²⁴⁸ In de maanden daarna verschenen artikelen waarin gezegd werd dat landen deze uitnodigen accepteerden. Zo was het Zuid-Afrika dat pas op 7 maart 1936 besloot deel te nemen aan de Spelen in Berlijn. Het Olympische Comité van Zuid-Afrika besloot 40 atleten naar Duitsland te sturen.²⁴⁹ De reden van deze late bevestiging staat niet in het artikel. In mei 1936 verscheen bijvoorbeeld ook een artikel over de voorbereiding van de Japanners.²⁵⁰ Het korte artikel vermeldde dat op 12 juni de Japanse ploeg richting Berlijn zou vertrekken.²⁵¹ Vlak voor de Spelen werd gezegd dat 51 landen deel zouden nemen aan de Olympische Spelen in Berlijn en zij waren allemaal benoemd in het *Algemeen Handelsblad*.²⁵² Een apart artikel over Afro-Amerikaanse of joodse sporters verscheen in Nederland niet. Dit kan te verklaren zijn omdat in Nederland alleen blanke sporters voor de Spelen gekwalificeerd waren.

De Nederlandse sportartikelen waren veelal informatief waardoor ook hier een redelijk neutraal beeld werd aangereikt. Over de Nederlandse atleten, en met name de zwemsters, werd wel positief geschreven. De journalisten hoopten dat deze dames voor Nederland gouden medailles zouden winnen en dat ons land kon juichen. Verder werden, net als in Amerika, alle andere sporters op dezelfde manier beschreven, waardoor de lezers dus een

²⁴⁴ 'Zwemmen, Amerika vreest Nederland bij de Olympische Spelen, *Algemeen Handelsblad*, 18 maart 1936.

²⁴⁵ *Idem*.

²⁴⁶ 'Voorbereidingen voor Olympische Spelen, *Algemeen Handelsblad*, 5 juni 1935.

²⁴⁷ 'Nederland en de O.S.', *Algemeen Handelsblad*, 12 oktober 1935.

²⁴⁸ 'Sport. Olympische Spelen 1936 Berlijn, Uitnodigingen verzonden', *Algemeen Handelsblad*, 22 december 1933.

²⁴⁹ 'Olympische Nieuws: Zuid-Afrika naar Berlijn', *Algemeen Handelsblad*, 7 maart 1936.

²⁵⁰ 'Olympische Spelen Berlijn, Japansche voorbereiding', *Algemeen Handelsblad*, 18 mei 1936.

²⁵¹ *Idem*.

²⁵² 'Olympische Spelen, 51 landen naar Berlijn', *Algemeen Handelsblad*, 23 maart 1936.

neutraal beeld van deze Spelen en resultaten te zien kregen. Een verklaring voor dit beeld kan zijn omdat in Nederland de sportieve relatie met Duitsland belangrijk was en dat daarom veel over sport werd geschreven.

3.3 Conclusie

Dit hoofdstuk beantwoordt de deelvraag: Welk beeld, zowel politiek als sport, van de Spelen van Berlijn kregen de lezers uit Amerika en Nederland in de artikelen aangereikt? Uit onderzoeken naar de Amerikaanse en Nederland kranten en publiekstijdschriften blijkt dat de politieke artikelen over de Spelen van Berlijn de overhand hadden tot aan het jaar van de Spelen, terwijl in de literatuur bleek dat ook tijdens de Spelen veel politieke artikelen zouden moeten verschijnen. In de periode voor dit evenement werd vooral geschreven over de rol van Hitler en de nazi's in de organisatie van dit sportevenement. Op het moment dat in 1933 bekend werd gemaakt dat de Spelen van 1936 in Berlijn gehouden zouden worden, was voor de journalisten al snel duidelijk dat Hitler een grote rol zou spelen. Dit had als gevolg dat vanuit diverse Amerikaanse sportbonden voor een boycot werd geopperd, omdat verwacht werd dat Hitler joodse sporters geen gelijke kans zou geven. De lezers kregen daarom te zien hoe in veel Amerikaanse artikelen kritisch gesproken werd over hoe het regime van de nazi's mogelijk invloed zou hebben op het verloop van de Spelen. Vooral de mening van Avery Brundage werd veelvuldig getoond aan de Amerikaanse lezers. De Nederlandse lezers kregen dit beeld ook aangereikt, alleen veel minder uitgebreid. Zo verschenen in het *Algemeen Handelsblad* vaak korte artikelen, waar de Amerikaanse journalisten dieper op bepaalde onderwerpen ingingen. Dit verschil komt omdat vooral Amerikaanse politici zich met de boycot bemoeiden en daarom in Amerika meer hierover werd gepubliceerd. In Nederland werd deze discussie niet groots beschreven, de kranten vonden het blijkbaar niet relevant hier veel over te publiceren. Resultaten en verhalen van de sporters waren de belangrijkste onderwerpen in zowel de Amerikaanse en Nederlandse onderzoeksbladen. Door de journalisten werd tijdens de Spelen niet ingegaan op de rol van Hitler en zijn politieke partij. Een opvallend punt omdat dit bij de journalisten vooraf juist voor veel discussie zorgde. Uit de literatuur kwam naar voren dat tijdens de Spelen de stad vol met Duitse propaganda materiaal hing. De Amerikanen lieten echter wel zien dat er protesten tegen het Duitse beleid waren vlak voor de Spelen, maar tijdens dit evenement werd dit en de propaganda in de kranten en tijdschriften niet besproken. Het leek erop alsof tijdens de Spelen de aandacht in

Amerika vooral op het eigen succes was gefocust, mede omdat Hitler zich rustig hield tijdens het evenement.

Het verschil tussen de Amerikaanse en Nederlandse onderwerpen is te verklaren doordat in beide landen wordt verschillend naar de sport en Olympische Spelen gekeken. Uit de literatuur bleek dat Amerikanen gebruiken sport om hun nationale trots te tonen aan de rest van de wereld, in Nederland was dat minder. Een verschil van politieke onderwerpen was ook te zien. In Nederland werd weinig geschreven over een boycot, waardoor lezers niet het beeld aangereikt kregen zoals in Amerika wel het geval was. Dit kwam omdat in Nederland protesten vooral vanuit individuen kwamen en niet van de sportbond, zoals dat in Amerika wel gebeurde. Een ander opvallend verschil tussen de Amerikaanse en Nederlandse artikelen waren de koppen van de artikelen. In Amerika werden grote koppen met uitdagende teksten gebruikt en in Nederland was het vaak simpel en kort. Daarnaast waren de artikelen in Nederland ten opzicht van de Amerikaanse veel korter van stof. Hierdoor kregen de lezers van de Amerikaanse artikelen meer informatie tot zich waardoor zij een completer beeld konden creëren. De rol van het IOC werd in de kranten en publicatietijdschriften niet genoemd, terwijl deze organisatie volgens de literatuur wel een grote rol had. In de kranten en tijdschriften werd vooral over het IOC geschreven tijdens de toewijzing van Berlijn en de afspraken met Hitler over zijn rol gedurende het evenement. In Nederland werd voornamelijk informerend over dit Comité geschreven. Hiermee was de rol van het IOC in de kranten en tijdschriften heel beperkt.

Wat tussen de Amerikaanse en Nederlandse bladen overeen kwam was het feit dat de aandacht tijdens de Spelen die vooral op de sport was gericht. In de voorbereiding werd in beide landen vooral over het Olympische dorp, de stad Berlijn an sich en de bevestiging van deelname van diverse landen geschreven. Tijdens het evenement stonden de sporters en de resultaten vooral centraal, zonder dat hier politieke zaken bij werden betrokken. In Amerika verscheen voor de Spelen wel een artikel over de Afro-Amerikaanse sporters en op wie van deze sporters de lezers tijdens de Spelen moesten letten. Tijdens het evenement werden de Afro-Amerikaanse sporters niet anders behandeld door de journalisten, waardoor het tijdens de Olympische Spelen om de sporters draaide. Het feit dat het voor de Spelen wel apart werd genoemd, gaf aan dat de Amerikanen weldegelijk wisten van het beleid van de Duitsers. Vooral de angst van de Amerikanen voor het misbruik van de Spelen en het buitensluiten van bepaalde sporters door Hitler werd besproken. In Nederland was de sportieve relatie tussen

Nederland en Duitsland belangrijk, vandaar dat in de kranten en tijdschriften bijna niet over de negatieve kanten van de organisatie werd geschreven. In Nederland werd bij de Olympische gedachte, waar de ongelijke behandeling van sporters genoemd werd, ook aan het misbruik van Hitler gerefereerd. In zowel Amerika als Nederland hoopten de journalisten dat de Spelen onder gewone omstandigheden konden plaatsvinden.

Het beeld dat in de literatuur werd geschetst over deze Spelen kwam niet volledig terug in de kranten en tijdschriften. In beide landen werd wel over de boycot en de rol van Hitler geschreven, alleen tijdens de Spelen was de aandacht voor de politieke kanten veel beperkter. Zo was de rol van Hitler wel groot, maar in de kranten en tijdschriften kwam dit niet zo naar voren. Tijdens de Spelen stonden de sporters centraal en werden politici in de Nederlandse en Amerikaanse kranten en tijdschriften bijna niet besproken. Over minderheden werd ook weinig geschreven. Volgens Mario Kessler waren deze Spelen een springplank voor deze minderheden, maar in de geanalyseerde artikelen werd hier niet over geschreven. Natuurlijk werden deze sporters wel benoemd, maar inhoudelijk werd hier niet op in gegaan. De neutraliteit van de Nederlandse kranten en tijdschriften kan komen omdat in Nederland vooral individualistisch tegen de nazi's geprotesteerd werd. Een grootschalige demonstratie werd niet georganiseerd en vandaar dat misschien weinig aandacht in de kranten en tijdschriften hiervoor was. Daarnaast leek het erop alsof de beloftes van Hitler aan het IOC voldoende waren voor de schrijvers van het *Algemeen Handelsblad* en *Panorama*.

De lezers van beide landen kregen voordat de Spelen begonnen waren weldegelijk te zien dat er kritiek was op de organisatie van de nazi's. Door de journalisten werd vooraf kritisch gekeken naar de rol van Hitler en zijn politieke partij bij de organisatie van de Olympische Spelen. Tijdens de Spelen kregen de lezers in Amerika en Nederland vooral positieve berichten vanuit Berlijn te zien. Hierdoor werden de Olympische Spelen voor de lezers een sportevenement, waar de politiek tijdens het evenement zich in ieder geval op de achtergrond hield.

4. London in de pers

'Beter dan Berlijn', zo werd de openingsceremonie van London in *Time* genoemd.²⁵³ Na de Tweede Wereldoorlog moesten de Olympische Spelen weer hoop brengen bij de mensen en de nare periode afsluiten. Maar hoe was dit terug te zien in de tijdschriften en hoe kan dit beeld worden verklaard? In de periode van 1945 tot 1948 verschenen meer dan vijfhonderd artikelen over de Olympische Spelen van London in 1948 in de Amerikaanse onderzoeksbladen. Historici die onderzoek gedaan hebben naar deze Spelen kwamen tot de conclusie dat London het economisch zwaar had tijdens de organisatie van deze Spelen en dat de periode van oorlog daardoor nog steeds invloed had op de organisatie. In dit hoofdstuk wordt onderzocht hoe dit terug te zien is in de kranten en tijdschriften?

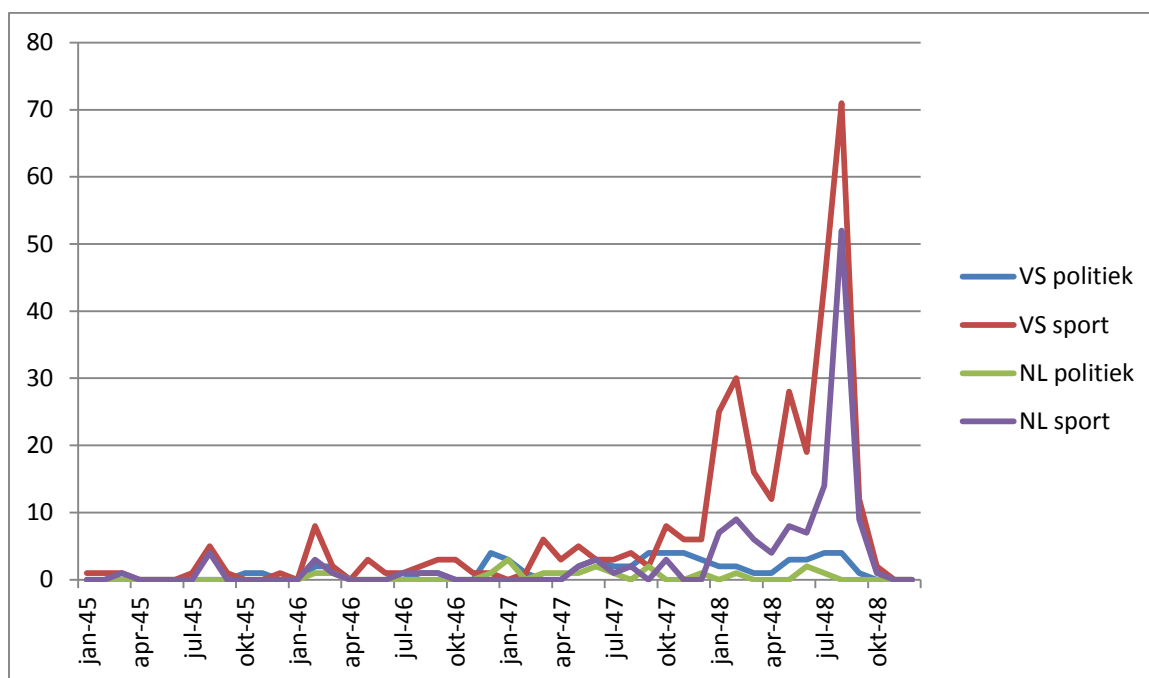
Hieronder staan de resultaten van de artikelen uit Nederland en Amerika weergegeven in een tabel.

	<i>The New York Times</i> en <i>Time Magazine</i> (505 artikelen)	<i>Algemeen Handelsblad</i> en <i>Panorama</i> (102 artikelen)
Sport	83%	87%
Politiek	13%	16%
Overig	9%	4%

Tabel 2. Resultaten artikelen kranten en tijdschriften over de Spelen van Berlijn (1945-1948).

Uit de tabel blijkt dat er tijdens deze periode minder aandacht expliciet voor politieke zaken was, vooral in vergelijking met de Spelen van Berlijn. Ook hier zijn, net als bij de Spelen van Berlijn, de percentages zijn hoger dan honderd omdat artikelen meerdere onderwerpen kunnen bevatten. Het grootste gedeelte van de artikelen ging over de sport, waardoor deze Spelen op het eerste gezicht een ander beeld kregen. In vergelijking met de Spelen van Berlijn is minder aandacht voor politiek en meer aandacht voor de sport. Het beeld van de Nederlandse onderzoeksbronnen kwam grotendeels overeen met dat van de Amerikaanse, waar de artikelen over sport de boventoon hadden. De uitleg over exacte onderwerpen van de politieke en sport artikelen volgt hieronder.

²⁵³ 'Off the Mark', *Time* (9 augustus 1948) 36.

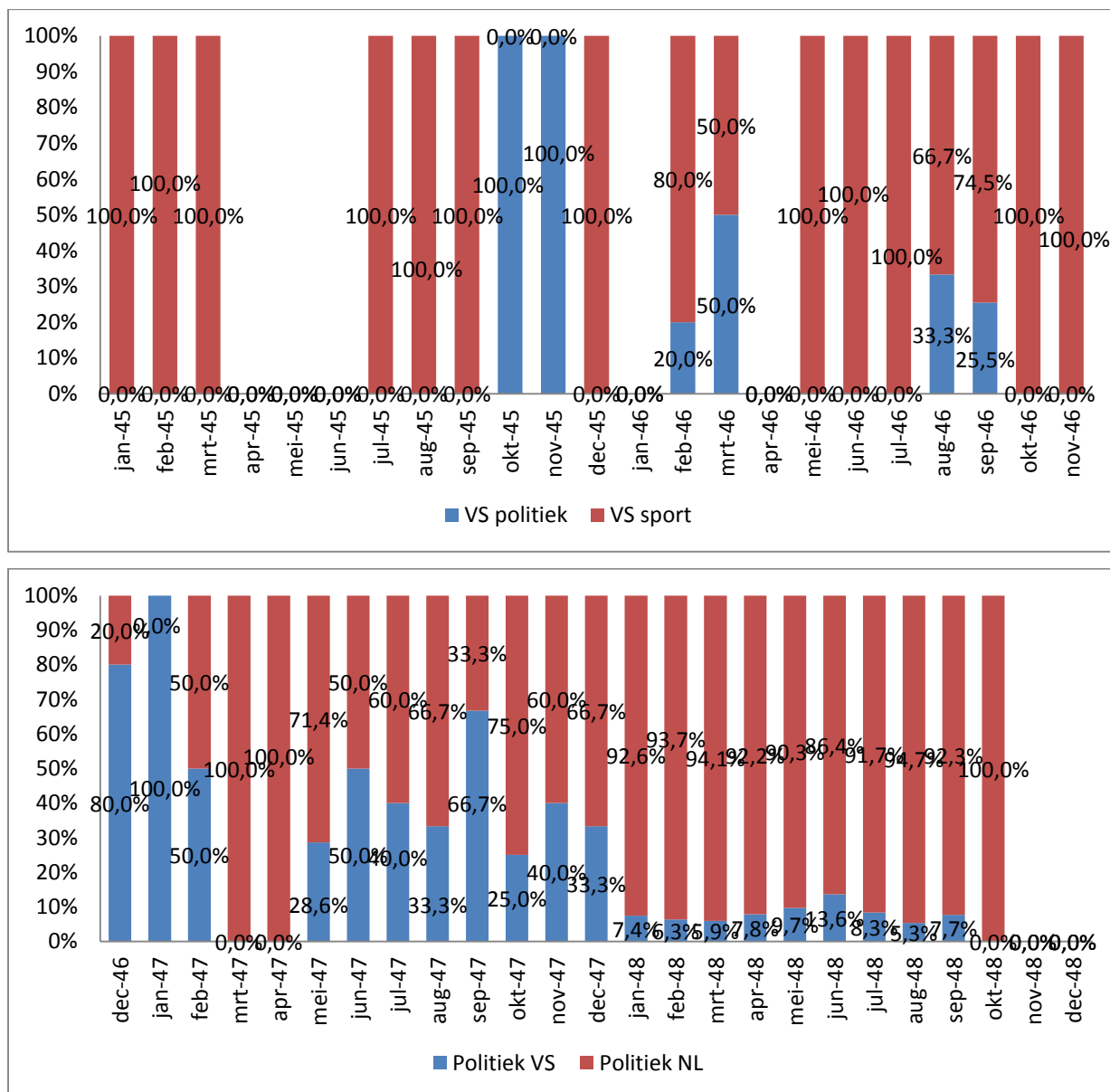

Figuur 6. Aantal artikelen over politiek en sport over de Spelen van London; Nederland en de Verenigde Staten uiteengesplitst (januari 1945-december 1948).

Bovenstaande grafiek geeft weer wanneer in Amerika en Nederland artikelen met een politiek onderwerp gepubliceerd zijn. In vergelijking met de Spelen van Berlijn valt het op dat pas in het jaar van de Spelen veel artikelen verschenen over dit evenement. In de grafiek zijn vanuit de sportkant diverse pieken te zien, de grootste tijdens de Winter- en Zomerspelen. De overige twee pieken, in augustus 1945 en februari 1946, ontstonden doordat op dat moment gekozen werd waar dit sportevenement georganiseerd zou worden. Hierdoor is de aandacht voor deze Spelen logischerwijs te verklaren. In januari 1948 was in Amerika ook veel aandacht voor de Zomerspelen. Dit kwam omdat op dat moment de Winterspelen in Sankt Moritz voor de deur stonden en zodoende de eerste Spelen na de Tweede Wereldoorlog bijna begonnen. In de Amerikaanse kranten en tijdschriften werd tijdens dit evenement veelvuldig verwezen naar de Zomereditie in London later dat jaar. De Nederlandse lezers kregen op dat moment veel minder aangereikt over de Spelen van London. Net als Amerika, verscheen in augustus 1945 en februari 1946 over de bekendmaking van London als kandidaat voor de Spelen van 1948. Verder duurde het tot het jaar van de Spelen voordat veel artikelen over dit evenement verschenen, met een uitschieter logischerwijs in de maand voor en tijdens de Spelen.

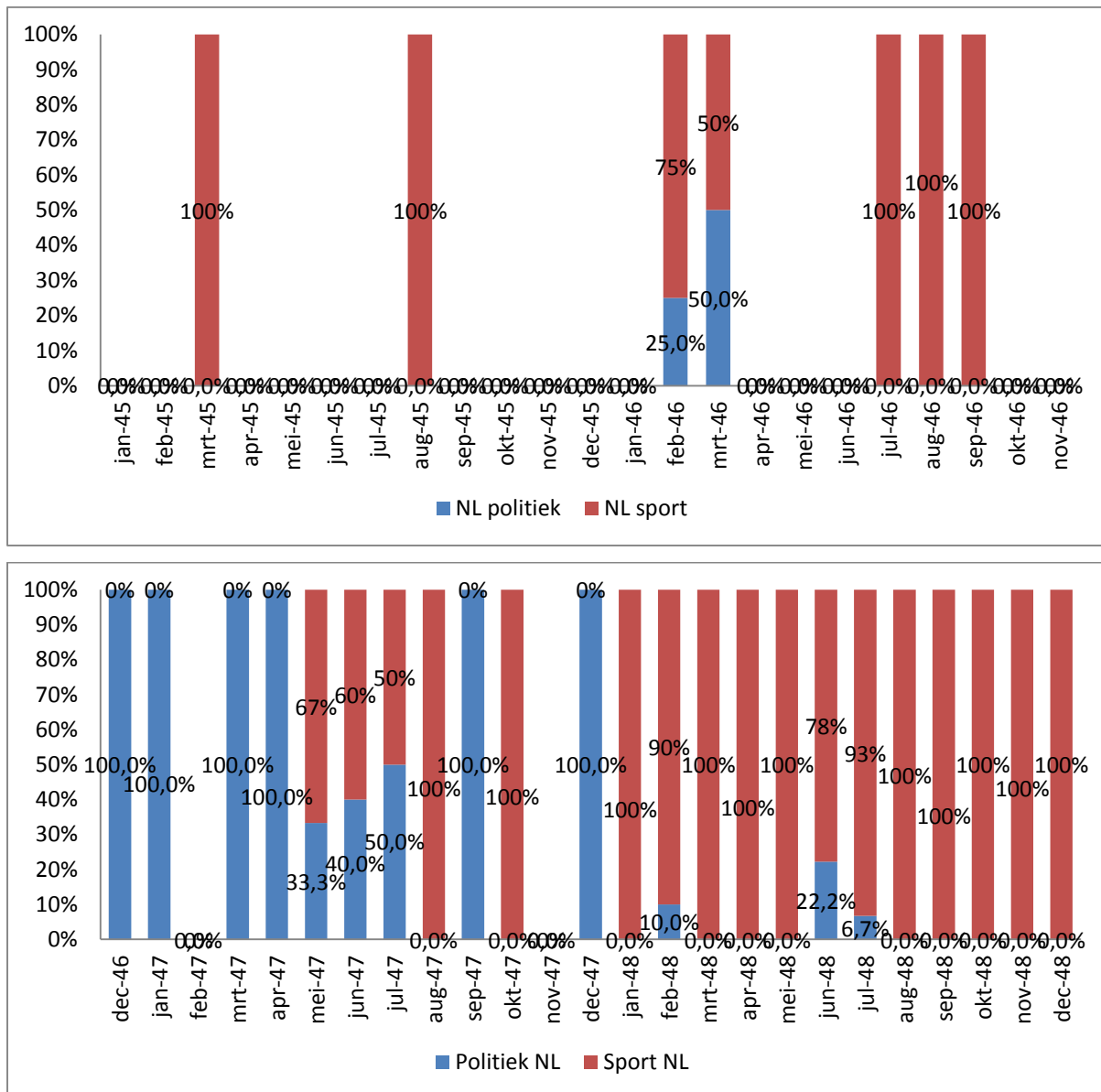
Wat betreft het politieke beeld zijn twee, weliswaar kleine, piekjes te zien. De eerste was eind 1946, waar langzaam maar zeker duidelijk werd dat London het economisch zwaar zou krijgen met de organisatie. Vanaf dit moment wilde andere landen, met name Amerika,

eventueel de organisatie van de Spelen overnemen van de Britten.²⁵⁴ Toen bleek dat de Britten de organisatie, mede dankzij de hulp van de particuliere sector, wel op zich konden nemen, zwakte het aantal van deze artikelen af.

Figuur 7. Percentage aantal artikelen (relatief) over politiek en sport in Amerika van de Olympische Spelen London (1945-1948).

²⁵⁴ 'Olympics present big job to London; Austerity Basis' Predicted for 1948 Games--Two Years Needed for Preparations', *The New York Times*, 16 februari 1946.

Figuur 8. Percentage aantal artikelen (relatief) over politiek en sport in Nederland van de Olympische Spelen London (1945-1948).

Figuur 6 laat zien hoe de verdeling tussen Nederland en de Verenigde Staten was betreft de publicatie van bepaalde onderwerpen. Een eerste conclusie die getrokken kan worden is dat in Amerika in verhouding veel meer artikelen over de Olympische Spelen van London verschenen. Ook tijdens de Olympische Spelen was het relatieve verschil tussen Nederland en Amerika groot. In een enkel geval was de aandacht voor dit evenement in Nederland groter dan Amerika, wat dan kwam omdat toen een artikel over de achtergrond van een Nederlandse sporter verscheen.

De pieken betreft politieke onderwerpen zijn in Nederland en Amerika in de onderzoeksperiode gelijktijdig. Deze pieken ontstaan omdat op dat moment wordt geschreven over de economische situatie van de Britse organisatie en de buitensluiting door het IOC van

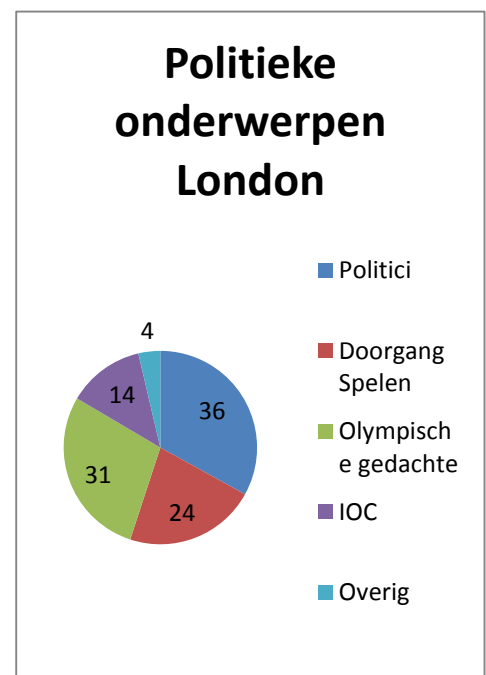
Duitsland en Japan voor dit evenement. De inhoud van de politieke artikelen wordt verder in dit hoofdstuk besproken.

Als figuur 6 vergeleken wordt met het figuur 2 van de Spelen van Berlijn, dan valt gelijk op dat de artikelen over de sport tijdens deze onderzoeksperiode de bovenhand hebben. In deze periodes dat dit niet was, werd vooral geschreven over de slechte economische situatie van de Britten. Uit het figuur blijkt ook dat de aandacht voor politieke onderwerpen in Amerika groter was, want hier werd vooral geschreven over de economische situatie van Engeland. De grote vraag in de Amerikaanse kranten en tijdschriften was of de Spelen wel door konden gaan. In 1947 werd voor de Amerikaanse lezers duidelijk dat een verplaatsing van het evenement niet meer zou gebeuren. Dit kwam omdat het grootste gedeelte van de locaties geregeld waren en dankzij de hulp van Britse militairen.²⁵⁵ In het jaar van de Spelen verschenen in Amerika nog regelmatig artikelen met een politiek onderwerp. Hier werden politici of het IOC besproken.

In een aantal maanden verschenen helemaal geen artikelen over de Olympische Spelen, vandaar dat deze periodes 0 % score zijn. Dit was ook anders in vergelijking met twaalf jaar daarvoor, waar op één maand na, altijd wel een artikel over de Olympische Spelen verscheen. Deze artikelen waren in de meeste gevallen achtergrondverhalen over sporters, andere Spelen en voorbeschouwingen op de Spelen van London.

4.1 Het Amerikaanse beeld

De artikelen met een politiek onderwerp gingen vooral over politici, de doorgang van de Spelen en de Olympische gedachte. Van januari 1945 tot en met december 1948 verschenen in totaal 66 artikelen met een politiek onderwerp in de Amerikaanse onderzoeksbladen over de Spelen van London. Ook hier wordt per categorie uitgelegd welk beeld de lezers kregen aangereikt dankzij deze artikelen.

Figuur 9. Resultaten politieke onderwerpen Amerikaanse artikelen over de Spelen van London in percentage. Totaal 66 artikelen.

²⁵⁵ 'Olympic quarters set', *The New York Times*, 9 mei 1947.

4.1.1 Doorgang Spelen

De doorgang van de Spelen was tijdens dit evenement ook grotendeels een politieke zaak. De doorgang van de Spelen was namelijk een financiële kwestie en de Britse regering en koning waren bezig met het rond krijgen van de begroting. In vergelijking met Berlijn, had het 'doorgang van de Spelen' onderwerp dus meer te maken met de economische situatie van Groot-Brittannië. De benauwde financiële positie van de Britten veroorzaakte in de kranten en tijdschriften voor veel vragen over het doorgaan van deze Spelen.²⁵⁶ Zoals uit de literatuur al naar voren kwam, lag Europa in puin na de Tweede Wereldoorlog. Vooral politici van andere landen vonden dat de Spelen niet naar Groot-Brittannië moesten gaan, want zij vonden dat dit evenement niet ten koste moest gaan van de economie en dat de sporters de beste omstandigheden verdienden.²⁵⁷ In Amerika werd kort gesproken over een verplaatsing van de Spelen, omdat als alternatieve locatie door de Amerikanen werd geopperd voor Los Angeles. Als sportminnend land was dit een mooie gelegenheid weer dit grootse sportevenement te organiseren.²⁵⁸

Ondanks de crisis werd in *The New York Times* geschreven over het grootste aantal landen dat deelnam aan de Spelen.²⁵⁹ Door journalisten werd dan ook gesproken over respect en 'goede Olympische Spelen'.²⁶⁰ Het artikel 'Sports Greats of '48' bevestigde dit beeld ook nog eens, door een volledig artikel over de goede organisatie te publiceren.²⁶¹ De journalisten hadden niets anders dan lof over voor de Britse organisatie en het verloop van de Spelen, waarmee de Amerikanen krediet aan de Britten gaven. Zij organiseerden immers onder moeilijke omstandigheden een groots en succesvol sportevenement. Hiermee was de vraag of de Spelen moesten doorgaan beantwoord. De rol van de Britse koning George VI bij de doorgang van de Spelen wordt verder uitgelegd bij alinea 4.1.4, bij het onderwerp politici.

Door in 1945, 1946 en begin van 1947 veel over de economische crisis te schrijven, kregen de lezers ook bij deze Spelen een politiek beeld aangereikt. Doordat de economie veel invloed had op de organisatie van dit sportevenement, wilden journalisten laten zien dat de Britten wel iets moesten doen. De doorgang van dit evenement was duidelijk een belangrijk punt van discussie.

²⁵⁶ 'The Next Olympic Games', *Time* (25 februari 1946) 24.

²⁵⁷ 'Discussion opens on Olympic plans', *The New York Times*, 24 september 1946.

²⁵⁸ Idem.

²⁵⁹ 'Record 51 nations in Olympic Games', *The New York Times*, 31 oktober 1947.

²⁶⁰ Idem.

²⁶¹ Arthur Daley, 'Sports Greats of '48', *The New York Times*, 12 september 1948.

4.1.2 Olympische gedachte

Artikelen met de 'Olympische gedachte' als onderwerp gingen vooral over het wel of niet uitnodigen van Duitsland. Deze discussie werd een aantal weken besproken in *The New York Times*, waardoor het politieke spel van de Spelen van London voor de lezers duidelijk werd. Het niet uitnodigen van Duitsland en Japan was volgens de auteur van het artikel geen verrassing.²⁶² Aan de ene kant was dat opvallend, omdat door deze actie de grondbeginselen van De Coubertin genegeerd werden. Sport en politiek zouden volgens de Fransman los van elkaar moeten staan. Opvallend dat over de Sovjet-Unie, die zelf besloten niet mee te doen, niet veel geschreven was in deze kranten. De Verenigde Staten waren weliswaar in conflict met de Russen, maar hierover was niets terug te lezen in artikelen over de Olympische Spelen.

In 1946 verscheen een artikel in *The New York Times* over een Engelse criticus die vond dat de Spelen slecht waren voor de sport en de relaties tussen landen.²⁶³ Hij riep al jaren dat de Olympische Spelen de gedachte van De Coubertin niet meer naleefden en hij was daarnaast ook tegen de Spelen omdat Engeland in een economisch moeilijke situatie zat. De kritiek was vooral gericht op de organisatie van alle Olympische Spelen, het zou immers slecht zijn voor de internationale betrekkingen. De onderlinge strijd, zo vond de criticus, zou zorgen voor spanningen tussen verschillende deelnemende landen.

Het niet uitnodigen van Duitsland voor deze Spelen en de berichtgeving daarover, zorgde ervoor dat de lezers een onjuist beeld kregen over de Olympische gedachte. Want als journalisten correct en volledig over dit onderwerp zouden schrijven, dan werd hier een harder oordeel over gegeven. De Spelen moesten los staan van politieke ideeën, maar het bleek dat ook tijdens dit evenement overheden en sportbonden veel invloed op de organisatie hadden.

4.1.3 Het IOC

De voorbeschouwing ging vooral over de opbouw van London en de sporters die mee zouden gaan doen. Het IOC werd alleen besproken in de artikelen over de toewijzing van de organisatie aan de stad London, waarin zij werden genoemd toen zij bekendmaakten dat de

²⁶² 'Germany and Japan are banned as participants in '48 Olympics', *The New York Times*, 24 januari 1947.

²⁶³ Dudley Carew, 'The Case Against the Olympics; An English critic maintains that the games are bad for sport and bad for international relations.', *The New York Times*, 10 maart 1946.

Spelen van 1948 naar London gingen.²⁶⁴ In tegenstelling tot de Spelen van Berlijn, werd het IOC bijna niet bij deze Spelen genoemd en de keuze voor Londen werd ook niet in twijfel genomen. De schrijvers van *The New York Times* voorspelden wel dat de Spelen in het teken zouden komen te staan van bezuinigingen.²⁶⁵ In dit artikel werd gezegd dat het IOC hier rekening mee hield en wist dus van te voren dat deze Spelen qua financiën niet rooskleuring zouden zijn.

Het IOC werd door de journalisten in de meeste gevallen alleen genoemd bij naam, zonder dat hier een oordeel over werd gegeven. Lezers kregen, ten opzichte van de Spelen van Berlijn, een beperkt beeld van deze organisatie. Aan de ene kant was dit logisch, want het IOC hoefde nergens in te grijpen. Aan de andere kant was het in eerste instantie wel diezelfde organisatie die de Spelen aan een armlastig Londen toewees. Hier werd door de journalisten niet kritisch naar gekeken, zodat de lezers ook over het IOC een positief beeld kregen aangereikt.

4.1.4 Politici

Bij de besprekingen over de organisatie van de Spelen van 1948, kreeg de Engelse koning een hoofdrol van de schrijvers omdat hij hard aan het lobbyen was voor zijn stad Londen. Uit de literatuur bleek dat de koning George VI zijn best deed de Spelen naar zijn land te halen en in de Amerikaanse kranten en tijdschriften werd dit beeld bevestigd. De Olympische Spelen moesten zijn koningschap namelijk nog enigszins glans geven. In de artikelen werd niets gezegd over zijn drijfveer, wel dat de koning belangrijk was voor de Britten bij het binnenhalen van dit sportevenement.²⁶⁶ Vlak voor de Spelen werd dit herhaald en werd ook gezegd dat hij dit evenement mocht openen.²⁶⁷ De koning was voor *The New York Times* op een positieve manier een van de belangrijkste politici tijdens dit evenement, omdat hij een grote rol had in het binnenhalen van de Spelen.

In artikelen die verschenen aan het begin 1947 werd duidelijk dat Duitsland en Japan niet welkom waren op de Spelen van Londen.²⁶⁸ Als veroorzakers van de Tweede Wereldoorlog kregen deze landen geen uitnodiging van de Britse organisatie. In dit artikel werd ook gezegd dat landen als Italië hoogstwaarschijnlijk wel een uitnodiging kregen.

²⁶⁴ 'London is likely as Olympic site', *The New York Times*, 21 augustus 1945.

²⁶⁵ 'Olympics present big job to London', *The New York Times*, 16 februari 1946.

²⁶⁶ 'Report Olympics in 1948', *The New York Times*, 15 augustus 1945.

²⁶⁷ 'King to open Olympics', *The New York Times*, 31 december 1946.

²⁶⁸ 'Germany and Japan Are Banned As Participants in '48 Olympics', *The New York Times*, 24 januari 1947.

Het beeld over de politici was positiever dan tijdens de Spelen van London. Hier werd ook duidelijk dat de sport het belangrijkste was. De politiek was tijdens dit evenement niet zodanig op de voorgrond waardoor hierover geschreven moest worden. Eén man, George VI was voor de journalisten tijdens deze Spelen de belangrijkste man. In tegenstelling tot Hitler, werd over deze Britse koning wel positief geschreven. Dit nam niet weg dat uiteindelijk George VI een zelfde soort rol als Hitler op zich nam. Een groot verschil was de manier waarop over de koning werd geschreven, de lezers kregen namelijk geen negatieve beelden aangereikt.

4.1.5 Overig met politieke insteek

In de Amerikaanse bladen werd niet veel geschreven over de openingsceremonie. Waar tijdens de Spelen van Berlijn redelijk wat over dit moment werd geschreven, bleef dit bij de Spelen van London uit. Dit kan zijn omdat deze in 1948 minder uitgebreid waren dan in 1936. Wel werd kort verteld dat lord Burghley de Spelen opende en wat hij in zijn toespraak zei. Hij sprak de woorden: 'In 1945, aan het einde van een wereldwijd gevecht, zijn veel instituties en organisaties verzwakt en alleen de sterkste landen hebben het overleefd'.²⁶⁹ In de toespraak werd verwezen naar de Tweede Wereldoorlog. Hierover werd gezegd dat alleen de sterkste landen bij deze openingsceremonie aanwezig waren. Dit artikel laat zien dat deze Spelen een succes zouden worden, want er waren immers 83,000 toeschouwers bij de openingsceremonie.²⁷⁰ De journalist liet hiermee zien dat meerdere landen niet verslagen waren na de Tweede Wereldoorlog en dat er hoop was op betere tijden.

4.1.6 De sport

In vergelijking met de Spelen van Berlijn, was de aandacht veel meer gericht op de sporters. Tijdens de voorbeschouwing werden de menselijke kanten van de sporters besproken, veel meer dan twaalf jaar daarvoor.²⁷¹ In de kranten werd over het succes van de Amerikanen veel geschreven.²⁷² Dat grote concurrenten van de Amerikanen zoals Duitsland en de Sovjet-Unie niet aanwezig waren, werd in dit artikel niet gezegd. In *Time* werd alleen gesproken over de

²⁶⁹ '83,000 at Olympics', *The New York Times*, 8 augustus 1948.

²⁷⁰ Idem.

²⁷¹ 'Off the mark', *Time* (9 augustus 1948) 12.

²⁷² 'U.S. outstanding with 38 victories; Swedish Olympians Next With 17 Top Places, Hungarians Third With 10 at London', *The New York Times*, 15 augustus 1948.

sterke Amerikaanse ploeg die deel zou nemen.²⁷³ In de artikelen ging het vooral over de Amerikaanse resultaten en atleten uit andere landen werden minder besproken. Koppen als 'Sports supremacy of the U.S. maintained in surprising year' bevestigden dit beeld in de terugblik op het sportjaar van de Amerikanen.²⁷⁴ Deze terugblik was niet alleen in de kranten te zien, ook *Time* liet zien dat de Amerikaanse atleten goede zaken hadden gedaan op de diverse onderdelen in London.²⁷⁵ In de voorbereiding op deze Spelen verscheen een artikel over de vrouwen in de sport.²⁷⁶ Hierin werd verteld welke Amerikaanse vrouwen deel zouden nemen aan de Olympische Spelen van London. Het was een informatief artikel. Achteraf werd niet teruggeblikt op dit artikel en de resultaten van de dames tijdens de Spelen.

Tijdens de Spelen verschenen, net als in 1936, veel artikelen over de resultaten van de diverse onderdelen. De aandacht in de Amerikaanse bladen was weer gericht op de sporters uit eigen land. Toch erkende de Amerikanen de Nederlandse Fanny Blankers-Koen als ster van deze Spelen.²⁷⁷ Zij waren blij dat de sprintster een toer door Amerika zou gaan doen. Dat London ondanks de slechte economische situatie toch de Spelen wilden organiseren, zorgde voor veel respect bij de Amerikanen. In het artikel 'Sports Greats of '48' werd niets anders dan lof gezongen over de Britse organisatie en het verloop van de Spelen.²⁷⁸ Hier werd zelfs gezegd dat deze Spelen beter waren dan die van Berlijn.²⁷⁹ Tijdens diverse onderdelen werd door de Amerikaanse journalisten ook gezegd dat het stadion uitverkocht was met 83,000 toeschouwers.²⁸⁰

4.2 Beeld Nederland

De resultaten van het beeld van Olympische Spelen van London in de Nederlandse bladen zijn vergelijkbaar met die van Amerika. De aandacht voor de sport was veel groter en politieke onderwerpen waren bijna niet meer te zien. In tegenstelling tot de artikelen uit de periode van 1933 tot en met 1936, waren de artikelen

²⁷³ Allison Danzig, 'Olympians to get conduct reward', *The New York Times*, 12 september 1948.

²⁷⁴ John Drebing, 'Sports supremacy of U.S. maintained in surprising year', *The New York Times*, 12 september 1948.

²⁷⁵ 'The golden boys', *Time* (28 augustus 1948).

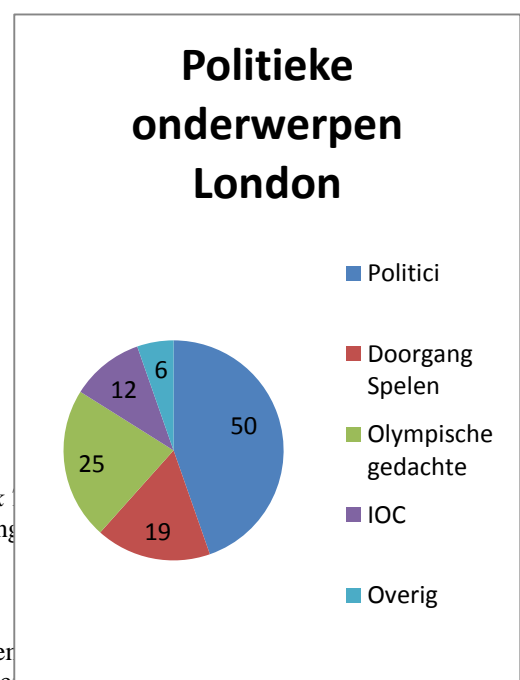
²⁷⁶ 'Women in sport', *The New York Times*, 12 januari 1947.

²⁷⁷ 'Dutch track star to make U.S. tour', *The New York Times*, 29 december 1947.

²⁷⁸ Arthur Daley, 'Sports Greats of '48', *The New York Times*, 12 september 1948.

²⁷⁹ Idem.

²⁸⁰ '83,000 at Olympics', *The New York Times*, 8 augustus 1948.

Figuur 10. Verdeling resultaten Nederlands beeld politieke onderwerpen Spelen London in percentage. Totaal 16 artikelen.

iets langer waardoor deze meer informatie bevatten en de lezer een uitgebreider beeld kreeg aangereikt.

4.2.1 Doorgang Spelen

In de Nederlandse kranten en tijdschriften was de aandacht voor de economische situatie van Engeland in beperkte mate aanwezig. In het artikel over de bekendmaking van London werd geschreven dat de Britten het misschien lastig zouden krijgen met de organisatie.²⁸¹ In Nederland werd, in vergelijking met Amerika, anders geschreven over de economische situatie van de Britten omdat Nederland na de Tweede Wereldoorlog dezelfde problemen had. Zo werd bijvoorbeeld in de Nederlandse bladen niet gesproken over een mogelijke verplaatsing van het evenement naar Amerika. Waar de Amerikanen in het begin nog twijfelden aan de keuze voor London, was dit in de Nederlandse kranten niet terug te lezen.

Mocht er over de politiek geschreven worden, dan waren er twee grote onderwerpen te vinden: uitsluiting van Duitsland en de economische situatie van Engeland met als gevolg de bemoeienissen van politici op de organisatie van de Spelen. De moeilijke economische situatie werd besproken tot en met de openingsceremonie van de Spelen, maar daarna was het onderwerp niet terug te zien. De laatste weken voor de Spelen werd door journalisten vooral gesproken over het 'Engeland dat het economisch lastig had met de organisatie'.²⁸² Veel meer woorden werden hier door de Nederlandse journalisten niet over geschreven.

De economische crisis was ook in de Nederlandse kranten en tijdschriften een minder frequent onderwerp dan in Amerika. De lezers kregen wel te lezen over de financiële situatie van de Britten, maar hier werd vooral informatief over geschreven. Een reden hiervoor kan zijn dat Nederland ook in een economische crisis zat en ons land zelf niet al te veel negatieve berichten wilden publiceren.

4.2.2 Olympische gedachte

De uitsluiting van Duitsland en Japan werd besproken in de Nederlandse kranten.²⁸³ Hier werd echter alleen over gezegd dat deze landen niet mee mochten doen. Een verklaring voor deze buitensluiting werd niet gegeven. In tegenstelling tot de Amerikaanse artikelen, werd

²⁸¹ 'Olympisch Nieuws, Spelen naar London', *Algemeen Handelsblad*, 21 augustus 1945.

²⁸² 'De 14^e Olympische Spelen', *Panorama* (20 augustus 1948) 16.

²⁸³ 'Olympisch Nieuws', *Algemeen Handelsblad*, 4 maart 1947.

tijdens de Spelen wel gezegd dat de Duitsers niet aanwezig waren.²⁸⁴ Hier werd echter ook niet verder op ingegaan. Net als in Amerika, werd de Olympische gedachte niet betrokken bij deze uitsluiting en leek het erop dat deze buitensluiting door de journalisten als vanzelfsprekend werd gezien. Doordat de journalisten vonden dat de buitensluiting logisch was, werd dit beeld voor de lezers als niet-politiek aangereikt.

Een groot debat over gelijkheid van de sporters verscheen in de Nederlandse kranten en tijdschriften niet. Daarnaast werd een vergelijking met de Spelen van Berlijn niet gemaakt. Dit is opvallend omdat juist bij deze Spelen de gelijkheid van behandeling afwezig was. Dit kan zo zijn opgeschreven omdat aan de ene kant kan dit niet alle landen in London aanwezig waren, waardoor er geen sprake was van een echte gelijke strijd. Aan de andere kant was de sport in 1948 belangrijk. Ongelijkheid werd niet besproken, want het leek erop dat de journalisten er van uitgingen dat iedereen gelijke kansen kreeg op deze Spelen. Dit werd niet expliciet besproken door de journalisten. Tevens werd in dit artikel gezegd dat de Britse atleet Don Finlay tijdens de openingsceremonie verwees naar de Olympische gedachte.²⁸⁵ Hij legde namens alle sporters de Olympische eed af, waarin hij zei dat de atleten in ridderlijke strijd zouden deelnemen en dat zij de Olympische regels zouden naleven.²⁸⁶

In tegenstelling tot de Spelen van Berlijn, werd in de Nederlandse bladen wel over de Olympische gedachte geschreven. Dit kwam meer omdat Duitsland en Japan geen uitnodiging voor deze Spelen kregen. De artikelen waren over het algemeen informatief, maar de lezers kregen wel meer te lezen over de ideeën van De Coubertin. De buitensluiting van Japan en Duitsland werd echter wel genoemd, waardoor de lezers zelf een oordeel hierover konden vellen.

4.2.3 Het IOC

Ook in Nederland werd het IOC besproken bij de toewijzing van de Spelen aan London. Zonder al te diep in te gaan op de keuze voor London, werd door de journalisten goedkeurend gereageerd op de keuze voor London.²⁸⁷ Verder werd niets geschreven over deze organisatie. Tijdens de Spelen werd het IOC zelfs helemaal niet meer genoemd, het was de organisatie van de Britten die alle lof toegeschreven kreeg. De rol van deze organisatie was daarom beperkt tot het maken van de keuze voor London. Daarnaast had het IOC een veel kleinere rol

²⁸⁴ 'De 14^e Olympische Spelen', *Panorama* (20 augustus 1948) 16.

²⁸⁵ 'Olympisch Nieuws', *Algemeen Handelsblad*, 4 maart 1947.

²⁸⁶ *Idem*.

²⁸⁷ *Algemeen Handelsblad*, 1 september 1945.

dan tijdens de Spelen van Berlijn, waardoor er minder over deze organisatie viel te schrijven. Waar Hitler in 1936 afspraken moest maken met de voorzitter van het IOC, kreeg de Britse organisatie niet op die manier te maken met het comité. Zelfs niet toen duidelijk werd dat de economische crisis veel invloed zou hebben op de voorbereidingen van de Spelen. In de Nederlandse onderzoeksbladen bleven de artikelen over het IOC daarom beperkt. Wel werd kort stil gestaan bij het 50 jarige bestaan van de Olympische organisatie en bij de oprichter De Coubertin.²⁸⁸

Over het IOC kreeg het Nederlandse publiek een beperkt beeld aangereikt. In de kranten en tijdschriften werd alleen gesproken over deze organisatie tijdens en na de bekendmaking van London als organisator van de Spelen van 1948, waarna de informatie verstreking over het IOC verdween.

4.2.4 Politici

Het grootste gedeelte van de politieke artikelen ging over politici. Deze mensen werden echter vooral in het debat over de economische situatie van London genoemd. De politici en hun ideeën werden niet specifiek bij naam genoemd, maar de lezers konden wel lezen dat over de Spelen werd gedebatteerd. De artikelen waren, net als in 1936, niet heel lang. Veel politici werden alleen bij naam genoemd, waardoor voor de lezers wel duidelijk was wie zich bemoeiden met de organisatie van de Olympische Spelen van London en wie aanwezig waren bij de diverse sportevenementen.²⁸⁹ Zo werd bijvoorbeeld tijdens de Spelen prins Bernhard genoemd, vanwege zijn aanwezigheid bij diverse onderdelen. In dit artikel werd gezegd dat de prins aan het genieten was van diverse sportieve hoogtepunten.²⁹⁰ Hij werd als gewone supporter neergezet. Omdat hij een prins was, kreeg hij deze extra aandacht. Een verwijzing naar politieke onderwerpen, zoals de Tweede Wereldoorlog, werd bij het artikel over Bernard niet gemaakt.

De Engelse koning werd net als in de Amerikaanse bladen besproken vanwege zijn rol de Spelen naar London te halen. Hij werd genoemd in het artikel waarin besloten werd dat de Spelen naar London zouden gaan, want hij werd door de journalisten als grote man achter de lobby voor deze stad gezien.²⁹¹ Tijdens de Spelen werd ook kort gezegd dat koning George VI

²⁸⁸ 'Het 50 jarige bestaan van het I.O.C.', *Algemeen Handelsblad*, 19 juni 1944.

²⁸⁹ 'Olympisch Nieuws, resultaten', *Algemeen Handelsblad*, 17 augustus 1947.

²⁹⁰ 'De 14^e Olympische Spelen', *Panorama* (20 augustus 1948) 16.

²⁹¹ 'Olympisch Nieuws', *Algemeen Handelsblad*, 17 juli 1948.

zijn best had gedaan en dat de Spelen tot dat moment goed verliepen.²⁹² In dit artikel werd ook vermeld dat de Spelen door de koning werd geopend, net als koning George VI dat deed in 1908. De rol van de Britse koning, ook inhoudelijk, werd minder beschreven dan in de Amerikaanse bladen. De artikelen waren kort van stof en daarmee ook weinig informatief.

De politieke rol van de Britse koning werd niet expliciet genoemd, maar de lezers kregen het beeld wel aangereikt. Doordat George VI in veel artikelen werd genoemd, werd hij automatisch een belangrijk persoon bij dit evenement. Vooral het feit dat hij deze Spelen wilde gebruiken om zijn eigen regeer periode glans te geven en het volk iets positiefs te geven, maakte zijn aanwezigheid politiek. In principe deed hij hetzelfde als Hitler, alleen werd deze vergelijking door de journalisten niet gemaakt. Net als in de Amerikaanse artikelen werd in Nederland niets gezegd over de drijfveer van de koning, waardoor de inhoud van de artikelen grotendeels hetzelfde was.

4.2.5 Overig met politieke insteek

De politieke artikelen in de categorie overig van de Spelen van London gingen over de vergelijking met de Spelen van Berlijn die gemaakt werd door de Britse koning George VI. Met name de ingetogen, sobere openingsceremonie werd geroemd ten opzichte van de overdreven Duitse versie.²⁹³ In een artikel dat verscheen in *Panorama* werd kort een sneer gegeven naar de Duitsers en de manier van propaganda voeren van de nazi's. Hierin werd gezegd dat deze openingsceremonie veel beter was, mede omdat de propaganda niet aanwezig was. De openingsceremonie van de Britten was volgens de schrijver van het artikel er een zoals die altijd zou moeten zijn.²⁹⁴ Hier werd ook gesproken over de grote publieke belangstelling voor de opening van deze Spelen. Hierdoor kregen de lezers het beeld dat, desondanks de moeilijke economische periode, er toch veel publieke belangstelling voor dit evenement was. In Nederland werd tijdens de Spelen geschreven dat de organisatie van London beter was dan die van Berlijn, waardoor hier ook een vorm van kritiek op de Spelen van 1936 te lezen was. De Spelen van Berlijn werden in dit artikel door de journalist zelfs een klein beetje afgekraakt, want de propaganda was volgens de schrijver te veel en de organisatie van London vond hij veel beter.²⁹⁵ Dit was echter wel de enige keer dat de vergelijking tussen de Spelen van Berlijn en London in de Nederlandse artikelen werd gemaakt.

²⁹² 'De 14^e Olympische Spelen', *Panorama* (20 augustus 1948) 16.

²⁹³ 'De 14^e Olympische Spelen', *Panorama* (20 augustus 1948) 19.

²⁹⁴ Idem.

²⁹⁵ 'De 14^e Olympische Spelen', *Panorama* (20 augustus 1948) 16.

In Nederland, in tegenstelling tot Amerika, werd de vergelijking tussen de Spelen van Berlijn en London wel gemaakt. De vergelijking had ik echter wel vaker verwacht in de artikelen, zeker omdat de Spelen van Berlijn achteraf bij veel historici bijgebleven waren vanwege de rol van Hitler. Met de Tweede Wereldoorlog die recent was afgelopen, waren er genoeg gebeurtenissen en verwijten die gemaakt konden worden door de auteurs. In de artikelen was hierover echter vrij weinig terug te lezen, want het leek alsof de positieve berichtgeving de boventoon moest voeren. Deze artikelen bevestigen dat de Spelen de lezers moesten helpen bij het vergeten van de oorlog.

4.2.6 De sport

De sportartikelen verschenen regelmatig in de Nederlandse bladen en dit beeld was grotendeels hetzelfde als in de Amerikaanse bladen. De Nederlandse redacteurs vonden de voorbereiding en de sporters van deze Spelen het belangrijkste en in sommige gevallen werden de voorbereidingen van de organisatie en de sporters in één artikel genoemd.²⁹⁶ In de sportartikelen werd niet heel anders geschreven over de sporters dan in 1936, iedereen werd op gelijke manier behandeld. De vergelijking met de Spelen van Berlijn op het gebied van sport werd alleen gemaakt over het aantal medailles van de Nederlandse atleten.²⁹⁷ Hier werd door de journalisten geen oordeel over gegeven, er werd alleen informerend geschreven over dit verschil. Vlak voor de Spelen verscheen nog een artikel waarin de Nederlandse deelnemers werden getoond aan de lezers.²⁹⁸ Per onderdeel werd beschreven wie deel zouden nemen. Geen enkele Nederlandse sporter kreeg voor de Spelen een apart artikel waarin verteld werd over zijn of haar sportprestaties. Na de Spelen verscheen, net als in Amerika, een artikel volledig gewijd aan Fanny Blankers-Koen.²⁹⁹ Hierin werd verteld over de huldiging in Nederland die voor haar was georganiseerd. Dit artikel liet zien hoe trots de redacteurs waren op de sportieve prestatie van Blankers-Koen.

De artikelen tijdens en na de Spelen gaven in grote lijnen weer hoe dit evenement verliep. De resultaten werden op dezelfde manier besproken als tijdens de Spelen van Berlijn. Tijdens de Spelen verschenen elke dag artikelen met de resultaten van de dag daarvoor en over de winnaars werd door de journalisten positief geschreven. Wat wel anders was dan tijdens de Spelen van Berlijn was dat er meer achtergrondverhalen over sporters verschenen.

²⁹⁶ 'Olympisch Nieuws', *Algemeen Handelsblad*, 4 augustus 1948.

²⁹⁷ 'Olympisch Nieuws', *Algemeen Handelsblad*, 4 augustus 1948.

²⁹⁸ 'Nederlandse ploegen voor London', *Algemeen Handelsblad*, 12 juli 1948.

²⁹⁹ 'De Olympische Spelen', *Panorama* (27 augustus 1948) 16.

Zo werd bijvoorbeeld het Peruviaanse voetbalteam besproken. Deze ploeg was het niet eens met een scheidsrechterlijke beslissing en de lezers konden zien dat zelfs in Peru mensen het niet eens waren met een beslissing.³⁰⁰ Na de Spelen verscheen ook een artikel met een terugblik op het verloop van dit evenement.³⁰¹ Een reden voor de uitgebreide versie komt door het resultaat van Fanny Blankers-Koen. Zij won drie gouden medailles voor Nederland, wat haar volgens diverse journalisten tot ster van deze Spelen maakte.³⁰² De Nederlandse journalisten waren trots op het feit dat zij succesvol was tijdens deze Spelen.

4.3 Conclusie

Dit hoofdstuk beantwoordt de deelvraag: Welk beeld, zowel politiek als sport, van de Spelen van Berlijn kregen de lezers uit Amerika en Nederland in de artikelen aangereikt? Het politieke beeld van de Olympische Spelen van London in de kranten en tijdschriften was totaal anders dan deze van de Spelen van Berlijn. Zonder politieke tegenstanders en betogers konden deze Spelen in het teken staan van de sporters, wat ook terug te zien was in de kranten en tijdschriften.

De politieke artikelen verschenen, in vergelijking met de Spelen van Berlijn, minder frequent en over een beperkt aantal onderwerpen. Uit het onderzoek naar de literatuur werd de verwachting geschept dat de economische crisis en de rol van koning George VI de belangrijkste onderwerpen tijdens dit evenement zouden worden. De aandacht voor artikelen uit de categorie politiek was in Amerika en Nederland echter vooral gericht op de politici, waar met name koning George VI in veel artikelen werd genoemd, maar inhoudelijk werd hij bijna niet besproken. De economische crisis was weldegelijk belangrijk, maar niet zo groots als dat ik vooraf verwacht had. George VI was de grote initiator achter de organisatie van London en werd daarom door de journalisten neergezet als belangrijkste man van deze Spelen. Het werd voor de lezers in Amerika en Nederland niet direct duidelijk dat koning George VI deze Spelen wilde gebruiken om zijn land weer wat positiefs te geven, terwijl dit volgens de literatuur wel zijn bedoeling was. De motieven van de koning werden in Amerika en Nederland in de kranten en tijdschriften echter niet uitgebreid behandeld, waardoor de lezers dit beeld niet kregen aangereikt.

³⁰⁰ Idem.

³⁰¹ 'Fanny bedankt Nederland', *Algemeen Handelsblad*, 20 augustus 1948.

³⁰² 'De Olympische Spelen', *Panorama* (27 augustus 1948) 16.

In zowel Nederland als Amerika was de aandacht grotendeels gevestigd op de sport, met name de resultaten en achtergrond verhalen van sporters. Fanny Blankers-Koen was volgens de literatuur een van de belangrijkste sporters tijdens de Spelen van London. In beide landen werd na de Spelen extra aandacht geschonken aan de Nederlandse Olympisch kampioen, want zij was immers de grote ster met haar vier gewonnen gouden medailles. Ook bij de politieke onderwerpen waren overeenkomsten te vinden. Een opvallend punt was de stilte over de Spelen van Berlijn. In de artikelen in zowel Amerika als Nederland werd, op een enkele keer na, geen vergelijking tussen de Spelen van Berlijn en London gemaakt. De enige keer dat dit door een journalist werd gedaan was op het gebied van vergelijking van medailles. In de Nederlandse en Amerikaanse kranten en tijdschriften werd wel kort stil gestaan bij een vergelijking met de openingsceremonie van beide Spelen. In beide landen werd gezegd dat de Britten dit beter voor elkaar hadden, omdat de politieke propaganda niet te zien was bij de opening van de Spelen van London. De stilte over de Spelen van Berlijn is mogelijk te verklaren omdat dat de kranten en tijdschriften vooral positieve verhalen wilden vertellen, wat onder andere te zien was aan de positieve manier waarop over de sporters werd geschreven. Een andere opvallende stilte was de buitensluiting van Japan en Duitsland, want in zowel Nederland als de Verenigde Staten verschenen maar twee artikelen over dit onderwerp. Hierin was de strekking hetzelfde; de journalisten vonden het terecht dat deze landen geen uitnodiging kregen, zonder een verdere uitleg. Dit kan komen omdat de buitensluiting als iets gewoons werd gezien waardoor dit punt door de lezers van toentertijd niet als politiek kon worden gezien. Tot slot werd over vernieuwingen bij deze Spelen bijna niet geschreven. Uit de literatuur bleek dat Hampton beweerde dat tijdens dit evenement voldoende vernieuwingen op het gebied van technologie aanwezig waren, maar in de kranten en tijdschriften was dit echter niet terug te lezen.

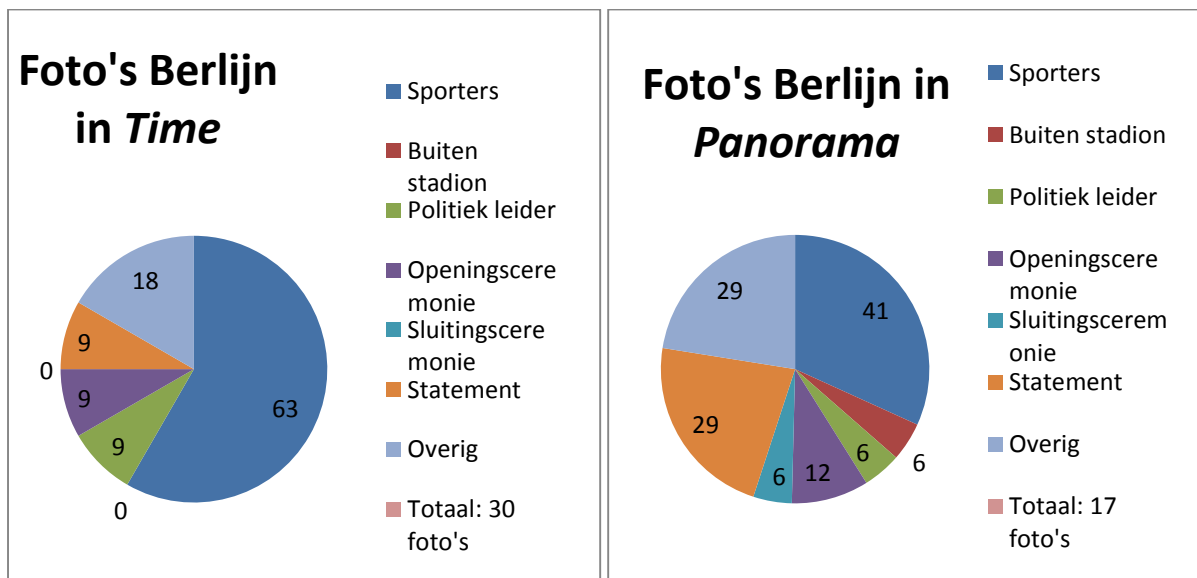
Een significant verschil tussen het beeld dat de lezers in Amerika en Nederland kregen aangereikt was niet aanwezig. Het enige verschil was alleen de hoeveelheid artikelen die de lezers aangereikt kregen. In Amerika verschenen meer artikelen dan in Nederland, wat kan komen omdat de Amerikanen kritischer keken naar de organisatie en omdat zij sport belangrijker vinden. Uit de literatuur bleek dat in Nederland de overheid en bevolking vooral bezig was met de nasleep van de oorlog en de opbouw van het land. De positieve verhalen in de Nederlandse kranten en tijdschriften kan mogelijk worden verklaard omdat de sport kan helpen bij het verwerken van de oorlog.

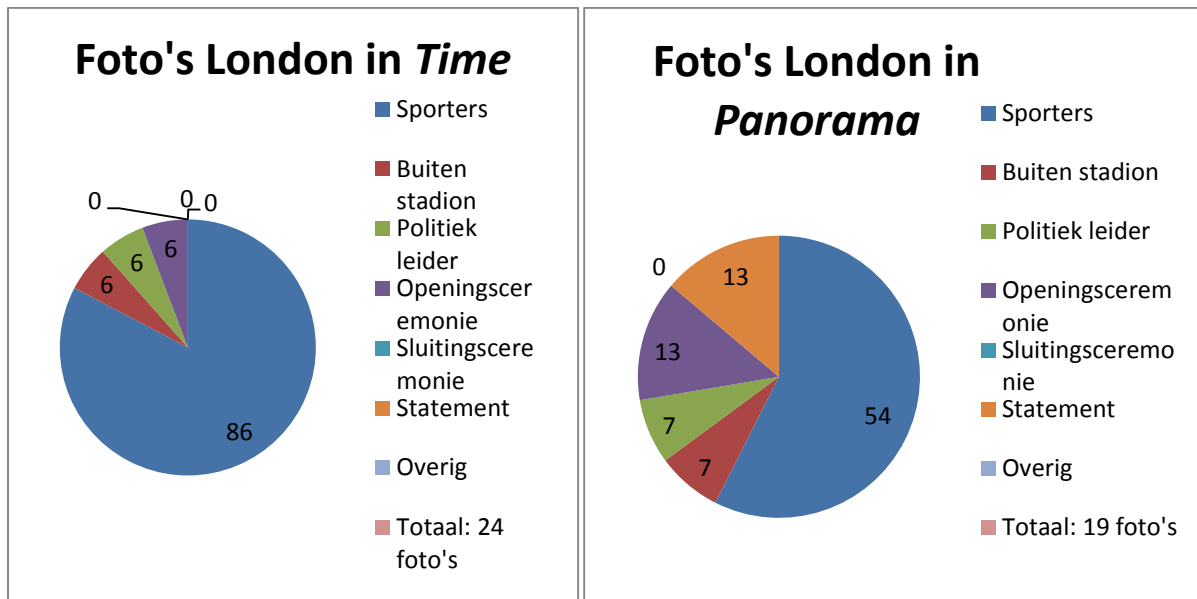
Net als in 1936, was een groot verschil tussen Amerika en Nederland de manier van schrijven over de Olympische Spelen. De artikelen in Nederland waren opnieuw korter van stof, waardoor de lezers een minder compleet beeld van dit evenement kregen. Tijdens de Spelen van London stonden nu logischerwijs ook de sporters centraal. In vergelijking met twaalf jaar daarvoor was het verschil dat er meer artikelen over sporters verschenen.

De lezers in Nederland en Amerika kregen vooral een positief beeld van de Spelen in London en de organisatie aangereikt. Dat neemt echter niet weg dat ook de politieke kant van dit evenement besproken werd in de Nederlandse en Amerikaanse kranten en tijdschriften. De economische crisis was, zeker na de bekendmaking dat London de Spelen mocht organiseren, wel een groot onderwerp in de kranten en tijdschriften. Maar in het jaar van de Spelen waren deze artikelen ook verdwenen. De rol van koning George VI werd in Amerika en Nederland besproken, de lezers kregen ook over hem vooral een positief beeld aangereikt. Politieke kanten zoals de economische situatie tijdens de Spelen en de buitensluiting van Duitsland en Japan werden in Amerika en Nederland bijna niet besproken. Het belangrijkste beeld dat de lezers van deze Spelen kregen aangereikt was dat van de sport.

5. Fotoanalyse

Foto's geven op andere manier dan de artikelen het beeld van de Olympische Spelen weer, mede omdat deze afbeeldingen vooral tijdens de Spelen in de onderzoeksbladen verschenen. In de aanloop naar de Spelen verschenen bijna geen afbeeldingen, waardoor de lezers voor dit evenement plaatsvond geen beeld van de stad te zien kregen. Daarnaast laten foto's tijdens Olympische Spelen vaak een ander beeld zien, andere onderwerpen zien dan de geschreven artikelen, waardoor de lezers mogelijk een ander beeld aangereikt krijgen. Een fotoanalyse is belangrijk omdat een foto meer kan laten zien dan teksten. Een gezegde is dan ook: 'een foto zegt meer dan duizend woorden'. Foto's kunnen artikelen ondersteunen, of juist een compleet ander beeld weergeven. Welk beeld kregen de lezers door middel van deze afbeeldingen aangereikt? Eerst wordt kort uitgelegd welk totaalbeeld de lezers van de Spelen aangereikt kregen. Vervolgens worden enkele opvallende foto's geanalyseerd.

Grafieken. Onderwerpen foto's Olympische Spelen in *Time* en *Panorama* (1933-1936 en 1945-1948) in percentages. Het aantal foto's dat is geanalyseerd staat in de grafiek.

De categorieën zijn gekozen op basis van wat gevonden is in de publicatiestijfschriften en kranten en de literatuur. De uitleg van de categorieën staat beschreven in hoofdstuk 2. In de grafieken hierboven zijn de resultaten terug te zien. In elke periode is sport het belangrijkste onderwerp. Bij de Spelen van Berlijn zijn op enkele afbeeldingen politieke zaken te zien, zoals de Hitlergroet en Nazivlaggen. Tijdens de Spelen van London zijn politieke zaken op de foto's in de kranten en tijdschriften bijna niet meer terug te zien zijn.

Uit de grafieken blijkt dat tijdens de Spelen van London de aandacht voor de sporters flink gegroeid is ten opzichte van de Spelen van Berlijn. In zowel Amerika als Nederland zijn de sporters in 1948 het belangrijkste onderwerp. Tijdens de Spelen van Berlijn hadden de afbeeldingen met sporters ook al de meerderheid, allen het grote verschil tussen beide jaren is hoe de mensen op de foto's zijn afgebeeld.

De foto's uit Amerika en Nederland komen redelijk overeen, dat wil zeggen dat de aandacht voor verschillende onderwerpen gelijkwaardig is. Vandaar dat gekozen is om foto's van 1936 te vergelijken met 1948. Om de vergelijkingen zo goed mogelijk te maken, komen de afbeeldingen uit hetzelfde tijdschrift. De foto's zijn, op basis van de literatuur, nauwkeurig gekozen. Elke fotoanalyse laat verschillende momenten tijdens de Spelen zien, zodat een volledig beeld kan worden gecreëerd. Dit laat tevens op een andere manier de Olympische Spelen laat zien. Waar bij de teksten veel inlevingsvermogen van de lezers wordt gevraagd, laten afbeeldingen directe beelden van de Olympische Spelen zien.

Als eerste worden foto's van de openingsceremonie vergeleken. Tijdens dit moment presenteert het organiserende land zich aan de buitenwereld, waardoor dit een moment is het beeld van deze Spelen te analyseren. Dit is tevens een groot feestelijkheid van de Spelen, waar altijd veel media-aandacht voor is.³⁰³ Vervolgens worden foto's van sporters op het podium vergeleken. Een groot deel van de afbeeldingen in de tijdschriften ging over de sporters en over medaillewinnaars wordt vaak veel geschreven. Vandaar dat naar deze foto's wordt gekeken. Het kan zijn dat de redacteurs met dit soort foto's iets willen zeggen over het beeld van de Spelen.³⁰⁴ Tot slot worden afbeeldingen van buiten het stadion, dus in de stad, vergeleken met elkaar. Niet alleen in het stadion presenteerde een land zichzelf, ook buiten het stadion was dit het geval. Waar bij de Spelen van Berlijn uit de literatuur naar voren kwam dat Hitler de stad vol hing met propaganda, wordt gekeken in hoeverre dit terug te zien is in de tijdschriften. In London waren veel gebouwen in bruikleen genomen omdat het land te maken had met economische problemen. Vandaar dat wordt gekeken of dit terug te zien was bij de foto's over dit evenement en dat de lezers zodoende dit beeld ook mee kregen. De foto's zijn ook geplaatst in de bijlage.

5.1 Openingsceremonie

De eerste twee foto's van deze analyse komen uit het Nederlandse blad *Panorama*. Er is gekozen voor foto's van de openingsceremonie omdat dit het eerste moment is waarop een organisatie zich wil presenteren aan de buitenwereld. De eerste van deze foto's die wordt geanalyseerd is genomen tijdens de Spelen van Berlijn.³⁰⁵ Op deze beeltenis, genomen tijdens de openingsceremonie, is te zien hoe het stadion er van boven uit zag, zodat de lezer een goed overzicht krijgt van het geheel. Hierdoor is op de foto een groot deel van het publiek, weliswaar anoniem, te zien en ook de grootsheid van het stadion. Het overgrote deel van deze mensen deden de Hitlergroet naar de binnenkomende sporters. Op de foto staat Hitler op het podium, zoals ook in het bijschrift vermeld. Naast de vlag die het binnenkomende land droeg, waren geen andere vlaggen in het stadion te zien. De foto van Berlijn laat de grootsheid van het stadion en de organisatoren zien. Daarnaast wordt een anoniem beeld van deze openingsceremonie weergegeven, waardoor de foto het beeld schept van een militaire parade.

³⁰³ A. Tomlinson, 'Olympic spectacle: opening ceremonies and some paradoxes of globalization', *Media, Culture & Society* (1996) 583-602, aldaar 584.

³⁰⁴ Christopher King, 'Media Portrayals of Male and Female Athletes A Text and Picture Analysis of British National Newspaper Coverage of the Olympic Games since 1948', *International Review for the Sociology of Sport* (2007) 187-199, aldaar 187.

³⁰⁵ 'De Olympische Spelen', *Panorama* (13 augustus 1936) 18.

Dit militaire beeld komt mede omdat op de foto geen enkel persoon duidelijk te herkennen is. Het publiek verwelkomt de binnenkomende sporters met de Hitlergroet, waarmee voor de lezers de politieke kanten van deze Spelen te zien waren. In de literatuur kwam naar voren dat deze Spelen de macht van de nazi's moesten laten zien en dat was ook terug te zien in deze afbeelding. Het verhaal van de macht van Hitler was een belangrijk onderwerp voor journalisten en het leek daarom dat dit de reden was dat de sporters op deze foto niet te zien waren. In de literatuur werd gesproken over een grootse opening van de Spelen. Hitler wilde volgens historici met de Spelen zijn macht aan de wereld laten zien en de openingsceremonie leek hiervoor het perfecte moment. Deze foto is ook te zien in *Time*.³⁰⁶

De foto van London was van een andere positie in het stadion genomen.³⁰⁷ De afbeelding is genomen op ooghoogte, waardoor de lezer de sporter, die centraal op de foto staat, goed kan herkennen. Dit zorgt tevens ervoor dat de lezer een overzichtelijk beeld krijgen wat zich in het stadion afspeelde en hoe de sfeer daar was. Daarnaast zijn de mensen van het IOC naast de baan ook te herkennen, waardoor deze foto voor herkenbaarheid bij de lezers zou kunnen zorgen. Deze beeltenis is gericht op de Olympische vlam die werd gedragen door een sporter. Bovenin het stadion is een groot bord te zien met een slogan erop: 'Het belangrijkste bij de Olympische Spelen is niet het winnen maar het meedoen. Het essentiële ding in het leven is niet het veroveren, maar het eerlijke vechten'.³⁰⁸ Verder staan naast de sporter die de Olympische vlam droeg enkele mensen van de organisatie en het IOC, die klappen voor deze man. De Olympische fakkeltocht had een belangrijke rol, zeker bij de Spelen van 1948. Het werd een symbool voor de vrede, ondanks het feit dat de Duitsers de fakkeltocht introduceerden als hun eigen machtsvertoon.³⁰⁹ Vandaar dat dit in 1948 ook groot in beeld werd gebracht door de redacteurs. Door in 1948 de atleet een centrale plek op de foto te geven, wordt deze voor de lezers het belangrijkste onderwerp. Op de achtergrond was het publiek te zien die naar de openingsceremonie was gekomen en aan de bovenkant van het stadion waren vlaggen van deelnemende landen geplaatst. Door het plaatsen van het bord met de slogan erop leek het erop alsof de organisatoren willen laten zien dat de Spelen van London beter waren door indirect te verwijzen naar de vorige Zomerspelen en de Tweede Wereldoorlog.

³⁰⁶ 'Olympic Games', *Time* (14 augustus 1936).

³⁰⁷ 'De 14^e Olympische Spelen', *Panorama* (20 augustus 1948) 19.

³⁰⁸ *Idem*.

³⁰⁹ Janet Cahill, 'The Olympic Flame and Torch: Running Towards Sydney 2000', *Fourth International Symposium for Olympic Research*, 182.

Het beeld dat het publiek door deze twee foto's aangereikt krijgt is verschillend. Bij de foto van Berlijn wordt het idee van een militair regime getoond, met veel grootsheid en een strakke organisatie. De sporters zijn volgens het bijschrift het belangrijkste, maar uiteindelijk is het idee van een militair regime overheersend op deze afbeelding. De anonimiteit op de foto werkt mee aan dit beeld. De foto van London laat echter veel meer de menselijke kant van de Olympische Spelen zien. Op de afbeeldingen staat de sporter centraal en de lezers kunnen duidelijk zien wie de afgebeelde persoon is. Hetzelfde geldt voor de belangrijke mensen van het IOC die naast deze sporter staan. De openingsceremonie was het moment dat de organisator zich voor het eerst toonde aan de wereld. De redacteurs konden dan kiezen welk beeld zij wilden laten zien aan de lezers. In het geval van Berlijn een militaire achtergrond met veel politieke invloeden en de Spelen van London stonden veel meer in het teken van vriendelijkheid en openheid.

5.2 Sporters

Op een groot deel van de afbeeldingen in de Nederlandse tijdschriften zijn sporters, in actie, poserend of op het podium, te zien.³¹⁰ Aangezien sport centraal hoort te staan bij de Olympische Spelen, worden ook dit type foto's vergeleken. Gekozen is voor afbeeldingen van sporters op het podium, omdat deze in zowel de Amerikaanse als de Nederlandse bladen populair waren. Daarnaast laten deze foto's zien op wat voor manier de overwinnaars werden getoond aan het publiek. Op de foto uit 1936 is Amerikaanse sprinter Jesse Owens op het podium te zien, met naast hem de Nederlander Osendarp en Amerikaan Metcalfe.³¹¹ Het Amerikaanse volkslied wordt gespeeld voor hen, omdat hij net de 100 meter sprint had gewonnen. Naast de mannen stonden twee officials naast het podium en één van hen hield zijn hoed voor zijn borst als teken van respect voor het volkslied, de andere official deed de Hitlergroet. Beide mannen van de organisatie worden niet bij naam genoemd. Op de achtergrond is publiek te zien, maar deze staan wel ver op de achtergrond en staan anoniem op dit beeld. De foto is van een lager gelegen positie genomen, zodat de gezichten van de sporters bovenaan de foto te zien zijn. Owens was de ster van deze Spelen, met vier gouden medailles. De redacteurs hadden ook kunnen kiezen voor een actiefoto van Owens, want die waren in andere bladen wel te zien.³¹² Op deze beeltenis is nu de man te zien die de Hitlergroet deed, waardoor de lezers het politieke beeld te zien kregen. Voor deze foto kan

³¹⁰ 'De Olympische Spelen in woord en beeld', *Panorama* (13 augustus 1936) 18.

³¹¹ *Idem*, 19.

³¹² *Algemeen Handelsblad*, 4 augustus 1936.

ook gekozen zijn om te laten zien dat een Afro-Amerikaanse sporters succesvol was op de Spelen van Hitler. Met name het spanningsveld tussen de verschillende personen maakt deze foto interessant. Verder in het blad waren namelijk geen andere foto's te zien van Owens en het feit dat deze foto werd geplaatst bij een Afro-Amerikaanse sporter is opvallend. Niet alleen omdat voorafgaande aan de Spelen werd gevreesd voor oneerlijke behandeling, maar ook vanwege de afspraak dat politieke uitingen niet te zien waren in het stadion. Met deze foto laten de redacteuren zien dat weldegelijk politieke ideeën aanwezig waren tijdens deze Spelen. De literatuur laat zien dat Hitler en zijn partij zich niet altijd aan de gemaakte afspraken met het IOC hielden. Deze foto is waarschijnlijk ook gekozen omdat de Nederlander Osendarp erop stond, iets waar de Nederlandse lezer misschien wel trots op zou zijn.

De foto over de Spelen van London laat ook mensen op het podium zien. Hier feliciteert een official de Turkse winnaar van het vrije worstelen Akar en naast hem staan de Amerikaan Leeman en de Fransman Kouyos.³¹³ In het bijschrift staat niet wie de official is. Ook hier is ver op de achtergrond het publiek te zien, maar de focus ligt vooral op de sporters op het podium. In 1948 zijn bijna geen politieke uitingen te zien op de foto's, waardoor de aandacht op de sporters komt te liggen. Hiermee wordt nogmaals bevestigd dat de sport centraal stond, want hier waren geen politieke boodschappen op de achtergrond. In de literatuur werd geschreven over de sombere Olympische Spelen van London, maar dit economische aspect is niet terug te zien op de afbeelding. Zo zijn weliswaar geen grote feestelijke uitingen te zien, maar dit was ook niet het geval in Berlijn. Over het algemeen werd de menselijke kant van de atleten getoond, iets wat ook naar voren kwam in de literatuur over de Spelen van London.

De gekozen foto's zijn typerend voor deze categorie want hier laten kranten en publickstijdschriften bepaalde winnaars zien. Omdat er veel onderdelen tijdens de Olympische Spelen zijn en daarmee ook veel verschillende medaillewinnaars, moeten er door de redacteuren keuzes worden gemaakt. Door de Afro-Amerikaan Owens aan het publiek te laten zien, werd aangetoond dat minderheden wonnen tijdens dit evenement. In London werden juist verschillende mensen en sporters getoond, zodat de diversiteit van de deelnemers zichtbaar werd voor de lezers.

³¹³ 'De 14e Olympische Spelen', *Panorama* (20 augustus 1948) 12.

5.3 Buiten het stadion

De laatste twee foto's die gebruikt zijn voor dit onderzoek waren van buiten het stadion genomen. Zo krijgt de lezer een indruk hoe de stad eruit zag en onder welke omstandigheden de Spelen werden georganiseerd. Deze foto's zijn niet tijdens hetzelfde moment genomen. Gekozen is voor een foto van buiten het stadion omdat Hitler afspraken met IOC had gemaakt over het tonen van politieke propaganda. Uit de literatuur blijkt dat buiten het stadion wel degelijk propagandistische uitingen te zien waren en de vraag was of dit ook te zien is in de tijdschriften. Het sobere beeld, over de slechte economische situatie van London, kan versterkt worden met het tonen van deze locaties. De stad had immers geen nieuwe locaties gebouwd voor deze Spelen. De foto's konden dit beeld beter vastleggen dan de teksten. In de teksten werd wel gesproken over de sobere omstandigheden in London, alleen in beperkte mate. De afbeeldingen lieten echter een veel duidelijker beeld zien.

De foto van Berlijn laat het publiek zien dat buiten staat te wachten op het moment dat de Olympische vlam voorbij komt.³¹⁴ De foto is van bovenop een gebouw genomen, zodat de lezer een goed overzicht krijgt van het plein. Op de achtergrond is een grote rij met ruim 40 nazivlaggen te zien en de opstelling van het publiek zorgt ervoor dat het hier ook op een militaire bijeenkomst lijkt. Achter de loper met de vlam loopt een groepje andere atleten, gevolgd door een auto met mensen daarop. Op de foto is niemand te herkennen omdat de foto van veraf genomen is. In het bijschrift staat alleen dat de stad Berlijn klaar is voor de Spelen en wordt verder niets gezegd over de aankleding van de stad. De lezers krijgen hier het beeld aangereikt dat de stad vol propaganda uitingen hing, in tegenstelling tot wat Hitler beloofde. Hiermee kan het zijn dat de redacteurs wilden aantonen dat Hitler zich niet aan gemaakte afspraken met het IOC hield. Het belangrijkste op deze foto was de aankleding van de stad en niet de sporter.

De foto van London laat een grote groep marathonrenners zien die een bocht door kwamen, met veel publieke belangstelling aan de kant van de weg.³¹⁵ De foto is genomen van een hoger gelegen positie. De hardlopers moeten vervolgens een lange weg af, alvorens ze weer een bocht om moeten. Er is geen groot gebouw of iets anders te zien, alleen de lange eenzame weg. Ook op deze foto is niemand te herkennen omdat geen gezicht te zien is en dit is ook de enige foto die gepubliceerd is van buiten het Olympisch stadion of ander sportgebouw. De afbeelding geeft een kale, eenzame en misschien wel saaie stad weer. De

³¹⁴ 'De Olympische Spelen in woord en beeld', *Panorama* (13 augustus 1936) 18.

³¹⁵ 'De 14e Olympische Spelen', *Panorama* (20 augustus 1948) 12.

simpelheid steekt hier duidelijk af tegenover de grootsheid en bombarie van de Duitse foto uit 1936.

Deze foto's zijn de enige foto's in de Nederlandse bladen van de stad zelf. Het zijn typerende foto's voor buiten het stadion omdat zij indirect het verhaal van de beide Spelen vertellen. Bij de Spelen van Berlijn de invloed van de nazi's en bij de Spelen van London de simpele en magere aankleding van de stad. Waar de Spelen van Berlijn werden neergezet als een militair en politiek evenement, worden de Spelen van London veel ingetogener neergezet. De mensen op de foto's uit 1936 worden anoniemer afgebeeld, waardoor de aandacht van de lezers op andere delen van de foto komt te liggen. In beide jaren is wel de grootsheid van de Olympische Spelen te zien, alleen worden deze op andere manieren getoond aan de lezers. In Berlijn lijkt het meer om de macht te gaan dan de drukte qua bezoekers. Het gaat hier dus niet zozeer over de grootsheid van de Spelen zelf, maar meer wat de nazi's met dit evenement wilden uitstralen aan de rest van de wereld. Bij de Spelen van London daarentegen staan de sporters centraal.

5.4 Conclusie

Waar de teksten in zowel Amerika en Nederland zich tijdens de Spelen vooral op de sporters richtten, lieten de afbeeldingen meer de politieke kanten zien. In alle kranten en tijdschriften hadden de politieke foto's niet de overhand, maar hier was wel duidelijk dat de politiek een belangrijke rol speelden bij beide Spelen. Foto's werden door de redacteurs gekozen om bepaalde boodschappen aan de lezers te tonen. Deelvraag voor dit hoofdstuk is: welk beeld van de Spelen van Berlijn en London kregen de lezers aan de hand van de foto's aangereikt? Eerst werden alle foto's uit de onderzoeksbladen bekeken en vervolgens werd gekeken naar de afbeeldingen uit *Panorama*. Hieruit blijkt dat sporters bij de Spelen van Berlijn en London het belangrijkste onderwerp op de foto's waren, maar er waren ook politieke zaken te zien. Zo was op afbeeldingen uit 1936 te zien dat Hitler zich niet aan de afspraken met het IOC hield. De stad hing vol met nazivlaggen en in het stadion werd door het publiek en officials de Hitlergroet getoond. De Spelen van London lieten op een andere manier de politieke boodschap zien, want de stad had de oorlog overleefd en kon succesvol een Spelen organiseren. Ook bij foto's waar het in principe alleen om de sporters draaide, waren politieke aspecten te zien. Tijdens de Spelen van Berlijn was op een foto met Afro-Amerikaanse sprinter Jesse Owens een Duitse official die de Hitler groet deed te zien. De Spelen van London lieten veel meer de sporters en menselijke kant van het evenement zien. Het verschil

van het beeld dat door foto's aangereikt wordt van de twee Spelen is verschillend. De afbeeldingen van de Spelen van Berlijn laten veel meer de politieke kanten van dit evenement zien. Dit kan komen omdat foto's open blijven voor de interpretatie van de lezers. In 1948 kozen de redacteuren ervoor om de sporters centraal op de foto's te zetten. Hierdoor werd het voor de lezers op de foto's duidelijk dat deze Spelen voor hoop en positiviteit stonden. De afbeeldingen die onderzocht zijn komen in ieder geval beter overeen met de literatuur dan de artikelen.

6. Conclusie

Met behulp van ruim 1400 artikelen en bijna 90 afbeeldingen is onderzoek gedaan naar het beeld van Spelen in Berlijn en London, zoals weergegeven in *The New York Times*, *Time*, *Panorama* en *Algemeen Handelsblad*. Voor beide Spelen is de onderzoeksperiode vier jaar. De hoofdvraag van deze masterthesis is: wat is het beeld van de Olympische Spelen van Berlijn (1936) en London (1948) in Amerikaanse en Nederlandse publiekstijdschriften en kranten en waaruit valt dit te verklaren? Uit de literatuur is gebleken dat de Olympische Spelen en sport altijd politiek zijn geladen. Vanaf de eerste moderne Olympische Spelen werd gebroken met de neutraliteit die dit evenement zou moeten hebben, waardoor de mogelijkheden voor politici openlagen om dit evenement naar hun eigen hand te zetten.

Allereerst werd gekeken naar het beeld van de Spelen van Berlijn dat de lezers in de artikelen kregen aangereikt. In zowel Amerika als Nederland verschenen de meeste artikelen over de sport, waarin over de voorbereidingen, kwalificaties en resultaten van de diverse sporters werd geschreven. Geen enkele sporter werd door journalisten anders behandeld, dus voor de lezers was iedereen gelijk. Vooraf werd in Amerika wel een apart verhaal over Afro-Amerikaanse sporters gepubliceerd, maar hier werd later door de journalisten niet meer op terug gekomen. Logischerwijs was de aandacht voor de sporters het grootst tijdens de Olympische Spelen, waardoor de lezers veel meekregen op het gebied van resultaten en uitslagen van dit evenement.

De artikelen met een politiek onderwerp lieten bij de Spelen van Berlijn de andere kant van dit evenement zien. Vooral de lezers uit Amerika kregen veel aangereikt over de mogelijke boycot van de Spelen. Dit kwam mede doordat de rol van Hitler door de Amerikaanse sportbonden als gevaarlijk werd gezien. De aandacht in Amerika was zo groot omdat de boycotbeweging hier begon en de Amerikanen wilden dat iedereen onder gelijke omstandigheden kon presteren. Sport is voor Amerikanen een manier van nationalisme, zij willen nationale trots graag laten zien tijdens sportevenementen. Vandaar dat vanuit Amerika op een mogelijk misbruik van de Olympische gedachte fel werd gereageerd. Tijdens de Spelen was het beeld over Hitler een stuk milder. Dit kan komen omdat de Duitse leider zich tijdens het evenement rustig hield, zodat er weinig over hem als persoon kon worden geschreven.

In Nederland werd de boycot en de rol van Hitler ook genoemd, alleen veel minder uitgebreid. Dit is te verklaren omdat vanuit Nederland geen grootschalige actie werd opgezet en de boycot vooral door individuen werd geopperd, in tegenstelling tot wat in Amerika gebeurde. De lezers in Nederland kregen betreft artikelen met een politiek onderwerp meer te lezen over het IOC, zonder dat veel inhoudelijke informatie over dit onderwerp werd gegeven. De artikelen in Nederland waren vaak niet langer dan twee of drie zinnen en het belangrijkste van een artikel stond vaak in de titel. Een mogelijke verklaring kan zijn dat in de Nederlandse politiek hier weinig over werd gezegd, zodat hier door de journalisten niet veel over te schrijven viel. In Amerika werd juist een grootschalige protestactie opgezet door de voorzitter van de nationale sportbond en wellicht daardoor kon meer over dit onderwerp geschreven worden. Daarnaast leek het erop dat sport in Amerika een veel grotere betekenis had dan dit voor de Nederlanders het geval was.

Ondanks het feit dat tijdens de Spelen vooral over sporters en de resultaten werd geschreven, kregen de lezers toch veel artikelen over politiek voordat dit evenement plaatsvond aangereikt. In Amerika werden deze artikelen vaker gepubliceerd en waren de verhalen informatiever. De Nederlandse lezers kregen ook de politiek kant van de Spelen aangereikt, alleen waren deze veel minder uitgebreid.

De lezers in Amerika en Nederland kregen van de Spelen van London een ander beeld aangereikt dan tijdens de Spelen van Berlijn. Het beeld dat de Amerikaanse en Nederlandse kranten en tijdschriften schetste was grotendeels hetzelfde, wat wil zeggen dat de lezers ongeveer hetzelfde beeld kregen aangereikt. Er werd vooral geschreven over de bevestiging van deelname van diverse landen, de voorbereidingen van diverse sporters en achtergrond verhalen over sporters. Tijdens de Spelen was logischerwijs de meeste aandacht voor de resultaten en uitslagen van de diverse onderdelen. Fanny Blankers-Koen werd benoemd tot de belangrijkste sporter van dit evenement en kreeg daarom in Nederland en ook Amerika na de Spelen extra aandacht. Dit beeld lijkt overeen te komen met het overheidsbeleid, in Nederland althans, om rust en eensgezindheid te creëren.

De politieke kanten werden bij dit evenement in 1948 in beperkte mate besproken. In enkele gevallen werd in zowel Nederland als Amerika de economische situatie in Engeland beschreven. Dit was vooral in de periode dat de Britten de organisatie van het IOC kregen aangewezen. Daarna verdwenen de artikelen met een politiek onderwerp en kwam de aandacht bijna volledig op de sporters te liggen. Dit kwam omdat deze Spelen in het teken van positiviteit moest komen te staan. De buitensluiting van Duitsland en Japan door het IOC

werd in zowel Amerika als Nederland wel beschreven, alleen werd hier niet veel meer informatie over gegeven. Het leek alsof de journalisten vonden dat dit een logisch besluit was, want in Nederland en Amerika werd niets gepubliceerd over het feit dat dit tegen de principes van De Coubertin in zou gaan. Tijdens de Spelen werden politici beschreven, maar dit ging vooral over dat zij diverse onderdelen bezochten als supporters. De belangrijkste politicus tijdens deze Spelen was voor zowel de Amerikanen als de Nederlanders George VI. De koning van Engeland hoopte zelf dat deze Spelen ervoor zouden zorgen dat Groot-Brittannië economisch weer sterk werd en dat de inwoners de donkere tijden van de Tweede Wereldoorlog zouden vergeten. Volgens diverse journalisten lukte hem dit ook, want de Spelen van Londen werden een succes genoemd. Dit was dan ook het enige politieke beeld dat tijdens de Spelen voor de lezers werd aangereikt.

Op basis van de literatuur had ik verwacht dat in de kranten en artikelen meer over de buitensluiting van Duitsland en Japan zou worden geschreven, net als de economische situatie van de Britten. Uit onderzoek naar de kranten en tijdschriften blijkt echter dat zowel in Nederland als in Amerika de aandacht hiervoor niet heel groot was. Een mogelijke verklaring hiervoor kan zijn dat dit evenement vooral in het teken van positiviteit moesten staan en dat de politieke kanten hierdoor nauwelijks besproken werden. Daarnaast werd deze buitensluiting als vanzelfsprekend gezien, waardoor de aandacht van de media mogelijk beperkt was.

Het beeld dat de lezers in Amerika en Nederland van deze Spelen kregen aangereikt, stond vooral in het teken van goed nieuws. Na de donkere periode van de Tweede Wereldoorlog leek het erop alsof het Olympische evenement de lezers weer moest opvrolijken, vandaar dat het grootste gedeelte van de artikelen positief waren. Achtergrondverhalen en verhalen over sporters hadden vooral in het jaar van de Spelen de boventoon en de artikelen met een politiek onderwerp verschenen in veel mindere mate dan twaalf jaar daarvoor.

Dankzij de afbeeldingen kregen de lezers een ander beeld ten opzichte van de artikelen over de Olympische Spelen aangereikt. Uit onderzoek naar de afbeeldingen in de onderzoeksbladen bleek dat de lezers tijdens de Spelen van Berlijn een veel duidelijker politiek beeld kregen aangereikt. Zo waren op de afbeeldingen bijvoorbeeld propaganda en politieke uitingen in en rond de stadions te zien. Tijdens de Spelen van Londen waren juist de sporters die veel op de afbeeldingen te zien waren. Op veel foto's waren mensen te herkennen en politieke uitingen waren bijna niet aanwezig.

Elke Olympische Spelen heeft te maken met politieke inmengingen en dus zullen kranten en tijdschriften zullen dit beeld altijd aanreiken. Zo was te zien dat de rol van Hitler in Duitsland veel invloed had op de Amerikaanse manier van berichtgeving. Daarnaast had de Tweede Wereldoorlog en de uitkomst daarvan veel invloed gehad op zowel de organisatie van de Spelen en de manier van schrijven over deze Britse organisatie. Vooraf voerden de politieke artikelen vaak de boventoon, maar tijdens de Spelen stond de sport gewoon weer centraal.

Literatuurlijst

Boeken

Altena, Bert en Dick van Lente, *Vrijheid en Rede, Geschiedenis van Westerse samenlevingen 1750-1989* (Hilversum 2006, 2^e druk).

Berkin, Carol, *Making America: A History of the United States: Since 1865* (Boston 2011).

Berlioux, M., *The I.O.C. and its future. Proceedings of the International Olympic Academy* (Athene 1971).

Bottenburg, Maarten van, *Het topsportklimaat in Nederland* ('s-Hertogenbosch 2000).

Clay Large, David, *Nazi Games: the Olympics of 1936* (New York 2007).

Crafts, Nicholas en Gianni Toniolo, *Economic Growth in Europe Since 1945* (Cambridge 2011).

Derber, Milton, en Edwin Young, *Labor and the New Deal* (Madison 1957).

Diamond, Edwin, *Behind the Times: Inside the New New York Times* (Chicago 1995).

Dyreson, Mark, *Crafting Patriotism for Global Dominance: America at the Olympics* (2015).

Gold, J. R. and Gold, M. M., *City Agendas, Planning, and the World's Games, 1896–2016* (London 2006).

Guttman, Allen, *The Games Must Go On: Avery Brundage and the Olympic Movement* (New York 1984).

Hampton, Janie, *The Austerity Olympics: When the Games Came to London in 1948* (London 2008).

Hill, Christopher R., *Olympic Politics* (Manchester University 2004)

Kagan, Robert, *Of Paradise and Power: America and Europe in the New World Order* (New York 2004).

Krüger, Arnd, en William Murray, *The Nazi Olympics; Sport, Politics, and Appeasement in the 1930s* (Illinois 2003).

Mulder, Liek, Anne Doedens en Yolande Kortlever, *Geschiedenis van Nederland, van prehistorie tot heden* (Baarn 2008).

Organising Committee for the XIV Olympiad London 1948 (1951).

Patterson, James T., *America's Struggle against Poverty, 1900-1980* (Cambridge 1981).

Perlmutter, David D., *Photojournalism and foreign policy: icons of outrage in international crises* (Westport 1998).

Prendergast, H.M., T. Bannen, T.B. Erickson en K.R. Honor, *The toxic torch of the modern Olympic Games* (Chicago 2003).

Reynolds, David, *America, Empire of Liberty* (London 2010).

Rowe, David, *Sports, culture and media*, (Berkshire 2004).

Senn, Alfred Erich, *Power, Politics and the Olympic Games. A History of the Power Brokers, Events, and Controversies that Shaped the Games* (Illinois 1999).

Storey, John, *Cultural Studies and the Study of Popular Culture* (Edinburgh 2009).

Tennekes, Joost, *De onbekende dimensie. Over cultuur, cultuurverschillen en macht* (Apeldoorn 1990).

Tomlinson, Alan, en Christopher Young, *National Identity and Global Sports Events: Culture, Politics, and Spectacle in the Olympics and the Football World Cup* (2006).

Artikelen

Beck, Peter, 'The British government and the Olympic movement: the 1948 London Olympics', in *The International Journal of the History of Sport* (2008) 615–647.

Cahill, Janet, 'The Olympic Flame and Torch: Running Towards Sydney 2000', *Fourth International Symposium for Olympic Research* (2000) 181-190.

Carew, Dudley, 'The Case Against the Olympics; An English critic maintains that the games are bad for sport and bad for international relations.', *The New York Times*, 10 maart 1946.

Chalkley, B. and Essex, S. 'Urban development through hosting international events: a history of the Olympic Games', in *Planning Perspectives* 14 (1999) 369–394.

Comin, Diego en Bart Hobijn, 'Technology Diffusion and Postwar Growth', *NBER Macroeconomics Annual* (2011) 209-246.

Daley, Arthur, 'Brundage Expects Complete U.S. Representation in Berlin Olympic Events', *The New York Times*, 25 januari 1936.

Daley, Arthur, 'Sports Greats of '48', *The New York Times*, 12 september 1948.

Daley, Arthur, 'U.S. Is Favored to Gain Major Honors in Berlin Olympics Opening Saturday', *The New York Times*, 26 juli 1936.

Danzig, Allison, 'Olympians to get conduct reward', *The New York Times* (19 juli 1948).

Diefendorf, Jeffrey M., 'Urban Reconstruction in Europe After World War II', *Urban Studies* (1989) 128-143.

Drebinger, John, 'Sports supremacy of U.S. maintained in surprising year', *The New York Times*, 26 december 1948.

Golden, Mark, "War and Peace in the Ancient and Modern Olympics", *Greece & Rome* (2011) 1-13.

Goldsmith, Marlene, 'Sporting Boycotts as a Political Tool', *The Australian Quarterly* (1995) 11-20.

Gottlieb, Moshe, 'The Anti-Nazi Boycott Movement in the United States: An Ideological and Sociological Appreciation', *Jewish Social Studies* (1973) 198-227.

Guttman, Allen, 'Sport, Politics and the Engaged Historian', *Journal of Contemporary History* (2003) 363-375.

Hazewinkel, Harm, 'Sport, buitenlandse politiek en mensenrechten', *Internationale spectator*, (2001) 509-515.

Hoberman, John, 'Think Again: The Olympics', *Foreign Policy* (2008) 22-28.

Hugill, W.M., 'Olympics Old and New', *Phoenix* (1949) 31-39.

Kessler, Mario, 'Only Nazi Games? Berlin 1936: The Olympic Games between Sports and Politics', *Socialism and Democracy* 25 (July 2011) 125–143.

King, Christopher, 'Media Portrayals of Male and Female Athletes A Text and Picture Analysis of British National Newspaper Coverage of the Olympic Games since 1948', *International Review for the Sociology of Sport* (2007) 187-199.

Kok, Auke, "'Spelen en Politiek zijn niet te scheiden'", *NRC*, 31 januari 2014.

Krüger, Arnd, 'United States of America: The Crucial Battle', *Nazi Olympics* (2012) 44–69.

Kyröläinen, Hannu en Tapio Varis, 'Approaches to the study of sports in International Relations', *Current Research on Peace and Violence* (1981) 55-88.

Lapchick, Richard E., 'The Olympic Movement and Racism: An Analysis in Historical Perspective', *Africa Today* (1970) 14-16.

Lente, Dick van, 'Een getemde feeks? Het atoom in Panorama, 1946-1960' in F.J. Meijman, S. Snelders, O. de Wit (red.), *Leonardo voor het publiek. Een geschiedenis van de wetenschappen en techniekcommunicatie* (Amsterdam 2007) 135-158.

- Liao, H. and Pitts, A. 2006. 'A brief historical review of Olympic urbanization', in *The International Journal of the History of Sport* (2006) 1232–1252.
- Llewellyn, M. P., 'A British Olympics', in *The International Journal of the History of Sport* (2011) 669–687.
- Mackenzie, Michael, 'From Athens to Berlin: The 1936 Olympics and Leni Riefenstahl's Olympia', *Critical Inquiry* (2003) 302-336.
- Mead, Walter Russell, 'The American Foreign Policy Legacy', *Foreign Affairs* (2002) 163-176.
- Moberg, David O., 'Social Differentiation in the Netherlands', *Social Forces* (1961) 333-337.
- Orwell, George, 'The Sporting Spirit', *Tribune* (1945) 10-11.
- Hazewinkel, Harm, 'Sport, buitenlandse politiek en mensenrechten', *Internationale spectator*, (2001) 509-515.
- Penrose, Sefryn, 'London 1948: the sites and after-lives of the austerity Olympics', *World Archaeology* (1998): 306–325.
- Ross, Albion, 'Reich using Olympics to win world's favor', *The New York Times*, 31 mei 1936.
- Stynes, Tess, 'USA Today Remains Top Newspaper by Circulation', *The Wall Street Journal* (28 oktober 2014).
- Suter, Keith, 'Best Olympics Money Can Buy', *The World Today* (2000) 40-41.
- Taylor, Trevor, 'Sport and World Politics: Functionalism and the State System', *International Journal; Sport in World Politics* (1988) 531-553.
- Tomlinson, A., 'Olympic spectacle: opening ceremonies and some paradoxes of globalization', *Media, Culture & Society* (1996) 583-602.

Wamsley, Kevin B., 'The Global Sport Monopoly: A Synopsis of 20th Century Olympic Politics', *International Journal* (2002) 395-410.

Veldman en Van Gelderen, 'Schisma 1944 in geschriften. Bibliografie over de geschillen in de Gereformeerde Kerken in Nederland (1936-1952)', *Nederlands Archief voor Kerkgeschiedenis* (1994) 118-119.

Wilkinson, C., 'Things that go pump in the night', *The Observer* (2003) 12.

Artikelen met website

Bachrach, Susan D., *The Nazi Olympics, Berlin 1936* (2000):
<http://www.ushmm.org/exhibition/olympics/?content=germany&lang=en> (17-01-2014).

Byers, Dylan, 'Time Magazine still on top in circulation':
<http://www.politico.com/blogs/media/2012/08/time-magazine-still-on-top-in-circulation-131349.html> (12-02-2015).

Rosenberg, Jennifer, 'The 1948 Olympic Games in London, Kingdom':
<http://history1900s.about.com/od/fadsfashion/a/olympics1948.htm> (24-12-2013).

Rowbotham, Mike, '1948 Olympics: 'We had much more fun and a greater sense of achievement than modern athletes do': <http://www.independent.co.uk/sport/olympics/1948-olympics-we-had-much-more-fun-and-a-greater-sense-of-achievement-than-modern-athletes-do-497866.html> (27-12-2013).

Overige artikelen

'Algemeen Handelsblad': <http://www.isgeschiedenis.nl/toen/ontstaan-en-ontwikkeling-van-het-algemeen-handelsblad> (12-01-2015).

'British Olympic Movement':
<http://web.archive.org/web/20080408094923/http://www.olympics.org.uk/contentpage.aspx?page=307> (27-12-2013).

Het spoor terug; 'Sport en oorlog 1: het voorspel' (4 oktober 1987) via http://www.vpro.nl/speel.POMS_VPRO_382226.html (10-12-2015).

'Kabinet Beel I': http://www.parlement.com/id/vh8lnhronvwk/kabinet_beel_i_1946_1948 (9-05-2015).

'Kabinet Colijn II': http://www.parlement.com/id/vh8lnhrp8wrv/kabinet_colijn_ii_1933_1935 (9-05-2015).

'Kabinet Colijn III':
http://www.parlement.com/id/vh8lnhrp8wrz/kabinet_colijn_iii_1935_1937 (9-05-2015).

'Kabinet Schermerhom Drees':
http://www.parlement.com/id/vh8lnhronvwl/kabinet_schermerhorn_drees_1945_1946 (9-05-2015).

'Landmarks in the history of Media and the Olympics':
<http://www.bl.uk/sportandsociety/exploresocsci/sportsoc/media/articles/landmarks.pdf> (27-12-2013).

'Official Report 1948 Olympics':
<http://library.la84.org/6oic/OfficialReports/1948/OR1948.pdf> (28-12-2013).

'Olympic Bids': <http://www.gamesbids.com/eng/past.html> (28-12-2013).

'Olympische Spelen': <http://www.olympic.org/olympic-games> (17-12-2013).

'The movement to boycott the Berlin Olympics of 1936':
<http://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10007087> (23-12-2013).

Krantenartikelen zonder auteur

'All Nations Invited Officially to Olympics', *The New York Times*, 21 december 1933.

'Anti-Jewish signs down for Olympics', *The New York Times*, 7 november 1935.

'Anti-semitic paper closed for Olympics; Anti-Jewish World Alliance's Organ Expected to Resume After Visitors Leave', *The New York Times*, 19 mei 1936.

'Berlin may lose Games; Head of American Olympic Group Cites Ban on Race Discrimination', *The New York Times*, 6 mei 1933.

'Boycot van de Olympische Spelen te Berlijn?' *Algemeen Handelsblad*, 10 maart 1936.

'De Olympische Spelen te Berlijn, Amerika duldt geen Joden-uitsluiting', *Algemeen Handelsblad*, 9 augustus 1935.

'De vage Duitse verklaring over toelaten joden', *Algemeen Handelsblad*, 11 juni 1933.

'Discussion opens on Olympic plans', *The New York Times*, 24 september 1946.

'Duitse plannen voor 1936', *Algemeen Handelsblad*, 18 september 1935.

'Dutch track star to make U.S. tour', *The New York Times*, 29 december 1948.

'Fuhrer key man in Olympic show', *The New York Times*, 2 augustus 1936.

'Fanny bedankt Nederland', *Algemeen Handelsblad*, 20 augustus 1948.

'Gaat Nederland nog wel naar Berlijn?', *Algemeen Handelsblad*, 5 april 1936.

'Germany and Japan Are Banned As Participants in '48 Olympics', *The New York Times*, 24 januari 1947.

'Germany pledges no discrimination', *The New York Times*, 19 april 1934.

'Germany stunned by boycott move', *The New York Times*, 22 november 1933.

'Germany's Olympics Plans', *The New York Times*, 24 november 1935.

'Goebbels take over Olympic publicity', *The New York Times*, 20 januari 1935.

'Het 50 jarige bestaan van het I.O.C.', *Algemeen Handelsblad*, 19 juni 1944.

'IOC-leden naar Berlijn', *Algemeen Handelsblad*, 10 maart 1936.

'King to open Olympics', *The New York Times*, 31 december 1946.

'Lawntennis geen Olympisch tennis', *Algemeen Handelsblad*, 13 maart 1936.

'London is likely as Olympic site', *The New York Times*, 21 augustus 1945.

'Nazi's seek to oust 1936 Olympic head', *The New York Times*, 4 april 1933.

'Nazi's start Olympics as gigantic spectacle', *The New York Times*, 26 juli 1936.

'Nazi's want drama on Olympic card', *The New York Times*, 5 mei 1933.

'Nederland en de O.S.', *Algemeen Handelsblad*, 12 oktober 1935.

'Nederlandse ploegen voor London', *Algemeen Handelsblad*, 12 juli 1948.

'NOC voorzitter over Olympische Spelen', *Algemeen Handelsblad*, 2 maart 1936

'Olympic highlights in events yesterday', *The New York Times*, 7 augustus 1936.

'Olympic quarters set', *The New York Times*, 9 mei 1947.

'Olympics present big job to London; Austerity Basis' Predicted for 1948 Games--Two Years Needed for Preparations', *The New York Times*, 16 februari 1946.

'Olympisch Comité voor Berlijn', *Algemeen Handelsblad*, 8 juni 1933.

'Olympisch nieuws; Amerika en de Spelen', *Algemeen Handelsblad*, 15 december 1933.

'Olympisch nieuws; Olympische Spelen Berlijn', *Algemeen Handelsblad*, 20 januari 1934.

'Olympisch Nieuws, Spelen naar London', *Algemeen Handelsblad*, 21 augustus 1945.

'Olympische Nieuws: Zuid-Afrika naar Berlijn', *Algemeen Handelsblad*, 7 maart 1936.

'Olympisch Nieuws, resultaten', *Algemeen Handelsblad*, 17 augustus 1947.

'Olympisch Nieuws', *Algemeen Handelsblad*, 17 juli 1948.

'Olympisch Nieuws', *Algemeen Handelsblad*, 4 augustus 1948.

'Olympisch Nieuws', *Algemeen Handelsblad*, 4 maart 1947.

'Olympische Spelen Berlijn; Japanse voorbereiding', *Algemeen Handelsblad*, 18 april 1936.

'Olympische Spelen, 51 landen naar Berlijn', *Algemeen Handelsblad*, 23 maart 1936.

'Olympische Spelen 1936', *Algemeen Handelsblad* 1 mei 1933.

'Protests Berlin Games; Celler Asserts Olympics There Would Not Be Fair to Jews', *The New York Times*, 13 september 1934.

'Protest is staged at Olympic Rally', *The New York Times*, 14 juni 1936.

'Protestant protest is barred in Berlin', *The New York Times*, 30 juli 1936.

'Record 51 nations in Olympic Games', *The New York Times*, 31 oktober 1947.

'Report Olympics in 1948', *The New York Times*, 15 augustus 1945.

'Sherrill explains view on Olympics', *The New York Times*, 1 december 1933.

'Some Nazi Newspapers Announce U.S. Acceptance Under Banner Headlines', *The New York Times*, 28 september 1934.

'Sport en Wedstrijden', *Algemeen Handelsblad*, 11 juni 1933.

'Sport. Olympische Spelen 1936 Berlijn, Uitnodigingen verzonden', *Algemeen Handelsblad*, 22 december 1933.

'Urges early start on Olympic plans', *The New York Times*, 1 september 1936.

'U.S. outstanding with 38 victories; Swedish Olympians Next With 17 Top Places, Hungarians Third With 10 at London', *The New York Times*, 15 augustus 1948.

'Voorbereidingen voor Olympische Spelen', *Algemeen Handelsblad*, 5 juni 1935.

'Women in sport', *The New York Times*, 12 januari 1947.

'Zwemmen, Amerika vreest Nederland bij de Olympische Spelen', *Algemeen Handelsblad*, 18 maart 1936.

'100,000 Hail Hitler', *The New York Times*, 2 augustus 1936.

'11th Olympics Open Today In Gay and Crowded Berlin', *The New York Times*, 1 augustus 1936.

'83,000 at Olympics', *The New York Times*, 8 augustus 1948.

Algemeen Handelsblad, 1 september 1945.

Tijdschriften zonder auteur

'Blacks to Berlin', *Time* (juni 1936).

'Boycott into Protest', *Time* (4 december 1933).

'De 14e Olympische Spelen', *Panorama* (20 augustus 1948).

'De Olympische Spelen', *Panorama* (13 augustus 1936).

'De Olympische Spelen', *Panorama* (27 augustus 1948).

'De Olympische Spelen in woord en beeld', *Panorama* (13 augustus 1936).

'Hitler has other means', *Time* (14 oktober 1935).

'Off the Mark', *Time* (9 augustus 1948).

'Olympic Games', *Time* (14 augustus 1936).

'Sport: Olympic Wrath', *Time* (4 november 1935).

'The American Century', *Life Magazine* (17 februari 1941).

'The golden boys', *Time* (28 augustus 1948).

'The Next Olympic Games', *Time* (25 februari 1946).

Bijlage

Foto's openingsceremonie

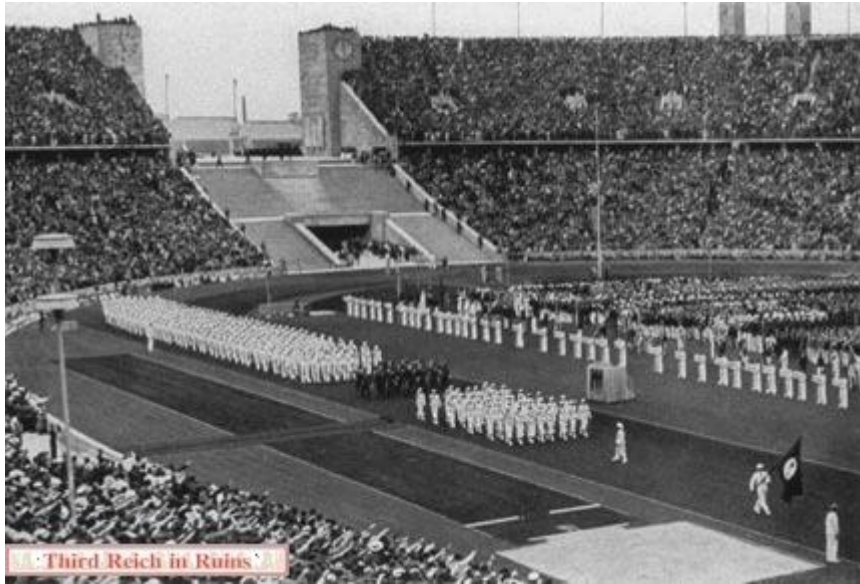

Foto Berlijn 1936, *Panorama*

Foto London 1948, *Panorama*.

Foto's podium

Foto Berlijn 1936, *Panorama*.

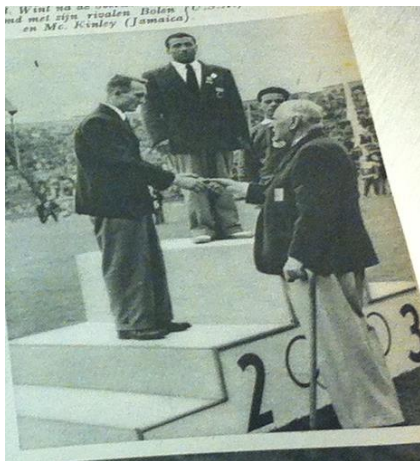

Foto Londen 1948, *Panorama*.

Foto's buiten het stadion

Foto Berlijn 1936, *Panorama*

Foto London 1948, *Panorama*.